

KREDYTY, POŻYCZKI I GWARANCJE BANKOWE

Izabela Heropolitańska
Agnieszka Nierodka, Tomasz Zdziarski

Wolters Kluwer

KREDYTY, POŻYCZKI I GWARANCJE BANKOWE

Izabela Heropolitańska
Agnieszka Nierodka, Tomasz Zdziarski

Stan prawny na 1 października 2020 r.

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Kinga Zajęc

Opracowanie redakcyjne
Violet Design Wioletta Kowalska

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Poszczególne części książki napisali:

Izabela Heropolitańska – cz. I, II, III rozdz. 1–5, 7; cz. V. rozdz. 1–3, 4 pkt 1, 2,
rozdz. 5, 6 pkt 2–7, rozdz. 7–10; cz. VI, VIII–XV

Agnieszka Nierodka – cz. III rozdz. 6; cz. IV rozdz. 1, 2, 4; cz. V rozdz. 4 pkt 3,
rozdz. 6 pkt 1; cz. VII

Tomasz Zdziarski – cz. IV rozdz. 3

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przystępujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

Szanujemy prawo i własność
Więcej na www.legalnakultura.pl
Polska Izba Książki

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2021

ISBN 978-83-8223-065-9

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	51
---------------------	----

Część I Kredyt bankowy

Rozdział 1

Wiadomości ogólne	61
1. Pojęcie kredytu	61
2. Podział kredytów	61

Rozdział 2

Rodzaje kredytów	64
1. Kredyty na finansowanie działalności gospodarczej	64
2. Kredyty konsumpcyjne	65
3. Kredyty w rachunku kredytowym	65
4. Kredyty w rachunku bieżącym	66
5. Kredyty złotowe i w walucie obcej	66
6. Kredyty krótko-, średnio- i długoterminowe	67
7. Kredyty o stałym lub zmiennym oprocentowaniu	68
8. Kredyty wykorzystywane jednorazowo, w transzach lub w ciągleniach	68
9. Kredyty spłacane jednorazowo, w ratach lub z wpływów na rachunek	69
10. Kredyty w formie doraźnej transakcji (docelowe)	71
11. Linia kredytowa	71
12. Kredyty rolowane	72
13. Kredyty pomostowe	73
14. Kredyty obrotowe	74

14.1. Definicja kredytu obrotowego	74
14.2. Rodzaje kredytów obrotowych	74
14.3. Kredyty obrotowe w rachunku kredytowym	75
14.3.1. Kredyt docelowy (w formie doraźnej transakcji)	75
14.3.2. Linia kredytowa	75
14.3.3. Kredyt na wymagalne zobowiązania	76
14.3.4. Kredyt na sfinansowanie należności	76
14.3.5. Kredyt kasowy	76
14.3.6. Kredyty sezonowe	77
14.4. Kredyty obrotowe w rachunku bieżącym	77
14.4.1. Kredyt otwarty (podstawowy)	77
14.4.2. Kredyt <i>in blanco</i> (niepokryty)	80
14.4.3. Kredyt stała zaliczka	81
14.4.4. Kredyt kasowy (<i>overdraft</i>)	81
15. Kredyty inwestycyjne	82
16. Kredyty na finansowanie projektów inwestycyjnych	84
17. Kredyty refinansowe i konsolidacyjne	84
18. Kredyty lombardowe i hipoteczne	85
18.1. Kredyty lombardowe	85
18.2. Kredyt hipoteczny	85
19. Kredyty konsorcjalne	86
20. Kredyty komercyjne i preferencyjne	86

Część II

Ogólne zasady dotyczące udzielania kredytów bankowych, pożyczek i gwarancji

Rozdział 1

Czynności bankowe	89
1. Czynności bankowe według prawa bankowego	89
2. Czynności bankowe wykonywane przez banki spółdzielcze	91
3. Czynności bankowe wykonywane przez banki hipoteczne	92
4. Powierzenie wykonywania czynności bankowych podmiotom zewnętrznym (<i>outsourcing bankowy</i>)	94
5. Regulaminy bankowe, ogólne warunki umów i instrukcje	95
6. Polityka kredytowa banku	98
7. Tajemnica bankowa	99

Rozdział 2

Forma wniosków i zleceń składanych w bankach

oraz umów zawieranych przez banki	103
1. Rodzaje form oświadczeń woli	103
2. Zmiana umowy, jej rozwiązanie lub wypowiedzenie	105
3. Dokumentowa forma czynności prawnej	105
4. Pisemna forma czynności prawnej	106
4.1. Definicja formy pisemnej	106
4.2. Podpis własnoręczny	107
5. Elektroniczna forma czynności prawnej	111
6. Forma pisemna z datą urzędowo poświadczoną (datą pewną)	112
7. Forma pisemna z podpisem notarialnie poświadczonym	114
8. Forma aktu notarialnego	115
9. Elektroniczna forma czynności bankowych (art. 7 pr. bank.)	116
9.1. Oświadczenia składane w formie elektronicznej	116
9.2. Tworzenie dokumentów sporządzonych na informatycznych nośnikach informacji	117

Rozdział 3

Strony umowy kredytu i pożyczki bankowej	120
1. Bank	120
1.1. Obszar działania banku	120
1.2. Konsorcjum bankowe	122
1.2.1. Umowa konsorcjum	122
1.2.2. Uczestnicy konsorcjum bankowego	123
1.2.3. Rodzaje konsorcjów	124
1.2.4. Cel konsorcjum	125
1.2.5. Powody zawierania umowy konsorcjum	126
1.2.6. Treść umowy konsorcjum	127
1.2.7. Prawa i obowiązki banków uczestniczących w konsorcjum	130
1.2.8. Pozycja lidera konsorcjum	131
1.3. Oznaczenie banku w umowie kredytu	131
1.4. Osoby reprezentujące bank	133
2. Druga strona czynności bankowej	134
2.1. Kredytobiorca	134
2.2. Osoby fizyczne	135

2.2.1. Pojęcie osoby fizycznej	135
2.2.2. Przedsiębiorca jednoosobowy	135
2.2.3. Konsument	136
2.2.4. Rolnik indywidualny	137
2.2.5. Komornik	139
2.2.6. Małżonkowie	141
2.2.6.1. Odpowiedzialność osoby fizycznej i jej małżonka za spłatę kredytu	141
2.2.6.1.1. Wspólne zaciągnięcie kredytu	141
2.2.6.1.2. Kredyt zaciągnięty przez jednego z małżonków	142
2.2.6.1.3. Kredyt na prowadzenie działalności gospodarczej	143
2.2.6.2. Zgoda drugiego małżonka na zaciągnięcie kredytu	144
2.2.7. Osoby niebędące w związku małżeńskim	145
2.2.8. Oznaczenie osoby fizycznej w umowie kredytu	146
2.2.9. Osoba podpisująca umowę w imieniu osoby fizycznej	147
2.3. Osoba prawna	148
2.3.1. Pojęcie osoby prawnej	148
2.3.2. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością	149
2.3.2.1. Wiadomości ogólne	149
2.3.2.2. Zaciąganie kredytów przez spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością	149
2.3.2.3. Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	152
2.3.2.4. Oznaczenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w umowie kredytu	153
2.3.3. Spółka akcyjna	153
2.3.3.1. Wiadomości ogólne	153
2.3.3.2. Zaciąganie kredytów przez spółkę akcyjną	154
2.3.3.3. Reprezentacja spółki akcyjnej	155
2.3.3.4. Oznaczenie spółki akcyjnej w umowie kredytu	156

2.3.4. Spółdzielnia	157
2.3.4.1. Wiadomości ogólne	157
2.3.4.2. Zaciąganie kredytów przez spółdzielnię	157
2.3.4.3. Reprezentacja spółdzielni	158
2.3.4.4. Szczególne rodzaje spółdzielni	159
2.3.4.4.1. Spółdzielnia rolników	159
2.3.4.4.2. Spółdzielnia mieszkaniowa	160
2.3.4.5. Oznaczenie spółdzielni w umowie kredytu	161
2.3.5. Przedsiębiorstwo państwowe	162
2.3.5.1. Wiadomości ogólne	162
2.3.5.2. Reprezentacja przedsiębiorstwa	162
2.3.5.3. Oznaczenie przedsiębiorstwa państwowego w umowie kredytu	163
2.3.6. Jednostki sektora finansów publicznych	164
2.3.6.1. Podmioty tworzące sektor finansów publicznych	164
2.3.6.2. Skarb Państwa	165
2.3.6.3. Zaciąganie kredytów i pożyczek przez podmioty sektora finansów publicznych	167
2.3.6.4. Jednostki samorządu terytorialnego	170
2.3.6.4.1. Wiadomości ogólne	170
2.3.6.4.2. Zasady zaciągania kredytów i pożyczek przez jednostki samorządu terytorialnego	172
2.3.6.4.3. Zabezpieczenie spłaty kredytu lub pożyczki udzielanej jednostkom samorządu terytorialnego	175
2.3.6.4.4. Zasady zaciągania kredytów i pożyczek przez gminy	178
2.3.6.4.5. Zasady zaciągania kredytów i pożyczek przez powiaty	181
2.3.6.4.6. Zasady zaciągania kredytów i pożyczek przez województwa	183

2.3.6.5. Reprezentacja jednostek samorządu terytorialnego przy zaciąganiu kredytów i pożyczek	185
2.3.6.5.1. Kredyty i pożyczki długoterminowe	185
2.3.6.5.2. Kredyty i pożyczki krótkoterminowe	186
2.3.6.6. Publiczna instytucja kultury	189
2.3.6.7. Instytut badawczy	191
2.3.6.8. Uczelnia	195
2.3.7. Podmioty lecznicze	198
2.3.7.1. Rodzaje podmiotów leczniczych	198
2.3.7.2. Samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej	199
2.3.7.2.1. Zaciąganie zobowiązań przez samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej	199
2.3.7.2.2. Zmiana wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej	203
2.3.7.2.3. Zabezpieczenie spłaty kredytów zaciągniętych przez samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej	204
2.3.7.3. Niepubliczne podmioty lecznicze	206
2.3.8. Fundacje	207
2.3.9. Stowarzyszenie rejestrowe	208
2.3.10. Związek zawodowy	209
2.3.11. Partia polityczna	211
2.3.12. Kościół oraz związek wyznaniowy	213
2.3.12.1. Wiadomości ogólne	213
2.3.12.1.1. Status prawny wyznaniowych osób prawnych	213
2.3.12.1.2. Prawne zabezpieczenie wierzytelności przysługujących bankowi od wyznaniowych osób prawnych	214

2.3.12.2. Osoby prawne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego	217
2.3.12.2.1. Jednostki organizacyjne Kościoła Ewangelicko- -Augsburskiego	217
2.3.12.2.2. Zasady funkcjonowania parafii	219
2.3.12.2.3. Zaciąganie kredytów i pożyczek przez parafie	220
2.3.12.2.4. Prawne zabezpieczenia	222
2.3.12.3. Osoby prawne Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego	226
2.3.12.3.1. Jednostki organizacyjne Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego	226
2.3.12.3.2. Zaciąganie kredytów i pożyczek	227
2.3.12.4. Osoby prawne Kościoła katolickiego	228
2.3.12.4.1. Jednostki organizacyjne Kościoła katolickiego	228
2.3.12.4.2. Zaciąganie kredytów i pożyczek przez parafie	229
2.3.12.4.3. Zaciąganie kredytów i pożyczek przez diecezje	230
2.3.12.4.4. Ustanawianie prawnych zabezpieczeń	231
2.4. Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej	234
2.4.1. Wiadomości ogólne	234
2.4.1.1. Pojęcie jednostki organizacyjnej	234
2.4.1.2. Odpowiedzialność subsydiarna	235
2.4.2. Osobowe spółki handlowe	236
2.4.2.1. Pojęcie spółki osobowej	236
2.4.2.2. Spółka jawna	236
2.4.2.2.1. Wiadomości ogólne	236
2.4.2.2.2. Zaciąganie zobowiązań przez spółkę jawną	237

2.4.2.2.3. Reprezentacja spółki jawnej	239
2.4.2.2.4. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki jawnej	240
2.4.2.3. Spółka partnerska	241
2.4.2.3.1. Wiadomości ogólne	241
2.4.2.3.2. Stosowanie przepisów o spółce jawnej	242
2.4.2.3.3. Reprezentacja spółki partnerskiej	242
2.4.2.3.4. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki partnerskiej	243
2.4.2.4. Spółka komandytowa	243
2.4.2.4.1. Wiadomości ogólne	243
2.4.2.4.2. Stosowanie przepisów o spółce jawnej	245
2.4.2.4.3. Reprezentacja spółki komandytowej	245
2.4.2.4.4. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki komandytowej	245
2.4.2.5. Spółka komandytowo-akcyjna	246
2.4.2.5.1. Wiadomości ogólne	246
2.4.2.5.2. Stosowanie przepisów o spółce jawnej i akcyjnej	247
2.4.2.5.3. Reprezentacja spółki komandytowo-akcyjnej	248
2.4.2.5.4. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki komandytowo-akcyjnej	248
2.4.3. Spółki kapitałowe w organizacji	248
2.4.4. Wspólnota mieszkaniowa	249
2.4.4.1. Wiadomości ogólne	249
2.4.4.2. Zaciąganie zobowiązań przez wspólnotę mieszkaniową	251
2.4.4.3. Reprezentacja wspólnoty mieszkaniowej	253

2.4.4.4. Odpowiedzialność za zobowiązania wspólnoty	253
2.5. Spółka cywilna	254
2.5.1. Wiadomości ogólne	254
2.5.2. Zaciąganie zobowiązań „przez spółkę cywilną”	256
2.5.3. Oznaczenie spółki cywilnej w umowie kredytu	258
2.5.4. Reprezentacja spółki cywilnej	258
2.5.5. Odpowiedzialność za zobowiązania spółki cywilnej	260
2.5.6. Zabezpieczenie zobowiązań spółki cywilnej	261
2.5.7. Zobowiązania osobiste wspólnika spółki cywilnej	261
2.6. Konsorcjum przedsiębiorców	263
3. Udzielanie kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych, poręczeń podmiotom powiązanym z bankiem	265
4. Osoby uprawnione do składania oświadczeń woli w imieniu kredytobiorcy	267
4.1. Zasada ogólna	267
4.2. Organ osoby prawnej	267
4.3. Pełnomocnik	269
4.4. Prokurent	272

Część III

Wniosek o udzielenie kredytu

Rozdział 1

Charakter prawny wniosku kredytowego	277
---	------------

Rozdział 2

Treść i forma wniosku kredytowego	279
1. Forma wniosku kredytowego	279
2. Wnioskodawca	279
3. Kredytodawca	280
4. Treść wniosku kredytowego	280

Rozdział 3

Zlecenie udzielenia kredytu	282
--	------------

Rozdział 4

Ocena wniosku kredytowego	286
1. Ocena formalna wniosku kredytowego	286
2. Ocena merytoryczna wniosku kredytowego	287

Rozdział 5

Decyzja kredytowa	288
--------------------------------	------------

Rozdział 6

Koszty kredytu	290
1. Bankowe koszty kredytu	290
1.1. Oprocentowanie kredytu	291
1.2. Prowizja za udzielenie kredytu	295
1.3. Opłaty związane z kredytem	296
2. Pozabankowe koszty kredytu lub pożyczki	299

Rozdział 7

Oszustwo kredytowe	301
---------------------------------	------------

Część IV

Zdolność kredytowa

Rozdział 1

Ujęcie wymogu badania zdolności kredytowej w przepisach prawa ...	307
1. Badanie zdolności kredytowej przed udzieleniem kredytu	307
2. Możliwość udzielenia kredytu klientowi niemającemu zdolności kredytowej	310
3. Udzielenie kredytu klientowi niemającemu zdolności kredytowej. Niedopełnienie obowiązku zbadania zdolności kredytowej	311
4. Powtórne badanie zdolności kredytowej	312
5. Udostępnienie kredytobiorcy wyniku badania zdolności kredytowej	314

Rozdział 2

Badanie zdolności kredytowej konsumentów	316
1. Mechanizm oceny zdolności kredytowej konsumenta: analiza jakościowa i ilościowa	316

1.1. Wprowadzenie	316
1.2. Analiza ilościowa: badanie dochodów i wydatków klienta ...	317
1.2.1. Pojęcie analizy ilościowej	317
1.2.2. Źródła dochodów akceptowane przez bank w procesie oceny zdolności kredytowej	318
1.2.3. Wydatki uwzględniane w ocenie zdolności kredytowej klienta	320
1.3. Analiza jakościowa: charakterystyka profilu klienta i jego współpracy z bankiem	322
1.3.1. Pojęcie analizy jakościowej	322
1.3.2. Badanie historii kredytowej na podstawie informacji przekazanych przez konsumenta	322
1.3.3. Badanie historii kredytowej konsumenta w zewnętrznych bazach danych	324
1.3.4. Scoring kredytowy osoby fizycznej	326
2. Analiza wskaźników zdolności kredytowej	330
2.1. Limity DTI	330
2.2. Limity LTV i wkładu własnego	331
2.3. Limit okresu kredytowania	334
2.4. Wskaźnik wolnych środków	334
2.5. Zdolność kredytowa a system spłat kredytu	335
3. Uprozczone metody badania zdolności kredytowej	335
4. Najczęstsze błędy popełniane przy ocenie zdolności kredytowej. Nowela Rekomendacji S	336

Rozdział 3

Badanie zdolności kredytowej przedsiębiorców	341
1. Wprowadzenie	341
2. Metody oceny zdolności kredytowej przedsiębiorców	342
2.1. Rodzaje metod oceny zdolności kredytowej	342
2.2. Metoda finansowa	343
2.3. Analiza dyskryminacyjna	343
2.4. Analiza wskaźnikowa	345
2.4.1. Typowe dokumenty niezbędne do analizy wskaźnikowej	345
2.4.2. Rodzaje wskaźników	347
2.4.3. Wskaźniki rentowności	348

2.4.4. Wskaźniki płynności	349
2.4.5. Wskaźniki efektywności	349
2.4.6. Wskaźniki zadłużenia i stopnia pokrycia	351
2.4.7. Ocena szans rozwojowych branży	352
2.4.8. Podsumowanie	352
2.5. Metoda scoringowa	353
2.6. Analiza dyskryminacyjna	355
3. Ocena przedsięwzięcia inwestycyjnego przez bank	357
3.1. Analiza efektywności przedsięwzięć inwestycyjnych	357
3.2. Weryfikacja ryzyka kredytowego związanego z kredytowaniem przedsięwzięcia inwestycyjnego	361
4. Podsumowanie i wnioski	364

Rozdział 4

Limity koncentracji wierzytelności	366
--	-----

Część V

Umowa kredytu

Rozdział 1

Definicja umowy kredytu	371
-------------------------------	-----

Rozdział 2

Forma umowy kredytu	373
---------------------------	-----

Rozdział 3

Treść umowy kredytu	375
1. Ustawowe elementy umowy kredytu	375
1.1. Elementy wymagane przez art. 69 ust. 2 pr. bank.	375
1.2. Komparycja umowy	376
1.3. Kwota i waluta kredytu	378
1.4. Cel kredytu	378
1.5. Terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych	379
1.6. Sposób zabezpieczenia spłaty kredytu	382
1.6.1. Wprowadzenie	382
1.6.2. Weksel własny <i>in blanco</i>	382

1.6.3. Poręczenie wekslowe (awal)	383
1.6.4. Poręczenie (poręczenie cywilne)	384
1.6.5. Przelew (cesja) wierzytelności	384
1.6.6. Zastaw rejestrowy	385
1.6.7. Hipoteka	385
1.7. Okres kredytowania	386
1.7.1. Wprowadzenie	386
1.7.2. Okres wykorzystania kredytu	387
1.7.3. Karencja	388
1.7.4. Termin spłaty kredytu	388
1.7.4.1. Określenie terminu spłaty	388
1.7.4.2. Zasady obliczania terminów	390
1.7.4.2.1. Podstawa obliczania	390
1.7.4.2.2. Termin oznaczony w dniach	390
1.7.4.2.3. Termin oznaczony w tygodniach	391
1.7.4.2.4. Termin oznaczony w miesiącach lub latach	392
1.7.4.2.5. Dni kalendarzowe, dni robocze oraz dni uznane ustawowo za wolne od pracy	393
1.8. Zasady spłaty	396
1.8.1. Forma spłaty	396
1.8.2. Miejsce spłaty	397
1.9. Wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany	397
1.9.1. Zasady oprocentowania kredytów	397
1.9.2. Warunki zmiany oprocentowania	398
1.9.3. Prowizje i opłaty	399
1.10. Zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu	400
1.10.1. Ocena sytuacji finansowej kredytobiorcy	400
1.10.2. Kontrola wykorzystania i spłaty kredytu	400
1.11. Warunki dokonywania zmian i rozwiązywania umowy	401
2. Specjalne postanowienia umowne	401
2.1. Zagadnienia wstępne	401
2.2. Klauzule zabezpieczające	402
2.3. Klauzule ochronne (<i>protective covenants</i>)	404

2.3.1. Istota klauzul ochronnych	404
2.3.2. Klauzule nakazujące lub zabraniające podejmowanie określonych działań	404
2.3.3. Klauzule <i>negative pledge</i>	407
2.3.3.1. Konstrukcja klauzul <i>negative pledge</i>	407
2.3.3.2. Zobowiązanie do nierozporządzania nieruchomością do chwili wpisu hipoteki do księgi wieczystej	408
2.3.3.3. Zobowiązanie do nierozporządzania nieruchomościami nieobciążonymi hipoteką	408
2.3.3.4. Zobowiązanie osób trzecich do nierozporządzania nieruchomościami	409
2.3.3.5. Zobowiązanie osób trzecich do nierozporządzania rzeczą lub prawem zastawionym	410
2.3.3.6. Informowanie banku o rozporządzeniu aktywami	410
2.3.3.7. Zobowiązanie do niezbywania lub nieobciążania przedmiotu zastawu rejestrowego	410
2.4. Klauzula <i>pari passu</i>	411
2.5. Obustronne klauzule stwierdzania niewykonania zobowiązań	412
2.5.1. Klauzula <i>cross default</i>	412
2.5.2. Klauzula <i>cross acceleration</i>	413
2.6. Klauzula wyboru prawa	413
2.7. Klauzula wyboru sądu	414
3. Oświadczenia kredytobiorcy	416
4. Szczególne postanowienia umowne w przypadku kredytów wspólnych	416

Rozdział 4

Ograniczenia zasady swobody umów – niedozwolone

postanowienia umowne	418
1. Zasada swobody umów oraz jej granice	418
2. Powszechnie niedozwolone postanowienia umowne	419

2.1. Odsetki wyższe niż maksymalne (art. 359 § 2 ¹ –2 ³ k.c.)	419
2.2. Zakaz anatocyzmu (art. 482 k.c.)	419
2.3. Automatyczne wygaśnięcie umowy kredytu	420
2.4. Zakaz przenoszenia własności nieruchomości pod warunkiem (art. 157 k.c.)	420
2.5. Przewłaszczenie na zabezpieczenie nieruchomości mieszkalnej konsumenta (art. 387 ¹ k.c.)	420
2.6. Zastaw lub przewłaszczenie rzeczy, którymi obrót jest zakazany	421
2.7. Zakaz rozporządzania rzeczą zastawioną (art. 311 k.c.)	422
2.8. Zakaz rozporządzania nieruchomością obciążoną hipoteką (art. 72 u.k.w.h.)	422
2.9. Klauzula przepadku tzw. <i>lex commissoria</i> (art. 75 u.k.w.h.)	423
2.10. Zastrzeżenie zakazujące rozporządzania opróżnionym miejszem hipotecznym (art. 101 ⁸ u.k.w.h.)	424
3. Klauzule niedozwolone (abuzywne) w umowach zawieranych z konsumentami	424
3.1. Pojęcie klauzul niedozwolonych (abuzywnych) na tle Kodeksu cywilnego i przepisów dyrektywy w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich	424
3.1.1. Wprowadzenie	424
3.1.2. Definicja konsumenta oraz przedsiębiorcy w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów	425
3.1.3. Definicja klauzuli abuzywniej	425
3.1.4. Rodzaje klauzul abuzywnych	426
3.1.4.1. Rażące naruszenie interesów konsumenta	426
3.1.4.2. Brak indywidualnego uzgodnienia postanowienia umowy	427
3.1.4.3. Sprzeczność z dobrymi obyczajami	427
3.1.4.4. Postanowienia określające główne świadczenia stron	428
3.2. Kontrola abuzywności klauzul	429
3.3. Przykłady niedozwolonych postanowień umownych w umowach kredytu i pożyczki	434
3.3.1. Wprowadzenie	434

3.3.2. Brak jasnych zasad obliczania kursu walut – wadliwa klauzula	434
3.3.3. Brak wyodrębnienia ze wzorców umownych oświadczeń konsumenta o udzieleniu bankom pełnomocnictw do pobierania pieniędzy z rachunków konsumentów – wadliwa praktyka	436
3.3.4. Niepełna informacja przedkontraktowa – wadliwa praktyka	436
3.3.5. Nieprecyzyjne warunki ustalenia zmian oprocentowania kredytu – wadliwa klauzula	437
3.3.6. Obciążenie konsumenta kosztami wyceny nieruchomości w przypadku braku spłaty rat kredytu – wadliwa klauzula	438
3.3.7. Pobieranie opłat ryczałtowych – wadliwa praktyka	439
3.3.8. Pobór opłat windykacyjnych – wadliwa klauzula	439
3.3.9. Ustalanie oprocentowania kredytu hipotecznego w zależności od zmienności parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego – wadliwa klauzula	440
3.3.10. Wypowiedzenie umowy kredytu w sytuacji znacznego obniżenia wartości zabezpieczenia – wadliwa klauzula	441
3.3.11. Wysłanie korespondencji równoważne z jej skutecznym doręczeniem – wadliwa klauzula	442
3.3.12. Zmiana tabeli opłat nie stanowi zmiany warunków umowy – wadliwa klauzula	443
3.3.13. Zobowiązanie konsumenta do powiadamiania o wszelkich okolicznościach mogących mieć wpływ na jego sytuację finansową – wadliwa klauzula	443
3.3.14. Zobowiązanie konsumenta do powiadamiania o zmianie okoliczności mogących mieć wpływ na jego zdolność do spłaty kredytu – wadliwa klauzula	444

Rozdział 5

Wykorzystanie kredytu	446
-----------------------------	-----

Rozdział 6

Splata kredytu	448
1. Zasady spłaty kredytu	448
1.1. System spłat kredytu	448
1.2. Raty równe	449
1.3. Raty malejące	451
1.4. Inne systemy spłaty kredytu	453
2. Splata kredytu w przypadku dłużników solidarnych	454
3. Dopuszczalność wcześniejszej spłaty kredytu	454
4. Splata kredytu przez osobę trzecią	456
5. Częściowa splata kredytu	458
6. Zarachowanie zapłaty	458
7. Waluta spłaty	460
7.1. Kredyt w walucie obcej	460
7.2. Kredyt w złotych	461
7.3. Kredyt denominowany i indeksowany	461

Rozdział 7

Zmiana umowy	462
---------------------	-----

Rozdział 8

Umowy ramowe	465
1. Charakter umowy ramowej	465
2. Treść umowy ramowej	466
3. Termin i limit	467
4. Prawne zabezpieczenie	468
5. Wypowiedzenie umowy ramowej	469

Rozdział 9

Rozwiązanie umowy kredytu	470
1. Zagadnienia wstępne	470
2. Wypowiedzenie umowy kredytu	470
2.1. Skutki wypowiedzenia umowy kredytu	470
2.2. Wypowiedzenie umowy kredytu przez bank	471
2.2.1. Przyczyny wypowiedzenia umowy kredytu	471
2.2.2. Wypowiedzenie umowy kredytu na podstawie art. 75 pr. bank.	471

2.2.2.1. Sposób postępowania banku	471
2.2.2.2. Przesłanki wypowiedzenia	472
2.2.2.3. Niedotrzymanie warunków udzielenia kredytu	473
2.2.2.4. Brak spłaty należności	475
2.2.2.5. Utrata przez kredytobiorcę zdolności kredytowej	478
2.2.3. Niedopuszczalność wypowiedzenia umowy kredytu	480
2.2.3.1. Otwarcie przyspieszonego postępowania układowego	480
2.2.3.2. Program naprawczy	481
2.2.4. Oświadczenie wypowiadające banku	483
2.2.4.1. Forma wypowiedzenia	483
2.2.4.2. Terminy wypowiedzenia	484
2.2.4.3. Oświadczenie banku o wypowiedzeniu	484
2.2.4.4. Doręczenie oświadczenia banku o wypowiedzeniu	485
2.2.4.5. Miejsce doręczenia wypowiedzenia	485
2.2.4.6. Chwila doręczenia wypowiedzenia	486
2.2.5. Wypowiedzenie umowy kredytu w części	488
2.3. Wypowiedzenie umowy kredytu na podstawie art. 458 k.c.	488
2.4. Zaspokojenie wierzytelności z tytułu umowy kredytu na podstawie art. 14 u.z.r.r.z.	490
2.5. Zaspokojenie wierzytelności z tytułu umowy kredytu na podstawie art. 92 u.k.w.h.	491
2.6. Skutki wypowiedzenia umowy kredytu	494
2.7. Bezpodstawne wypowiedzenie umowy kredytu przez bank	495
3. Wypowiedzenie umowy kredytu przez kredytobiorcę	496
4. Cofnięcie oświadczenia o wypowiedzeniu umowy kredytu	497
5. Obniżenie kwoty kredytu	498

Rozdział 10

Odstąpienie od umowy	500
----------------------------	-----

Część VI

Pożyczka bankowa

Rozdział 1

Zasady dotyczące pożyczki	505
1. Definicja pożyczki	505
2. Stosowanie przepisów dotyczących kredytów	506
3. Cechy charakterystyczne umowy pożyczki bankowej	506

Rozdział 2

Rodzaje pożyczek	507
1. Podział pożyczek	507
2. Pożyczki lombardowe i hipoteczne	509
2.1. Pożyczki lombardowe	509
2.2. Pożyczka hipoteczna	509
3. Pożyczka w rachunku bieżącym	510
4. Pożyczka związana z kartą kredytową i kartą z odroczonym terminem płatności	511

Rozdział 3

Wniosek o pożyczkę	513
1. Forma wniosku	513
2. Wnioskodawca	513
3. Treść wniosku o udzielenie pożyczki	514

Rozdział 4

Umowa pożyczki	515
1. Forma umowy pożyczki	515
2. Elementy umowy pożyczki	515
2.1. Określenie elementów umowy pożyczki	515
2.2. Data zawarcia umowy pożyczki	516
2.3. Strony umowy pożyczki	516
2.4. Przedmiot pożyczki	517
2.5. Sposób zabezpieczenia spłaty pożyczki	518
2.6. Zasady i termin spłaty pożyczki	518
2.6.1. Termin spłaty	518
2.6.2. Warunki wcześniejszej spłaty pożyczki	519

Rozdział 5

Rozwiązanie umowy	522
--------------------------------	------------

Rozdział 6

Odstąpienie od umowy	524
-----------------------------------	------------

Rozdział 7

Odesłanie	526
------------------------	------------

Rozdział 8

Umowa pożyczki a inne podobne umowy	527
1. Pożyczka a kredyt	527
2. Pożyczka a depozyt nieprawidłowy	528
2.1. Pojęcie depozytu nieprawidłowego	528
2.2. Podobieństwa i różnice pomiędzy depozytem nieprawidłowym a pożyczką	530

Część VII**Szczególne rodzaje kredytów i pożyczek****Rozdział 1**

Kredyty konsumenckie	533
1. Umowa o kredyt konsumencki	533
2. Kredytobiorca	534
3. Obowiązki banku-kredytodawcy	534
4. Treść umowy o kredyt konsumencki	535
5. Zakres ochrony konsumenta	536
6. Waluta kredytu konsumenckiego	538
7. Wcześniejsza spłata kredytu konsumenckiego	538
8. Odstąpienie przez konsumenta od umowy o kredyt konsumencki	540
9. Wypowiedzenie umowy o kredyt konsumencki	541
9.1. Wypowiedzenie umowy o kredyt odnawialny przez konsumenta	541
9.2. Wypowiedzenie umowy o kredyt przez bank	541
9.3. Wypowiedzenie przez bank prawa do dokonywania wypłat	542

Rozdział 2

Kredyty studenckie	543
---------------------------------	------------

Rozdział 3

Kredyty hipoteczne	547
1. Umowa o kredyt hipoteczny	547
2. Kredytobiorca	549
3. Obowiązki kredytodawcy	549
4. Badanie zdolności kredytowej kredytobiorcy	551
5. Treść umowy o kredyt hipoteczny	552
6. Opóźnienie w spłacie kredytu	552
7. Waluta kredytu	553
8. Wcześniejsza spłata kredytu hipotecznego	554
9. Prawo do odstąpienia od umowy o kredyt hipoteczny	555
10. Warunki wypowiedzenia umowy o kredyt hipoteczny (art. 37 u.k.h.)	556

Rozdział 4

Kredyty udzielane przez kasy mieszkaniowe	558
--	------------

Rozdział 5

Kredyty z dopłatą w ramach programu Mieszkanie dla młodych	562
---	------------

Rozdział 6

Odwrócony kredyt hipoteczny	565
--	------------

Rozdział 7

Kredyty z dopłatą dla kredytobiorców w trudnej sytuacji finansowej	567
---	------------

Rozdział 8

Pożyczki na dofinansowanie działalności gospodarczej	570
---	------------

Rozdział 9

Kredyty eksportowe z dopłatą	574
---	------------

Rozdział 10

Dopłaty do oprocentowania kredytów inwestycyjnych udzielonych spółkom przemysłowego potencjału obronnego	577
---	------------

Rozdział 11

Kredyty z dopłatą na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych i remontów	579
---	------------

Rozdział 12

Kredyty bankowe na cele rolnicze	582
---	------------

Rozdział 13

Dopłaty do kredytów bankowych udzielanych na usuwanie skutków klęsk żywiołowych	587
--	------------

Rozdział 14

Kredyty refinansowe udzielane bankom przez NBP	590
---	------------

Część VIII

**Bankowe gwarancje, awale i poręczenia
(art. 80–84 i 88 pr. bank.)**

Rozdział 1

Zagadnienia wstępne	597
----------------------------------	------------

Rozdział 2

Gwarancje bankowe	598
1. Pojęcie gwarancji	598
2. Charakter prawny gwarancji bankowej	598
2.1. Cechy charakterystyczne gwarancji bankowej	598
2.2. Gwarancja bankowa jako umowa	599
2.3. Gwarancja bankowa jako umowa jednostronnie zobowiązująca	599
2.4. Gwarancja bankowa jako zobowiązanie pieniężne	599
2.5. Gwarancja bankowa jako własne zobowiązanie gwaranta	600
2.6. Gwarancja bankowa jako zobowiązanie przyszłe	601
2.7. Gwarancja bankowa jako umowa losowa	601

2.8. Odpłatność umowy gwarancji bankowej	601
2.9. Abstrakcyjność gwarancji bankowej	602
2.10. Nieakcesoryjność gwarancji	602
2.11. Gwarancja bankowa jako zobowiązanie pisemne	603
2.12. Gwarancja bankowa jako zabezpieczenie	603
3. Zlecenie udzielenia gwarancji	603
3.1. Definicja umowy zlecenia udzielenia gwarancji	603
3.2. Forma zlecenia udzielenia gwarancji	604
3.3. Treść zlecenia udzielenia gwarancji	605
3.3.1. Podstawowe elementy zlecenia udzielenia gwarancji	605
3.3.2. Zleceniobiorca	606
3.3.2.1. Bank przyjmujący zlecenie	606
3.3.2.2. Obowiązki banku przyjmującego zlecenie. Badanie treści zlecenia	608
3.3.3. Zleceniodawca	610
3.3.3.1. Określenie zleceniodawcy	610
3.3.3.2. Zdolność kredytowa zleceniodawcy	610
3.3.4. Osoba, za którą gwarancja ma być udzielona	612
3.3.5. Beneficjent gwarancji	612
3.3.6. Wierzytelność zabezpieczana gwarancją	612
3.4. Zawarcie umowy zlecenia	613
4. Treść gwarancji bankowej	613
4.1. Ogólne zasady dotyczące treści gwarancji	613
4.2. Standardowa treść gwarancji	614
4.3. Klauzule	615
4.3.1. Klauzula o odwołalności lub nieodwołalności gwarancji	615
4.3.2. Klauzula o „bezwarunkowości” lub „warunkowości gwarancji”	616
4.3.3. Klauzula świadcząca o abstrakcyjności gwarancji	616
4.3.4. Klauzula zapłaty na pierwsze żądanie	617
4.3.5. Klauzula redukująca	617
4.3.6. Klauzula przewidująca wzrost sumy gwarancyjnej ...	617
4.3.7. Miejsce i godzina doręczenia żądania zapłaty	618
4.3.8. Klauzula identyfikacyjna	618
4.3.9. Klauzula ustalająca dokumenty roszczeniowe	618

4.3.10. Termin wygaśnięcia gwarancji	619
4.3.11. Określenie czasu na dokonanie wypłaty	620
4.3.12. Klauzula nakazująca uzgadnianie zmian w umowie zabezpieczonej gwarancją	620
4.3.13. Klauzula ustalająca prawo właściwe dla gwarancji ...	621
4.3.14. Klauzula wskazująca sąd właściwy do rozstrzygnięcia sporu	621
4.3.15. Klauzula określająca, kiedy gwarancja wchodzi w życie	621
5. Gwarancje udzielane przez banki	622
5.1. Rodzaje gwarancji	622
5.2. Gwarancja dobrego wykonania umowy	622
5.3. Gwarancja zabezpieczająca zapłatę należności za zakupione towary i usługi	624
5.4. Gwarancje celne	625
5.4.1. Gwarancja zabezpieczająca pokrycie kwoty wynikającej z długu celnego	625
5.4.2. Gwarancje we wspólnej procedurze tranzytowej	626
5.5. Gwarancja spłaty kredytu	627
5.6. Gwarancja zwrotu zaliczki	628
5.7. Gwarancje przetargowe (wadialne)	629
6. Zmiany w gwarancji	631
7. Przeniesienie praw (przelew wierzytelności) z gwarancji	631
8. Roszczenia z gwarancji	633
9. Wygaśnięcie gwarancji	635
10. Uprawnienia regresowe banku wynikające z udzielenia gwarancji	635
11. Regwarancja i potwierdzenie gwarancji	636

Rozdział 3

Poręczenie wekslowe (awal)	637
1. Warunki udzielenia awalu przez bank	637
2. Zapłata za weksel przez poręczyciela wekslowego	638

Rozdział 4

Poręczenie	639
1. Warunki udzielania poręczeń	639

2. Roszczenia z tytułu udzielonego poręczenia	640
3. Wygaśnięcie zobowiązania banku poręczyciela	641

Część IX

Inne formy finansowania przez banki działalności gospodarczej

Rozdział 1

Faktoring	645
1. Definicja faktoringu i jego prawny charakter	645
2. Funkcje faktoringu	646
2.1. Zagadnienia ogólne	646
2.2. Funkcja finansowania	646
2.3. Funkcja <i>del credere</i>	646
2.4. Funkcja usługowa	646
3. Przedmiot faktoringu	647
4. Podmioty uczestniczące w faktoringu	649
5. Zalety faktoringu	649
6. Rodzaje faktoringu	651
6.1. Kryteria podziału faktoringu	651
6.2. Faktoring pełny	651
6.3. Faktoring niepełny	652
6.4. Faktoring mieszany	653
6.5. Faktoring dyskontowy	653
6.6. Faktoring zaliczkowy	654
6.7. Faktoring wymagalnościowy	654
6.8. Faktoring otwarty, półotwarty i tajny	655
6.8.1. Zawiadomienie o zmianie wierzyciela	655
6.8.2. Faktoring otwarty	655
6.8.3. Faktoring półotwarty	656
6.8.4. Faktoring tajny	656
6.9. Metafaktoring	656
6.10. Faktoring powierniczy	657
6.11. Faktoring zmodyfikowany	657
6.12. e-Faktoring	657
6.13. Faktoring odwrotny	657
7. Refaktoring	658

8. Wniosek faktoringowy	659
9. Umowa faktoringu	659
9.1. Forma umowy faktoringu	659
9.2. Umowa faktoringu w formie doraźnej transakcji	661
9.3. Umowa o linię faktoringu	662
9.4. Treść umowy faktoringu	662
9.4.1. Treść umowy faktoringu w formie doraźnej transakcji ...	662
9.4.2. Treść umowy o linię faktoringu	664
10. Prawne zabezpieczenie wierzytelności skupionej przez faktora	665
11. Koszty faktoringu	666

Rozdział 2

Forfaiting wierzytelności handlowych	667
1. Definicja forfaitingu	667
2. Przedmiot forfaitingu	667
3. Podmioty uczestniczące w forfaitingu	668
4. Wniosek forfaitingowy	668
5. Umowa forfaitingu	669

Rozdział 3

Skup wierzytelności leasingowych	670
1. Definicja skupu wierzytelności leasingowych	670
2. Przedmiot umowy skupu wierzytelności leasingowych	670
3. Podmioty uczestniczące w transakcji skupu wierzytelności leasingowej	671
4. Rodzaje skupu wierzytelności leasingowych	671
5. Wniosek o skup wierzytelności leasingowych	672
6. Umowa skupu wierzytelności leasingowych	672
7. Prawne zabezpieczenie skupionej wierzytelności leasingowej	673

Rozdział 4

Forfaiting wierzytelności leasingowych	674
1. Definicja forfaitingu wierzytelności leasingowych	674
2. Przedmiot umowy forfaitingu wierzytelności leasingowych	674
3. Podmioty uczestniczące w transakcji forfaitingu wierzytelności leasingowej	675
4. Umowa forfaitingu wierzytelności leasingowych	675

Rozdział 5

Dyskonto weksli	676
1. Pojęcie dyskonta	676
2. Wniosek dyskontowy	677
3. Warunki, jakim powinny odpowiadać weksle przyjmowane do dyskonta	677
4. Rodzaje dyskonta weksli	679
5. Technika dyskontowania weksli	679
6. Formy dyskontowania weksli	682
7. Postępowanie banku dyskontującego ze zdyskontowanym wekslem	682
8. Zapłata za weksel	682
9. Odmowa zapłaty weksla	684
10. Redyskonto weksli	685

Rozdział 6

Forfaiting wekslowy	686
----------------------------------	-----

Rozdział 7

Akcepty bankowe	688
------------------------------	-----

Część X**Prawne zabezpieczenie wierzytelności bankowych****Rozdział 1**

Ogólne zasady przyjmowania zabezpieczeń przez banki	693
1. Dopuszczalność udzielenia kredytu bez zabezpieczenia	693
2. Zabezpieczenie kredytów	694
3. Nadzabezpieczenie	697

Rozdział 2

Rodzaje prawnych zabezpieczeń	699
1. Weksel własny <i>in blanco</i> (art. 10 pr. weksl.)	699
1.1. Wystawienie weksla <i>in blanco</i>	699
1.2. Elementy weksla <i>in blanco</i>	701
1.3. Deklaracja do weksla <i>in blanco</i>	704
1.4. Weksel <i>in blanco</i> przy tzw. kredytach transzowanych	705

2. Poręczenie wekslowe – awal (art. 30–32 pr. weksl.)	706
2.1. Udzielenie poręczenia wekslowego	706
2.2. Zakres odpowiedzialności poręczyciela wekslowego	708
3. Poręczenie (art. 876–887 k.c.)	709
3.1. Udzielanie poręczenia	709
3.2. Rodzaje poręczenia	710
3.3. Treść poręczenia	711
3.4. Zakres zobowiązania poręczyciela	711
3.5. Uprawnienia i obowiązki banku	713
3.6. Wygaśnięcie zobowiązania poręczyciela	714
3.7. Różnica pomiędzy poręczeniem a poręczeniem wekslowym	715
4. Gwarancje bankowe	716
4.1. Udzielanie gwarancji	716
4.2. Różnice pomiędzy poręczeniem a gwarancją	718
5. Przelew (cesja) wierzytelności na zabezpieczenie (art. 509–518 k.c.)	719
5.1. Wierzytelności mogące być przedmiotem przelewu	719
5.2. Rodzaje przelewu wierzytelności	720
5.3. Zawarcie umowy przelewu wierzytelności	721
5.4. Treść umowy	722
5.4.1. Elementy umowy przelewu	722
5.4.2. Umowa przelewu zawarta pod warunkiem rozwiązującym	722
5.4.3. Umowa przelewu zawarta pod warunkiem zawieszającym	722
5.5. Prawa i obowiązki stron	723
6. Przystąpienie do długu	723
7. Oświadczenie patronackie (list intencyjny, umowa wsparcia)	726
8. Pełnomocnictwo do dysponowania rachunkiem bankowym (art. 95–109 k.c.)	727
9. Zastaw zwykły (ogólny, cywilny)	728
9.1. Zastaw zwykły na rzeczach ruchomych (art. 306–325 k.c.)	728
9.1.1. Umowa zastawu	728
9.1.2. Przedmiot zastawu	729
9.1.3. Wykonanie przez bank prawa zastawu	730
9.1.4. Zmiana treści zastawu	731

9.1.5. Zmiana pierwszeństwa	731
9.1.6. Wygaśnięcie zastawu	731
9.2. Zastaw zwykły na prawach (art. 327–335 k.c.)	732
9.2.1. Ustanowienie zastawu	732
9.2.2. Przedmiot zastawu	734
9.2.3. Uprawnienia banku z tytułu zastawu	734
10. Zastaw rejestrowy	735
10.1. Ustanowienie zastawu rejestrowego	735
10.2. Przedmiot zastawu rejestrowego	735
10.3. Umowa zastawnicza	737
10.3.1. Treść umowy	737
10.3.2. Strony umowy zastawniczej	739
10.4. Zbieg obciążeń	740
10.5. Wygaśnięcie zastawu	740
10.6. Zaspokojenie zastawnika	741
11. Przewłaszczenie na zabezpieczenie	741
11.1. Zagadnienia wstępne	741
11.2. Forma przewłaszczenia	742
11.3. Przewłaszczenie rzeczy oznaczonych co do tożsamości (art. 155–170 oraz 710–719 k.c.)	743
11.4. Przewłaszczenie rzeczy oznaczonych co do gatunku (art. 155–170 oraz 835–845 k.c.)	744
11.5. Przewłaszczenie nieruchomości	745
12. Kaucja	746
13. Przelew kwoty na rachunek banku (art. 102 pr. bank.)	747
14. Blokada środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych	747
15. Zabezpieczenia finansowe	748
15.1. Pojęcie zabezpieczenia finansowego	748
15.2. Podmiot mogący ustanowić zabezpieczenie	749
15.3. Przedmiot zabezpieczenia finansowego	750
15.4. Rodzaje zabezpieczeń finansowych	752
15.5. Ustanowienie zabezpieczenia finansowego	753
15.6. Odnotowanie zabezpieczenia finansowego	754
15.7. Zaspokajanie roszczeń banku z zabezpieczenia finansowego	755
15.8. Zabezpieczenie finansowe a postępowanie upadłościowe	756

15.9. Wygaśnięcie zabezpieczenia finansowego	756
16. Hipoteka umowna (art. 65 u.k.w.h.)	757
16.1. Definicja hipoteki	757
16.2. Zasady prawa hipotecznego	758
16.2.1. Zasada umownego charakteru hipoteki	758
16.2.2. Zasada jawności i wiarygodności ksiąg wieczystych	758
16.2.3. Zasada rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych	759
16.2.4. Zasada pierwszeństwa hipoteki	761
16.2.5. Zasada akcesoryjności hipoteki	762
16.2.6. Zasada szczegółowości hipoteki	762
16.2.7. Zasada niepodzielności hipoteki	762
16.3. Przedmiot hipoteki	762
16.3.1. Określenie przedmiotu hipoteki	762
16.3.2. Hipoteka na nieruchomości	763
16.3.3. Hipoteka na części ułamkowej nieruchomości	764
16.3.4. Hipoteka na użytkowaniu wieczystym	765
16.3.5. Hipoteka na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu	766
16.3.6. Hipoteka na wierzytelności hipotecnej (subintabulat)	767
16.3.7. Wielość hipotek	767
16.3.7.1. Hipoteka łączna	767
16.3.7.1.1. Istota hipoteki łącznej	767
16.3.7.1.2. Hipoteki łączna powstała z mocy prawa (hipoteka łączna <i>ex lege</i>)	767
16.3.7.1.3. Hipoteka łączna umowna	768
16.3.7.2. Hipoteka podzielona pomiędzy kilka nieruchomości (repartycja hipoteki)	769
16.3.7.3. Hipoteka w przypadku połączenia nieruchomości	769
16.3.7.4. Zabezpieczanie jednej wierzytelności kilkoma hipotekami na tej samej nieruchomości	770
16.3.7.5. Podział hipoteki	770

16.4. Zakres obciążenia hipoteką	771
16.4.1. Wprowadzenie	771
16.4.2. Części składowe	771
16.4.2.1. Pojęcie części składowej	771
16.4.2.2. Części składowe nieruchomości gruntowej	772
16.4.2.3. Części składowe nieruchomości lokalowej	773
16.4.3. Przynależności	773
16.5. Wierzytelność hipoteczna	775
16.6. Ustanowienie i powstanie hipoteki	776
16.6.1. Ustanowienie hipoteki	776
16.6.1.1. Dokumenty niezbędne do ustanowienia hipoteki	776
16.6.1.2. Forma ustanowienia hipoteki	777
16.6.1.3. Suma hipoteczna	779
16.6.1.4. Klauzule niedozwolone	780
16.6.2. Powstanie hipoteki	781
16.7. Zmiana treści hipoteki	782
16.7.1. Zasady zmiany treści hipoteki	782
16.7.2. Zastąpienie zabezpieczonej wierzytelności inną wierzytelnością	783
16.7.3. Zmiana przedmiotu hipoteki łącznej	784
16.7.4. Zmiana pierwszeństwa hipotek	784
16.7.5. Zmiana wierzyciela hipotecznego	785
16.8. Zmiana treści wierzytelności hipotecznej	785
16.9. Wygaśnięcie hipoteki i opróżnione miejsce hipoteczne	786
16.9.1. Przyczyny wygaśnięcia hipoteki	786
16.9.2. Skutki wygaśnięcia hipoteki	788
16.9.3. Opróżnione miejsce hipoteczne	789
16.10. Zaspokojenie roszczeń banku z nieruchomości	791
17. Hipoteka przymusowa	791
18. Akt notarialny (art. 777 § 1 pkt 4, 5 i 6 k.p.c.)	791
19. Umowa podporządkowania	792
20. Wybór formy zabezpieczenia	795
20.1. Kryteria stosowane przy wyborze formy zabezpieczenia	795
20.2. Rodzaj kredytu	795

20.3. Status prawny kredytobiorcy	796
20.4. Sytuacja finansowa kredytobiorcy	797
20.5. Cechy zabezpieczenia	797

Rozdział 3

Zabezpieczenie pożyczek	798
-------------------------------	-----

Rozdział 4

Zabezpieczenie gwarancji bankowych	799
--	-----

Część XI

Przekształcenia podmiotowe po stronie dłużnika po zawarciu umowy kredytu lub pożyczki

Rozdział 1

Wprowadzenie	803
--------------------	-----

Rozdział 2

Przejęcie długu	805
1. Wprowadzenie	805
2. Podstawy przejęcia długu	805
3. Rodzaj przejmowanego długu	806
4. Umowna zmiana dłużnika (art. 519–524 k.c.)	807
4.1. Warunki przejęcia długu z tytułu kredytu lub pożyczki bankowej	807
4.2. Zawarcie umowy o przejęcie długu	808
4.2.1. Ogólne zasady	808
4.2.2. Forma umowy o przejęcie długu	809
4.2.3. Zgoda na przejęcie długu	810
4.2.3.1. Wprowadzenie	810
4.2.3.2. Zgoda banku na przejęcie długu	810
4.2.3.3. Zgoda kredytobiorcy na przejęcie długu	812
4.2.4. Strony umowy o przejęcie długu	812
4.2.4.1. Kredytodawca	812
4.2.4.2. Kredytobiorca	813
4.2.4.3. Przejemca	813
4.2.5. Skutki przejęcia długu	814

4.2.5.1. Sytuacja prawna osoby przejmującej dług	814
4.2.5.2. Prawne zabezpieczenia	815
4.2.5.3. Zmiana umowy kredytu	817

Rozdział 3

Przystąpienie do długu	818
1. Umowne przystąpienie do długu	818
1.1. Pojęcie przystąpienia do długu	818
1.2. Przypadki umownego przystąpienia do długu	819
1.3. Forma przystąpienia do długu	819
1.4. Treść umowy przystąpienia do długu	820
1.5. Przystępujący do długu	821
1.6. Zakres odpowiedzialności przystępującego do długu	822
1.7. Odpowiedzialność przystępującego do długu w przypadku upadłości kredytobiorcy	824
1.8. Odpowiedzialność przystępującego do długu w przypadku prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego	825
1.9. Spłata kredytu przez przystępującego do długu	826
1.10. Dochodzenie przez kredytodawcę roszczeń od przystępującego do długu	826
1.11. Wygaśnięcie zobowiązania przystępującego do długu	827
2. Ustawowe przystąpienie do długu	828
2.1. Wprowadzenie	828
2.2. Zmiana wspólnika spółki handlowej osobowej	828
2.3. Nabywca przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego	829
2.4. Przekształcenia w spółce jawnej	831
2.4.1. Przystąpienie wspólnika do spółki jawnej	831
2.4.2. Zawiązanie spółki jawnej z przedsiębiorcą jednoosobowym	831
2.5. „Przekształcenia” w spółce partnerskiej	832
2.6. „Przekształcenia” w spółce komandytowej	833
2.6.1. Przystąpienie do spółki wspólnika w charakterze komandytariusza	833
2.6.2. Przystąpienie do spółki wspólnika w charakterze komplementariusza	833

2.6.3. Zawarcie spółki komandytowej z przedsiębiorcą jednoosobowym	834
---	-----

Rozdział 4

Umowna zmiana wierzyciela	835
--	------------

Rozdział 5

Kumulatywne przejęcie praw i zobowiązań	836
--	------------

Rozdział 6

Zmiana statusu prawnego osoby fizycznej	838
1. Wprowadzenie	838
2. Rozwód	838
3. Separacja	839
4. Umowy majątkowe małżeńskie (intercyzy)	839
5. Zawarcie związku małżeńskiego	841
6. Zmiana nazwiska	842
7. Przekształcenie formy prowadzonej działalności gospodarczej	842
7.1. Zawarcie umowy spółki cywilnej	842
7.2. Przystąpienie do spółki jawnej	843
7.3. Przystąpienie do spółki komandytowej	845
7.4. Przekształcenie formy prowadzonej działalności w jednoosobową spółkę kapitałową	845
7.4.1. Odpowiedzialność za zaciągnięty kredyt	845
7.4.2. Wpływ przekształceń na prawne zabezpieczenia	847

Rozdział 7

Przekształcenia w spółce cywilnej	848
1. Przystąpienie nowego wspólnika do spółki	848
2. Wystąpienie wspólnika ze spółki	849
2.1. Wypowiedzenie udziału	849
2.2. Skutki majątkowe wystąpienia wspólnika ze spółki	850
3. Zmiana wspólnika	851
4. Śmierć wspólnika	852
5. Przekształcenie spółki cywilnej w spółkę jawną	853
6. Przekształcenie spółki cywilnej w spółkę handlową inną niż spółka jawna	855

Rozdział 8

Przekształcanie spółek handlowych	857
1. Wprowadzenie	857
2. Skutki majątkowe przekształcenia spółki	858
2.1. Przekształcenie spółki handlowej osobowej w spółkę kapitałową	858
2.2. Przekształcenie spółki handlowej osobowej w inną spółkę handlową osobową	858
2.3. Przekształcenie spółki kapitałowej w spółkę osobową	859
2.4. Przekształcenie spółki kapitałowej w inną spółkę kapitałową	859
3. Prawne zabezpieczenia spłaty kredytu w przypadku przekształcenia spółki	860

Rozdział 9

Łączenie się spółek handlowych	861
1. Skutki majątkowe łączenia się spółek handlowych	861
2. Łączenie się z udziałem spółek kapitałowych	863
3. Łączenie się z udziałem spółek osobowych	863

Rozdział 10

Podział spółek handlowych	864
--	-----

Część XII**Utrata bytu prawnego przez dłużnika banku****Rozdział 1**

Śmierć kredytobiorcy lub pożyczkobiorcy	869
1. Sytuacja banku i spadkobierców w przypadku śmierci dłużnika	869
1.1. Wprowadzenie	869
1.2. Umowa kredytu udzielonego konsumentowi	870
1.3. Umowa kredytu udzielonego przedsiębiorcy	871
1.4. Umowa pożyczki	872
1.4.1. Pożyczka udzielona konsumentowi	872
1.4.2. Pożyczka udzielona przedsiębiorcy	874
2. Nabycie spadku	874
2.1. Chwila nabycia spadku	874

2.2. Oświadczenia spadkobierców dotyczące spadku	875
2.2.1. Zdolność do dziedziczenia	875
2.2.2. Spadek i dziedziczenie	876
2.3. Udowodnienie praw wynikających z dziedziczenia	877
2.4. Charakter odpowiedzialności za długi spadkowe	877
2.5. Rozmiar odpowiedzialności spadkobierców	879
2.6. Spłata kredytu przez spadkobierców	879
2.6.1. Przyjęcie spadku	879
2.6.2. Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza	880
2.7. Dopuszczalność przejęcia albo przystąpienia do długu przez spadkobierców	881
2.8. Możliwość udzielenia spadkobiercom kredytu na spłatę kredytu udzielonego spadkodawcy	882
3. Wpływ śmierci kredytobiorcy na prawne zabezpieczenia	882
4. Zarząd sukcesyjny przedsiębiorstwem osoby fizycznej	884
4.1. Wprowadzenie	884
4.2. Przedsiębiorstwo w spadku	884
4.3. Właściciel przedsiębiorstwa w spadku	885
4.4. Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku od chwili śmierci przedsiębiorcy	887
4.5. Ustanowienie zarządu sukcesyjnego przez przedsiębiorcę za życia	888
4.6. Powołanie zarządcy sukcesyjnego	888
4.7. Powołanie zarządcy sukcesyjnego po śmierci przedsiębiorcy	889
4.8. Prowadzenie przedsiębiorstwa w spadku przez zarządcę sukcesyjnego	890
4.9. Wygaśnięcie zarządu sukcesyjnego	891
4.10. Przejęcie zezwoleń	892

Rozdział 2

Rozwiązanie spółki cywilnej	893
1. Ustawowe przyczyny rozwiązania spółki	893
2. Umowne rozwiązanie spółki	894
2.1. Przyczyny rozwiązania umowy spółki	894
2.2. Domniemanie trwania spółki cywilnej	894
2.2.1. Przedłużenie umowy	894

2.2.2. Udzielenie kredytu lub pożyczki	895
2.2.3. Skutki rozwiązania spółki	895
3. Zarząd sukcesyjny w przypadku śmierci współnika spółki cywilnej	896
3.1. Wprowadzenie	896
3.2. Wykonywanie praw spadkobierców współnika przez zarządcę sukcesyjnego w przypadku zastrzeżenia wejścia spadkobierców do spółki	897
3.3. Wykonywanie praw spadkobierców współnika przez zarządcę sukcesyjnego w przypadku niezastrzeżenia wejścia spadkobierców do spółki	897
3.4. Rozwiązanie spółki cywilnej w następstwie pozostania w niej jednego współnika	898
3.5. Przejęcie zezwoleń	898

Rozdział 3

Rozwiązanie i likwidacja spółki osobowej	899
1. Rozwiązanie i likwidacja spółki jawnej	899
1.1. Ustawowe przyczyny rozwiązania spółki jawnej (art. 58 k.s.h.)	899
1.2. Umowne rozwiązanie spółki jawnej	899
1.2.1. Przyczyny rozwiązania spółki jawnej	899
1.2.2. Utrzymanie spółki jawnej pomimo wystąpienia przyczyn jej rozwiązania	900
1.2.2.1. Przedłużenie umowy spółki jawnej (art. 59 k.s.h.)	900
1.2.2.2. Kontynuacja spółki jawnej (art. 64 k.s.h.)	900
1.2.3. Udzielenie kredytu lub pożyczki	901
1.3. Likwidacja spółki jawnej	901
1.3.1. Wszczęcie likwidacji	901
1.3.2. Udzielenie kredytu spółce w likwidacji	902
1.3.3. Skutki likwidacji spółki jawnej	902
1.3.3.1. Spłata zobowiązań spółki	902
1.3.3.2. Wpływ likwidacji spółki jawnej na umowę kredytu	903
1.3.4. Zakończenie likwidacji	904
1.4. Ogłoszenie upadłości spółki jawnej (art. 85 k.s.h.)	904

2. Rozwiązanie i likwidacja spółki partnerskiej	905
3. Rozwiązanie i likwidacja spółki komandytowej	905
4. Rozwiązanie spółki komandytowo-akcyjnej	906

Rozdział 4

Rozwiązanie i likwidacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	907
1. Ustawowe przyczyny rozwiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 270 k.s.h.)	907
2. Umowne przyczyny rozwiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	909
3. Możliwość zapobieżenia rozwiązaniu spółki (art. 273 k.s.h.)	909
4. Likwidacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	910
5. Udzielenie kredytu spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w likwidacji	911
6. Skutki likwidacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	912
6.1. Spłata zobowiązań spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	912
6.2. Wpływ likwidacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością na umowę kredytu i prawne zabezpieczenia	913
6.3. Zakończenie likwidacji	914
6.4. Ukończenie postępowania upadłościowego (art. 289 k.s.h.)	915

Rozdział 5

Rozwiązanie i likwidacja spółki akcyjnej	916
1. Ustawowe przyczyny rozwiązania spółki akcyjnej (art. 459 k.s.h.)	916
2. Umowne przyczyny rozwiązania spółki akcyjnej	917
3. Możliwość zapobieżenia rozwiązaniu spółki akcyjnej (art. 460 k.s.h.)	918
4. Likwidacja spółki akcyjnej	918
5. Udzielenie kredytu spółce akcyjnej w likwidacji	919
6. Skutki likwidacji spółki akcyjnej	920
6.1. Spłata zobowiązań spółki akcyjnej	920
6.2. Wpływ likwidacji spółki akcyjnej na umowę kredytu i prawne zabezpieczenia	921
6.3. Zakończenie likwidacji	922
6.4. Ukończenie postępowania upadłościowego (art. 477 k.s.h.)	923

Część XIII

Upadłość i restrukturyzacja dłużnika banku

Rozdział 1

Upadłość dłużnika banku	927
1. Ogólne zasady postępowania upadłościowego	927
2. Podstawa ogłoszenia upadłości (art. 10–13 pr. up.)	928
3. Zdolność upadłościowa (art. 5 i 6 pr. up.)	928
4. Wszczęcie postępowania upadłościowego (art. 18–35 pr. up.)	929
5. Podmioty uprawnione do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 20 i 21 pr. up.)	931
6. Oddalenie wniosku o ogłoszenie upadłości (art. 12a–13 pr. up.) ...	934
7. Ogłoszenie upadłości (art. 51–54b pr. up.)	934
8. Zgłoszenie i ustalenie wierzytelności (art. 236–266 pr. up.)	935
9. Zgromadzenie wierzycieli (art. 191–200 pr. up.)	936
10. Rada wierzycieli (art. 201–213 pr. up.)	936
11. Zgłoszenie i ustalenie wierzytelności (art. 236–266 pr. up.)	938
12. Skutki ogłoszenia upadłości	938
12.1. Zasady ogólne	938
12.2. Skutki ogłoszenia upadłości co do majątku upadłego (art. 57 pr. up.)	939
12.3. Wpływ ogłoszenia upadłości na zobowiązania upadłego (art. 91 pr. up.)	940
12.4. Wpływ ogłoszenia upadłości na prawne zabezpieczenia	941
12.4.1. Weksel własny <i>in blanco</i> i poręczenie wekslowe	941
12.4.2. Poręczenie	942
12.4.3. Gwarancja bankowa	943
12.4.4. Przystąpienie do długu	944
12.4.5. Przelew wierzytelności (cesja)	944
12.4.6. Przewłaszczenie na zabezpieczenie	945
12.4.7. Zastaw	946
12.4.8. Zabezpieczenia finansowe	947
12.4.9. Hipoteka	948
12.5. Wpływ ogłoszenia upadłości na stosunki majątkowe małżeńskie upadłego	950
13. Likwidacja masy upadłościowej	952
14. Układ w upadłości	954

15. Umorzenie postępowania upadłościowego (art. 361–372 pr. up.)	955
16. Uprawnienia banku wierzyciela	956
17. Uprawnienia upadłego	957

Rozdział 2

Upadłość osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej

– tzw. upadłość konsumencka (art. 491 ¹ –491 ²⁴ pr. up.)	959
1. Ogólne zasady konsumenckiego postępowania upadłościowego	959
2. Podstawa ogłoszenia upadłości	960
3. Zdolność upadłościowa (art. 491 ¹ ust. 1 pr. up.)	960
4. Wszczęcie postępowania upadłościowego	961
5. Podmioty uprawnione do zgłoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej (art. 20 pr. up.)	963
6. Ogłoszenie upadłości konsumenckiej	963
7. Likwidacja masy upadłości	965
7.1. Plan spłaty wierzycieli	965
7.2. Okres spłaty zobowiązań	965
7.3. Odmowa ustalenia planu spłaty	966
7.4. Umorzenie zobowiązań upadłego	967
7.5. Skutki planu spłaty wierzycieli dla prawnych zabezpieczeń	967
7.6. Czynności prawne upadłego w okresie wykonywania planu spłaty wierzycieli (art. 491 ¹⁸ pr. up.)	968
7.7. Wykonanie planu spłaty wierzycieli (art. 491 ²¹ pr. up.)	969
8. Układ w upadłości (art. 491 ²² pr. up.)	970

Rozdział 3

Układ zawarty na zgromadzeniu wierzycieli przez osobę fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej (art. 491²⁵–491³⁸ pr. up.) ...

Rozdział 4

Restrukturyzacja dłużnika banku	974
1. Podstawowe zasady postępowania restrukturyzacyjnego	974
1.1. Podstawy i warunki otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego (art. 1–13 pr. rest.)	974
1.2. Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego	976
1.2.1. Wniosek restrukturyzacyjny	976

1.2.2. Uczestnicy postępowania restrukturyzacyjnego	977
1.2.3. Spis wierzytelności	979
1.3. Zakończenie postępowania restrukturyzacyjnego	981
2. Postępowanie układowe	982
2.1. Zawarcie układu	982
2.2. Skutki układu	984
2.3. Uchylenie i wygaśnięcie układu	986
2.4. Układ częściowy	986
3. Postępowanie o zatwierdzenie układu	987
4. Przyspieszone postępowanie układowe	987
5. Postępowanie sanacyjne	988
6. Uproszczony wniosek o ogłoszenie upadłości	990

Rozdział 5

Krajowy Rejestr Zadłużonych	991
--	------------

Rozdział 6

Publiczna sprzedaż wierzytelności banku	993
--	------------

Część XIV

Dochodzenie roszczeń przez banki w przypadku niespłacenia należności w terminie ustalonym w umowie

Rozdział 1

Postępowanie banku w przypadku niespłacenia kredytu

w umownym terminie spłaty	997
1. Ogólne zasady postępowania banku	997
2. Odsetki za opóźnienie	997
3. Wezwanie do spłaty kredytu	999
3.1. Opóźnienie w spłacie kredytu	999
3.2. Powiadomienie osób, które są dłużnikami banku z tytułu zabezpieczeń	1001
4. Restrukturyzacja zadłużenia	1003
4.1. Rodzaje restrukturyzacji zadłużenia	1003
4.2. Restrukturyzacja zadłużenia a prawne zabezpieczenia spłaty kredytu	1005

4.3. Restrukturyzacja w przypadku nieposiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej	1007
4.3.1. Warunki restrukturyzacji	1007
4.3.2. Szczególny sposób zabezpieczenia	1008
5. Zmiana albo wypowiedzenie umowy kredytu	1010
6. Zaspokojenie roszczeń banku z tytułu niespłaconego kredytu	1011
6.1. Potrącenie	1011
6.2. Sposoby zaspokojenia roszczeń banku	1012
7. Tworzenie rezerw	1012

Rozdział 2

Dochodzenie przez bank roszczeń na drodze postępowania

egzekucyjnego	1015
1. Tytuł wykonawczy	1015
1.1. Tytuł egzekucyjny	1015
1.2. Rodzaje tytułów egzekucyjnych	1016
1.2.1. Wyrok sądu	1016
1.2.2. Postępowanie w sprawach gospodarczych	1017
1.2.3. Nakaz zapłaty	1018
1.2.3.1. Postępowanie nakazowe	1018
1.2.3.2. Postępowanie upominawcze	1019
1.2.4. Postępowanie uproszczone	1019
1.2.5. Elektroniczne postępowanie upominawcze	1020
1.2.6. Wyrok sądu polubownego (arbitrażowego)	1020
1.3. Klauzula wykonalności	1021
2. Wszczęcie sądowego postępowania egzekucyjnego	1023
2.1. Wniosek o wszczęcie egzekucji	1023
2.2. Uczestnicy postępowania egzekucyjnego	1024
2.2.1. Podmioty uczestniczące w postępowaniu egzekucyjnym	1024
2.2.2. Spółka cywilna	1025
2.2.3. Spółki handlowe osobowe	1025
2.2.4. Osoby prawne	1026
2.2.5. Członkowie zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością	1026
2.2.6. Dłużnik pozostający w związku małżeńskim	1027
2.2.7. Spadkobierca	1028

2.2.8. Zastawnik (art. 805 ¹ k.p.c.)	1028
2.2.9. Zmiana dłużnika po powstaniu tytułu egzekucyjnego	1029
3. Uprawnienia i obowiązki komornika, banku, dłużnika i osób trzecich	1030
3.1. Uprawnienia i obowiązki komornika	1030
3.2. Prawa i obowiązki dłużnika	1032
3.3. Prawa i obowiązki banku (wierzyciela)	1033
3.4. Prawa osób trzecich	1035
3.5. Środki odwoławcze przysługujące stronom w postępowaniu egzekucyjnym	1035
3.5.1. Skarga na czynności komornika	1035
3.5.2. Zastrzeżenia i zarzuty	1036
3.5.3. Zażalenie na postanowienie sądu	1036
4. Sposoby egzekucji	1040
4.1. Zagadnienia wstępne	1040
4.2. Egzekucja z ruchomości (art. 864–869 k.p.c.)	1040
4.3. Egzekucja z wynagrodzenia za pracę i ze świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego oraz z ubezpieczenia społecznego (art. 880–888 k.p.c.)	1043
4.4. Egzekucja z rachunków bankowych (art. 889–894 k.p.c.)	1044
4.5. Egzekucja z innych wierzytelności (art. 895–912 k.p.c.)	1047
4.5.1. Zajęcie wierzytelności	1047
4.5.2. Egzekucja z wierzytelności zabezpieczonej przez wpis w księdze wieczystej, poręczeniem, zastawem lub zastawem rejestrowym (art. 897–900 k.p.c.)	1048
4.5.3. Egzekucja z wierzytelności związanej z posiadaniem dokumentu	1051
4.5.4. Egzekucja z wierzytelności o wydanie rzeczy	1051
4.6. Egzekucja z innych praw majątkowych (art. 909–912 k.p.c.)	1052
4.6.1. Ogólne zasady prowadzenia egzekucji	1052
4.6.2. Zajęcie praw przysługujących na wypadek wystąpienia ze spółki cywilnej lub jej rozwiązania	1054
4.6.3. Egzekucja z udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 911 ³ –911 ⁷ k.p.c.)	1055

4.6.4. Egzekucja z akcji (art. 911 ³ –911 ⁷ k.p.c.)	1056
4.6.5. Egzekucja z instrumentów finansowych zapisanych na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku (art. 911 ⁸ k.p.c.)	1057
4.6.6. Egzekucja z praw własności przemysłowej (art. 910 ¹ k.p.c.)	1058
4.7. Wyjawienie majątku (art. 913–920 k.p.c.)	1059
4.8. Egzekucja z nieruchomości (art. 921–1013 k.p.c.)	1060
4.8.1. Ogólne zasady	1060
4.8.2. Zajęcie (art. 923–941 k.p.c.)	1061
4.8.3. Opis i oszacowanie (art. 942–960 k.p.c.)	1063
4.8.4. Obwieszczenie o licytacji	1064
4.8.5. Licytacja (art. 962–986 k.p.c.)	1065
4.8.6. Przybicie (art. 987–997 k.p.c.)	1066
4.8.7. Przysądzenie własności (art. 998–1003 k.p.c.)	1067
4.8.8. Udzielenie kredytu na nabycie nieruchomości w toku postępowania egzekucyjnego	1069
4.8.8.1. Możliwość udzielenia kredytu	1069
4.8.8.2. Udzielenie kredytu na zakup nieruchomości bezpośrednio od jej właściciela	1070
4.8.8.3. Udzielenie kredytu na zakup nieruchomości na licytacji	1072
4.8.8.4. Hipoteka na rzecz banku-kredytodawcy ...	1075
4.9. Egzekucja z ułamkowej części nieruchomości i użytkowania wieczystego (art. 1004–1013 k.p.c.)	1076
4.10. Uproszczona egzekucja z nieruchomości (art. 1013 ¹ –1013 ⁶ k.p.c.)	1077
4.11. Egzekucja ze statków morskich (art. 1014–1022 k.p.c.)	1078
5. Egzekucja przeciwko przedsiębiorcom (art. 1061 k.p.c.)	1078
6. Egzekucja z udziałem Skarbu Państwa (art. 1060 k.p.c.)	1079
7. Podział sumy uzyskanej z egzekucji (art. 1023–1040 ¹ k.p.c.) – zasady ogólne	1079
8. Zabieg egzekucji sądowej i administracyjnej (art. 773–773 ² k.p.c.)	1082
9. Zawieszenie i umorzenie sądowego postępowania egzekucyjnego (art. 818–828 k.p.c.)	1083

9.1. Zawieszenie postępowania egzekucyjnego (art. 818–821 ¹ k.p.c.)	1083
9.2. Wstrzymanie czynności egzekucyjnych (art. 822 k.p.c.)	1084
9.3. Umorzenie postępowania egzekucyjnego (art. 824–827 k.p.c.)	1085
9.4. Bezskuteczność egzekucji	1087
10. Postępowanie zabezpieczające (art. 730–752 ⁶ oraz 754 ¹ k.p.c.)	1088
11. Ograniczenia egzekucji (art. 829–839 k.p.c.)	1092
12. Powództwa przeciwegzekucyjne	1095
13. Opłaty za czynności egzekucyjne	1096

Rozdział 3

Roszczenia pauliańskie (art. 527–534 k.c.)	1097
--	------

Rozdział 4

Żądanie uznania umowy za bezskuteczną (art. 59 k.c.)	1099
--	------

Część XV

Tezy wybranych orzeczeń do części III, IV, V, VI, VIII i IX rozdział 1

1. Regulaminy i instrukcje bankowe	1103
2. Zdolność kredytowa	1105
3. Umowa kredytu	1108
3.1. Zawarcie umowy kredytu i jej treść	1108
3.2. Kredyt w walucie obcej, indeksowany i denominowany	1117
3.3. Wykorzystanie kredytu	1134
3.4. Spłata kredytu	1135
3.5. Nieważność umowy kredytu, jej wypowiedzenie i wygaśnięcie	1138
3.6. Odsetki i prowizje	1149
3.7. Różne	1155
3.8. Oszustwo kredytowe	1156
4. Umowa pożyczki	1159
4.1. Zawarcie umowy	1159
4.2. Istota umowy pożyczki	1161
4.3. Wydanie przedmiotu pożyczki	1166

4.4. Termin zwrotu	1170
4.5. Odsetki	1175
4.6. Różne	1176
5. Kredyty i pożyczki udzielone kilku podmiotom	1177
6. Podpisanie umowy w imieniu banku	1181
7. Promesy	1182
8. Gwarancje bankowe	1183
8.1. Cechy charakterystyczne gwarancji	1183
8.1.1. Ogólne	1183
8.1.2. Gwarancja jako umowa	1185
8.1.3. Gwarancja jako umowa jednostronnie zobowiązująca	1186
8.1.4. Abstrakcyjność gwarancji	1187
8.1.5. Nieakcesoryjność gwarancji	1188
8.1.6. Umowa o charakterze losowym	1191
8.1.7. Odpłatność umowy gwarancyjnej	1191
8.2. Przedmiot gwarancji	1192
8.3. Odpowiedzialność gwaranta	1193
8.3.1. Obowiązek zapłaty kwoty gwarancyjnej	1193
8.3.2. Przesłanki odpowiedzialności gwaranta	1197
8.3.3. Odmowa zapłaty kwoty gwarancyjnej	1198
8.3.4. Termin ważności gwarancji	1201
8.4. Przedawnienie roszczeń z gwarancyjnej	1201
8.5. Gwarancje wadialne	1202
9. Faktoring	1212
10. Konsorcjum	1223
Bibliografia	1233

WYKAZ SKRÓTÓW

Akty prawne

eIDAS	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 910/2014 z 23.07.2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE (Dz.Urz. UE L 257, s. 73)
k.c.	– ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 ze zm.)
k.k.	– ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r. poz. 1444 ze zm.)
k.k.s.	– ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2020 r. poz. 19 ze zm.)
k.p.	– ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. 2020 r. poz. 1320)
k.p.c.	– ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 ze zm.)
KPK	– Kodeks Prawa Kanonicznego (Codex Iuris Canonici) ogłoszony 25.01.1983 r. dekretem Sacrae disciplinae leges, promulgowany w Acta Apostolicae Sedes (vol. LXXV, Pars II)
k.r.o.	– ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1359)
k.s.h.	– ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1526 ze zm.)
k.w.	– ustawa z 20.05.1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz.U. z 2019 r. poz. 821 ze zm.)
p.p.n.p.m.	– ustawa z 27.09.2013 r. o pomocy państwa w nabyciu pierwszego mieszkania przez młodych ludzi (Dz.U. z 2019 r. poz. 1116)
p.s.w.n.	– ustawa z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2020 r. poz. 85 ze zm.)

p.z.p.	– ustawa z 29.01.2004 r. – Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1843 ze zm.)
pr. bank.	– ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2019 r. poz. 2357 ze zm.)
pr. czek.	– ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo czekowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 462)
pr. not.	– ustawa z 14.02.1991 r. – Prawo o notariacie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1192 ze zm.)
pr. przeds.	– ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2019 r. poz. 1292 ze zm.)
pr. rest.	– ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2020 r. poz. 814 ze zm.)
pr. spółdz.	– ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2020 r. poz. 275 ze zm.)
pr. stow.	– ustawa z 7.04.1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. z 2019 r. poz. 713 ze zm.)
pr. up.	– ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.)
pr. weksl.	– ustawa z 28.04.1936 r. – Prawo wekslowe (Dz.U. z 2016 r. poz. 160)
r.d.c.b.	– rozporządzenie Rady Ministrów z 9.03.2020 r. w sprawie dokumentów związanych z czynnościami bankowymi, sporządzanych na informatycznych nośnikach danych (Dz.U. poz. 476)
r.d.o.k.i.	– rozporządzenie Ministra Finansów z 5.03.2001 r. w sprawie dopłat do oprocentowania kredytów inwestycyjnych udzielonych spółkom przemysłowego potencjału obronnego (Dz.U. Nr 43, poz. 480)
r.k.s.	– rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 20.12.2018 r. w sprawie kredytów studenckich (Dz.U. poz. 2468)
RODO	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.04.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.Urz. UE L 119, s. 1)
rozporządzenie nr 593/2008	– rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z 17.06.2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), (Dz.Urz. UE L 177, s. 6)

- rozporządzenie nr 575/2013** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z 26.06.2013 r. w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniające rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz.Urz. UE L 176, s. 1, ze zm.)
- r.p.z.s.o.** – rozporządzeniu Rady Ministrów z 17.12.2010 r. w sprawie przypadków, w których nie stosuje się ograniczeń dotyczących zaciągania niektórych zobowiązań finansowych przez jednostki sektora finansów publicznych, z wyjątkiem Skarbu Państwa (Dz.U. Nr 250, poz. 1678)
- r.s.z.** – rozporządzenie Rady Ministrów z 20.05.2003 r. w sprawie szczegółowych zasad, zakresu i trybu udzielania dopłat do oprocentowania kredytów na cele rolnicze (Dz.U. Nr 99, poz. 909 ze zm.)
- r.t.w.p.f.** – rozporządzenie Ministra Finansów z 30.05.2018 r. w sprawie trybu i warunków postępowania firm inwestycyjnych, banków, o których mowa w art. 70 ust. 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi, oraz banków powierniczych (Dz.U. poz. 1112 ze zm.)
- r.z.t.r.** – rozporządzenie Ministra Finansów z 16.12.2008 r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków (Dz.U. z 2019 r. poz. 520 ze zm.)
- u.CEIDG** – ustawa z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz.U. z 2019 r. poz. 1291 ze zm.)
- u.COVID-19** – ustawa z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 374 ze zm.)
- UKC** – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 952/2013 z 9.10.2013 r. ustanawiającego unijny kodeks celny (Dz.Urz. UE L 269, s. 1, ze zm.)
- u.KRS** – ustawa z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2019 r. poz. 1500 ze zm.)
- u.KRZ** – ustawa z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2019 r. poz. 55 ze zm.)
- u.NBP** – ustawa z 29.08.1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 2019 r. poz. 1810 ze zm.)
- u.d.l.** – ustawa z 15.04.2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. z 2020 r. poz. 295 ze zm.)

- u.d.o.k.b.** – ustawa z 8.07.1999 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielonych na usuwanie skutków powodzi (Dz.U. Nr 62, poz. 690 ze zm.)
- u.d.o.k.e.** – ustawa z 8.06.2001 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów eksportowych o stałych stopach procentowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 208)
- u.d.w.p.** – ustawa z 18.01.1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz.U. z 2015 r. poz. 90 ze zm.)
- u.f.** – ustawa z 6.04.1984 r. o fundacjach (Dz.U. z 2018 r. poz. 1491 ze zm.)
- u.f.b.s.** – ustawa z 7.12.2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz.U. z 2020 r. poz. 449 ze zm.)
- u.f.p.** – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 869 ze zm.)
- u.g.w.s.w.** – ustawa z 17.05.1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz.U. z 2017 r. poz. 1153)
- u.i.b.** – ustawa z 30.04.2010 r. o instytutach badawczych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1383 ze zm.)
- u.k.h.** – ustawa z 23.03.2017 r. o kredycie hipotecznym oraz o nadzorze nad pośrednikami kredytu hipotecznego i agentami (Dz.U. z 2020 r. poz. 1027)
- u.k.k.** – ustawa z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U. z 2019 r. poz. 1083)
- u.k.s.** – ustawa z 22.03.2018 r. o komornikach sądowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 121 ze zm.)
- u.k.u.r.** – ustawa z 11.04.2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1655 ze zm.)
- u.k.w.h.** – ustawa z 6.07.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2019 r. poz. 2204)
- u.l.z.b.h.** – ustawa z 29.08.1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych (Dz.U. z 2020 r. poz. 415)
- u.n.f.p.b.** – ustawa z 26.10.1995 r. o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego (Dz.U. z 2019 r. poz. 2195)
- u.n.z.f.** – ustawa z 2.04.2004 r. o niektórych zabezpieczeniach finansowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 103)
- u.o.i.f.** – ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2020 r. poz. 89 ze zm.)
- u.o.k.h.** – ustawa z 23.10.2014 r. o odwróconym kredycie hipotecznym (Dz.U. z 2016 r. poz. 786)

- u.o.p.** – ustawa z 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2019 r. poz. 623 ze zm.)
- u.o.p.d.k.** – ustawa z 25.10.1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2020 r. poz. 194 ze zm.)
- u.o.p.n.** – ustawa z 16.09.2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1805 ze zm.)
- u.r.** – ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2019 r. poz. 351 ze zm.)
- u.r.f.p.b.** – ustawa z 3.02.1993 r. o restrukturyzacji finansowej przedsiębiorstw i banków oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 1439)
- u.p.n.p.r.** – ustawa z 23.08.2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2017 r. poz. 2070)
- u.p.pol.** – ustawa z 27.06.1997 r. o partiach politycznych (Dz.U. z 2018 r. poz. 580)
- u.p.p.** – ustawa z 25.09.1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1644)
- u.p.s.** – ustawa z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1507 ze zm.)
- u.p.z.i.r.p.** – ustawa z 20.04.2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2020 r. poz. 1409 ze zm.)
- u.s.g.** – ustawa z 8.03.1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713 ze zm.)
- u.s.k.o.k.** – ustawa z 5.11.2009 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1643 ze zm.)
- u.s.m.** – ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 1465)
- u.s.p.** – ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 920)
- u.s.P.KEA.** – ustawa z 13.05.1994 r. o stosunku Państwa do Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2015 r. poz. 43)
- u.s.P.KK.** – ustawa z 17.05.1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1347)
- u.s.P.PAKP.** – ustawa z 4.07.1991 r. o stosunku Państwa do Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego (Dz.U. z 2014 r. poz. 1726)

u.s.r.	– ustawa z 4.10.2018 r. o spółdzielniach rolników (Dz.U. poz. 2073)
u.s.w.	– ustawa z 5.06.1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1668)
u.u.p.	– ustawa z 19.08.2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2020 r. poz. 794 ze zm.)
u.w.k.	– ustawa z 9.10.2015 r. o wsparciu kredytobiorców, którzy zaciągnęli kredyt mieszkaniowy i znajdują się w trudnej sytuacji finansowej (Dz.U. z 2019 r. poz. 2138 ze zm.)
u.w.l.	– ustawa z 24.06.1994 r. o własności lokali (Dz.U. z 2020 r. poz. 532 ze zm.)
u.w.t.r.	– ustawa z 21.11.2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz.U. z 2020 r. poz. 22 ze zm.)
u.z.r.r.z.	– ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. z 2018 r. poz. 2017 ze zm.)
u.z.s.p.	– ustawa z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz.U. poz. 1629 ze zm.)
u.z.z.	– ustawa z 23.05.1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 263 ze zm.)
u.z.z.m.p.	– ustawa z 16.12.2016 r. o zasadach zarządzania mieniem państwowym (Dz.U. z 2020 r. poz. 735 ze zm.)
z.p.w.KEA	– Zasadnicze Prawo Wewnętrzne Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Rzeczypospolitej Polskiej z 26.10.1996 r.

Czasopisma

ADR	– ADR – Arbitraż i Mediacja
Apel.-W-wa	– Apelacja. Orzecznictwo Sądu Apelacyjnego w Warszawie
BB	– Biuletyn Bankowy
BSN-IC	– Biuletyn Sądu Najwyższego Izba Cywilna
FK	– Finanse Komunalne
KSAG	– Kwartalnik Sądowy Apelacji Gdańskiej
MoP	– Monitor Prawniczy
MPB	– Monitor Prawa Bankowego
MSiG	– Monitor Sądowy i Gospodarczy
OSA	– Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSG	– Orzecznictwo Sądów w Sprawach Gospodarczych

OSNAPIUS	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNC-ZD	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Zbiór dodatkowy
OSNCP	– Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna i Pracy
OSP	– Orzecznictwo Sądów Polskich
OwSS	– Orzecznictwo w Sprawach Samorządowych
PB	– Prawo Bankowe
PiP	– Państwo i Prawo
PPH	– Przegląd Prawa Handlowego
Prok. i Pr.	– Prokuratura i Prawo
PS	– Przegląd Sądowy
PUG	– Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego
RPES	– Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SPP	– Studia Prawa Prywatnego
TPP	– Transformacje Prawa Prywatnego

Inne

ARiMR	– Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BGK	– Bank Gospodarstwa Krajowego
BIK	– Biuro Informacji Kredytowej
BR	– Bankowy Rejestr
CEIDG	– Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
DOKE	– (program) dopłat do oprocentowania kredytów eksportowych
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
IPiSS	– Instytut Pracy i Spraw Socjalnych
KIO	– Krajowa Izba Odwoławcza
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
KRS	– Krajowy Rejestr Sądowy
KRZ	– Krajowy Rejestr Zadłużonych
LIBOR	– London Interbank Offered Rate
NBP	– Narodowy Bank Polski
NIP	– numer identyfikacji podatkowej
NSA	– Naczelny Sąd Administracyjny
PESEL	– Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności
REGON	– Rejestr Gospodarki Narodowej
RIO	– regionalna izba obrachunkowa
RRSO	– rzeczywista roczna stopa oprocentowania

SA	– sąd apelacyjny
S.A.	– spółka akcyjna
SIWZ	– specyfikacja istotnych warunków zamówienia
SKOK	– spółdzielcza kasa oszczędnościowo-kredytowa
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sąd okręgowy
SOKiK	– Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
SR	– sąd rejonowy
TS	– Trybunał Sprawiedliwości
UE	– Unia Europejska
UOKiK	– Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
US	– urząd skarbowy
WIBOR	– Warsaw Interbank Offered Rate
WPT	– wspólna procedura tranzytowa
WSA	– wojewódzki sąd administracyjny
ZUS	– Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Część I

KREDYT BANKOWY

Rozdział 1

WIADOMOŚCI OGÓLNE

1. Pojęcie kredytu

Obok umowy kredytu wyróżnia się również pojęcie kredytu w sensie ekonomicznym. Jest nim przedmiot świadczenia banku-kredytodawcy w łączącej go z kredytobiorcą umowie kredytu, czyli określona kwota środków pieniężnych¹.

Udzielanie przez bank kredytu jest czynnością bankową (art. 5 ust. 1 pkt 3 pr. bank.).

2. Podział kredytów

Prawo bankowe nie określa rodzajów kredytów, jakie mogą być udzielane przez banki. Praktyka dzieli kredyty według różnego rodzaju kryteriów, którymi są:

- 1) przedmiot (cel) kredytu,
- 2) okres kredytowania,
- 3) forma kredytu,
- 4) sposób wykorzystania kredytu,
- 5) sposób spłaty kredytu,
- 6) częstotliwość wykorzystania i spłaty kredytu,
- 7) bank kredytujący,

¹ Zob. J. Molis [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, t. 1, *Komentarz do art. 1–92*, red. F. Zoll, Kraków 2005, komentarz do art. 69.

- 8) kredytobiorca,
- 9) waluta kredytu,
- 10) sposób zabezpieczenia spłaty kredytu,
- 11) zasady oprocentowania,
- 12) preferencyjność.

Dokonując podziału kredytów według **przedmiotu**, wyróżnia się:

- 1) obrotowe,
- 2) inwestycyjne,
- 3) na finansowanie projektów inwestycyjnych,
- 4) na spłatę kredytów:
 - a) refinansowy,
 - b) konsolidacyjny.

Biorąc pod uwagę **długość okresu kredytowania**, wyróżniamy trzy rodzaje kredytów:

- 1) krótkoterminowe,
- 2) średnioterminowe,
- 3) długoterminowe.

Przyjmując za kryterium **formę kredytu**, można je podzielić na kredyty:

- 1) w rachunku bieżącym,
- 2) w rachunku kredytowym.

W zależności od **sposobu wykorzystania i spłaty kredytu** można wyróżnić kredyty:

- 1) w formie doraźnej transakcji (docelowe),
- 2) w formie linii kredytowej:
 - a) odnawialnej,
 - b) nieodnawialnej,
- 3) rolowane,
- 4) pomostowe.

Częstotliwość wykorzystania i spłaty kredytu umożliwia podział kredytów na:

- 1) wykorzystywane jednorazowo albo w transzach lub w ciągleniach,
- 2) spłacane jednorazowo albo w ratach lub z wpływów na rachunek.

Ze względu na **formę prawnego zabezpieczenia** kredyty można podzielić na:

- 1) zabezpieczone osobiście,
- 2) zabezpieczone rzeczowo, w tym: hipoteczne, zabezpieczone zastawem,
- 3) niezabezpieczone prawnie.

Biorąc pod uwagę **bank kredytujący** można dokonać podziału kredytów na:

- 1) udzielone przez jeden bank,
- 2) konsorcjalne (syndykalne).

Ze względu na kryterium **preferencyjności** wyróżnia się kredyty:

- 1) komercyjne,
- 2) preferencyjne.

Biorąc pod uwagę **osobę kredytobiorcy**, kredyty można podzielić na dwa rodzaje:

- 1) na finansowanie działalności gospodarczej,
- 2) konsumpcyjne.

W zależności od **waluty kredytu** wyróżnia się kredyty:

- 1) złotowe,
- 2) w walucie obcej,
- 3) indeksowane do waluty obcej,
- 4) denominowane w walucie obcej.

Ze względu na **zasady oprocentowania** dzieli się kredyty na te:

- 1) o stałym oprocentowaniu,
- 2) o zmiennym oprocentowaniu.

Rozdział 2

RODZAJE KREDYTÓW

1. Kredyty na finansowanie działalności gospodarczej

Kredyt taki udzielany jest wyłącznie przedsiębiorcom na sfinansowanie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej.

Kredyt taki może być wykorzystywany bądź na uruchomienie nowej działalności, bądź na racjonalizację, rozszerzenie lub na finansowanie bieżących potrzeb związanych z prowadzeniem takiej działalności.

Kredyty na finansowanie działalności gospodarczej udzielane są jako:

- 1) obrotowe,
- 2) inwestycyjne,
- 3) na finansowanie przedsięwzięć inwestycyjnych.

Ponieważ działalnością gospodarczą jest również **każda działalność zawodowa**, jeśli ma charakter zarobkowy, zorganizowany i ciągły, również kredyty udzielane na jej prowadzenie są kredytami na finansowanie działalności gospodarczej.

Natomiast nie jest ani działalnością gospodarczą, ani działalnością zawodową **wykonywanie zawodu komornika** (art. 33 ust. 1 i 2 u.k.s.). Nie oznacza to, że komornik nie może zaciągnąć kredytu na finansowanie działania kancelarii komorniczej. O kredytach dla komornika będzie mowa w części II, rozdział 3, pkt 2.2.5.

2. Kredyty konsumpcyjne

Kredyty konsumpcyjne *sensu largo* są to kredyty udzielane osobom fizycznym nieprowadzącym działalności gospodarczej. Służą finansowaniu osobistych potrzeb kredytobiorców.

W szczególności kredyt taki może być przeznaczony na:

- 1) zakup dóbr konsumpcyjnych, zwykle trwałego użytku, jak np.:
 - a) samochody (tzw. kredyty samochodowe),
 - b) sprzęt RTV lub AGD,
 - c) nieruchomości,
- 2) zakup usług, jak np.:
 - a) podróże,
 - b) nauka (tzw. kredyty edukacyjne, studenckie).

Natomiast kredytem konsumpcyjnym *sensu stricto* jest kredyt udzielany na podstawie przepisów ustawy o kredycie konsumenckim. Szerzej na ten temat w części VII, rozdział 1.

3. Kredyty w rachunku kredytowym

Kredyt w rachunku kredytowym jest to kredyt, który jest wykorzystywany za pośrednictwem rachunku kredytowego.

Rachunek kredytowy nie jest rachunkiem bankowym w rozumieniu art. 725 k.c. Według tego przepisu bowiem przez umowę rachunku bankowego bank zobowiązuje się względem posiadacza rachunku, na czas oznaczony lub nieoznaczony, do przechowywania jego środków pieniężnych oraz do przeprowadzania na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych.

Natomiast rachunek kredytowy nie służy żadnemu z tych celów. Jest to tylko konto ewidencyjne, wykorzystywane wyłącznie do rejestracji wykorzystania i spłaty kredytu. Wykorzystanie kredytu powoduje zwiększenie zadłużenia z tytułu kredytu na rachunku kredytowym, natomiast spłata kredytu powoduje zmniejszenie tego zadłużenia.

Dyspozycje dotyczące rachunku kredytowego mogą być składane tylko przez kredytobiorcę lub przez osoby przez niego upoważnione.

4. Kredyty w rachunku bieżącym

Kredyt w rachunku bieżącym jest to kredyt, którego wykorzystanie następuje przez przekroczenie salda na rachunku bieżącym kredytobiorcy o kwotę ustaloną w umowie, powodując powstanie debetu¹. W związku z tym krąg kredytobiorców mogących korzystać z takiego kredytu ogranicza się wyłącznie do podmiotów posiadających w banku udzielającym kredytu rachunek bieżący, rachunek oszczędnościowy lub rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy.

Wpływ środków na rachunek automatycznie zmniejsza zadłużenie kredytobiorcy.

5. Kredyty złotowe i w walucie obcej

Kredyt złotowy jest to kredyt udzielany, wypłacany i spłacany w złotych.

Kredyty walutowe są to kredyty udzielane, wypłacane i spłacane w walutach obcych. Powinny być udzielane tylko podmiotom, które uzyskują dochody w walucie obcej.

Kredyt indeksowany do waluty obcej jest to kredyt udzielony w walucie polskiej, w przypadku którego kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu zależy od kursu waluty innej niż waluta polska, do której kredyt jest indeksowany (art. 69 ust. 2 pkt 4a pr. bank.). W dniu wypłaty kredytu lub jego transzy saldo zadłużenia przeliczane jest na inną walutę niż waluta polska i pozostaje w niej wyrażone przez cały okres kredytowania.

¹ Szerzej D. Rogoń, *Debet na rachunku bankowym – konstrukcja prawna i skutki*, PB 2003/5, s. 39 i n.

Dalsze przeliczanie dokonywane jest w odniesieniu do poszczególnych rat kredytu z waluty innej niż waluta polska na złotych².

W przypadku kredytu indeksowanego do waluty innej niż waluta polska kredytobiorca ponosi też koszty zmian kursowych i kursów walut przyjętych w danym banku (tzw. spread walutowy) oraz ponosi nie tylko ryzyko zmiany oprocentowania, ale także ryzyko kursowe. Dlatego też kredytodawca musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany i ryzyko wiążące się z zaciągnięciem takiego kredytu³.

Natomiast **kredyt denominowany w walucie obcej** jest to kredyt walutowy, w którym wysokość zadłużenia w walucie obcej jest wyliczana według kursu kupna waluty obcej w dniu podpisywania umowy kredytu. Wypłata kredytu następuje w złotych.

6. Kredyty krótko-, średnio- i długoterminowe

Prawo bankowe nie wskazuje, na jaki okres może być udzielony kredyt krótkoterminowy, na jaki średnioterminowy, a na jaki długoterminowy.

Jedynie w ustawie o rachunkowości jest powiedziane, że należności krótkoterminowe obejmują ogół należności, które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego. Analogicznie zdefiniowane są zobowiązania krótkoterminowe (art. 3 ust. 1 pkt 18 lit. c oraz pkt 22 u.r.).

Dlatego też banki same w swoich przepisach wewnętrznych ustalają okresy kredytowania:

- 1) krótkoterminowe – do 1 roku,
- 2) średnioterminowe – najczęściej na okres do 5 lat,
- 3) długoterminowe – najczęściej na okres powyżej 5 lat.

² Por. wyrok SO w Warszawie z 18.05.2018 r., XXV C 362/17, LEX nr 2505880; pismo Prezesa UOKiK z 2.02.2017 r., RŁO-644-3()/17/RB, LEX nr 334577.

³ Wyrok TS z 20.09.2017 r., C-186/16, MoP 2017/21, s. 1127.

7. Kredyty o stałym lub zmiennym oprocentowaniu

Kredyt o stałym oprocentowaniu zachowuje stałą stopę procentową przez cały okres obowiązywania umowy kredytu.

Oprocentowanie stałe występuje przy kredytach krótkoterminowych oraz przy tych kredytach, w których odsetki są naliczane z góry.

Jest to rozwiązanie korzystne dla kredytobiorcy, może on bowiem skalkulować swoje finansowanie. Jednakże korzystne jest tylko w tej sytuacji, gdy w okresie kredytowania oprocentowanie kredytów rośnie lub w niewielkim stopniu maleje.

Przy kredycie o zmiennym oprocentowaniu stopa procentowa rośnie lub maleje w zależności od zmian, jakim ulega oprocentowanie kredytów w okresie kredytowania.

Jest to rozwiązanie korzystne dla kredytobiorcy, jeżeli w okresie kredytowania oprocentowanie kredytów maleje. Jednakże kredytobiorca nie może skalkulować swojego finansowania.

8. Kredyty wykorzystywane jednorazowo, w transzach lub w ciągłościach

Kredyty mogą być wykorzystywane:

- 1) jednorazowo,
- 2) w transzach,
- 3) w ciągłościach.

Kredyt jest wykorzystywany **jednorazowo**, gdy cała kwota kredytu wykorzystywana jest w jednym terminie ustalonym w umowie kredytu.

Kredyt jest wykorzystywany **w transzach**, gdy kwota kredytu może być wykorzystywana w wielu częściach. Wysokość transz jest ustalana w umowie. Może być ona jednakowa bądź różna, zależnie od potrzeb

kredytobiorcy. Również terminy wykorzystywania poszczególnych transz są ustalone w umowie. Długość okresu pomiędzy terminami wykorzystywania poszczególnych transz może być jednakowa lub różna. Czasami bank narzuca kredytobiorcy wykorzystanie kredytu w transzach. Ma to miejsce szczególnie wtedy, gdy nie wszystkie wymagane przez bank zabezpieczenia mogą być ustanowione w jednym terminie. Wówczas termin wykorzystywania poszczególnych transz oraz ich wysokość są dostosowane do terminu ustanawiania prawnych zabezpieczeń. W takim wypadku celowe jest określenie terminu wykorzystania poszczególnych transz nie przez wskazanie daty, lecz przez opisowe jego określenie, np. „następnego dnia roboczego po ustanowieniu zastawu rejestrowego na rzecz Banku na ...”.

W przypadku linii kredytowej lub kredytu w rachunku bieżącym kwota kredytu jest wykorzystywana w **ciągnieniach**. Ich wysokość oraz termin wykorzystania nigdy nie są ustalone w umowie kredytu. Reguluje to sam kredytobiorca zależnie od potrzeb. Wysokość ciągnięcia może odpowiadać płatnej kwocie przyznanego limitu lub jej części. Przy kredycie w rachunku bieżącym lub przy linii kredytowej nie występuje wykorzystanie kredytu w transzach.

9. Kredyty spłacane jednorazowo, w ratach lub z wpływów na rachunek

Kredyty mogą być spłacane:

- 1) jednorazowo,
- 2) w ratach,
- 3) z wpływów na rachunek.

Kredyt jest **spłacany jednorazowo**, gdy cała kwota kredytu spłacana jest w jednym terminie ustalonym w umowie kredytu. Sytuacja taka występuje najczęściej wyłącznie przy kredytach krótkoterminowych. Z jednej strony nie jest to przypadek dla banku korzystny, bowiem bank nie jest w stanie oceniać sukcesywnie zdolności kredytobiorcy do spłaty kredytu na podstawie dokonywanych spłat. Z drugiej strony zarobek banku w postaci odsetek jest wyższy, bowiem kwota kredytu wykorzystanego,

od której są naliczane odsetki, jest przez cały okres kredytowania równa kwocie kredytu udzielonego.

Kredyt może być również **spłacany w ratach**, których liczba i wysokość ustalona jest w umowie kredytu. Raty mogą być równe bądź różne. Okresy pomiędzy terminami spłaty poszczególnych rat mogą być jednakowe lub różne. Kredyty spłacane w ratach są udzielane w rachunku kredytowym.

Kredyty na zakup dóbr konsumpcyjnych spłacane w ratach nazywane są **kredytami ratalnymi**. Typowe są dla nich następujące cechy:

- 1) są to kredyty krótko- lub średnioterminowe,
- 2) oprocentowanie może być:
 - a) stałe – w odniesieniu do kredytów krótkoterminowych lub
 - b) zmienne – w odniesieniu do kredytów krótko- i średnioterminowych; w takim przypadku banki zazwyczaj podają klientom wysokość miesięcznej stopy procentowej tzw. efektywnej, która procentowo jest niższa niż rzeczywiste oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym,
- 3) raty kapitałowe płatne są w równych ratach miesięcznych lub trzymiesięcznych,
- 4) odsetki płatne łącznie z kapitałem lub – w przypadku gdy raty kapitałowe płatne są co trzy miesiące – miesięcznie,
- 5) zabezpieczenie kredytu stanowi zwykle:
 - a) przewłaszczenie na zabezpieczenie lub zastaw na zakupywanych dobrach konsumpcyjnych trwałego użytku,
 - b) przelew wierzytelności z tytułu wynagrodzeń,
 - c) zabezpieczenia osobiste, np. poręczenie, awal, przystąpienie do długu.

Pewną **odmianą kredytu spłacanego w ratach** jest kredyt, w którym bank nie określa wysokości raty, jaka ma być spłacona w oznaczonym terminie, lecz jedynie minimalną wysokość spłaty, jaka musi być dokonana.

Przy kredytach w rachunku bieżącym lub przy linii kredytowej wysokość i terminy spłat zależą wyłącznie od kredytobiorcy,

bowiem jego zadłużenie zmniejsza się przy każdym wpływie na rachunek bieżący lub kredytowy. Kredytobiorca ma oznaczony tylko jeden termin spłaty, mianowicie jest to ostatni dzień obowiązywania umowy kredytu. Tego bowiem dnia musi nastąpić całkowita spłata zadłużenia.

10. Kredyty w formie doraźnej transakcji (docelowe)

Kredyty w formie doraźnej transakcji przeznaczone są na sfinansowanie w okresie obowiązywania umowy jednej lub kilku ściśle oznaczonych transakcji.

Spłata kredytu nie powoduje odnowienia kwoty udzielonego kredytu.

Kredyty takie mogą być udzielane jako obrotowe lub inwestycyjne, a także jako krótko-, średnio- lub długoterminowe.

11. Linia kredytowa

Linia kredytowa jest kredytem, którym w ramach określonego w umowie limitu kredytowego można sfinansować w okresie obowiązywania umowy wiele sukcesywnych i powtarzalnych transakcji.

Tak więc linia kredytowa udzielana jest w przypadkach uzasadnionych charakterem i częstotliwością transakcji, bez określania w umowie obowiązujących terminów i kwot wykorzystania kredytu w postaci transz. Ustalony jest jedynie pułap, do jakiego kredytobiorca może się zadłużyć.

W przypadku linii kredytowej nie są również ustalane raty spłat kredytu. Zatem kredyt taki może być w dowolnej chwili spłacony w całości lub w części w wysokości dogodnej dla kredytobiorcy. Każdy wpływ na rachunek kredytowy – przy kredycie w rachunku kredytowym albo na rachunek bieżący – przy kredycie w rachunku bieżącym, zmniejsza

zadłużenie kredytobiorcy. Ustalony jest tylko ostateczny termin spłaty kredytu.

Kredyt w postaci linii kredytowej może być udzielony jako:

- 1) **kredyt nieodnawialny**, gdy każda wypłata dokonana w ciężar rachunku kredytowego powoduje zmniejszenie limitu kredytu, do wysokości którego kredytobiorca może się zadłużyć jednakże jakakolwiek spłata kredytu nie powoduje, że może być on ponownie wykorzystany;
- 2) **kredyt odnawialny**, gdy każda wypłata dokonana w ciężar rachunku kredytowego powoduje zmniejszenie limitu kredytu, do wysokości którego kredytobiorca może się zadłużyć, ale każda spłata całości lub części kredytu powoduje, iż kwota kredytu odnawia się o spłaconą kwotę i może być wielokrotnie wykorzystywana aż do wygaśnięcia umowy. Należy przy tym podkreślić, że nie jest to odnowienie w rozumieniu art. 506 § 1 k.c. Odnawialność dotyczy jedynie kwoty kredytu.

12. Kredyty rolowane

Kredyt rolowany jest to kredyt, w którym bank wielokrotnie przedłuża termin jego spłaty przez okres ustalony w umowie kredytu oraz w określonych w umowie terminach.

Kredyt rolowany charakteryzuje się kilkoma cechami:

- 1) okres, w ciągu którego kredyt jest rolowany, jest zwykle kilkuletni;
- 2) okres, na jaki kredyt jest przedłużany, nie jest dłuższy niż rok; terminy rolowania mogą być ustalone z góry w umowie kredytu, względnie w umowie kredytu oznaczony jest tylko pierwszy termin, w którym nastąpi przedłużenie kredytu, a kolejne okresy rolowania ustalane są każdorazowo na początku kolejnego terminu rolowania; mogą one być jednakowej bądź różnej długości;
- 3) oprocentowanie kredytu jest zmienne; jego wysokość ustalana jest w terminie kolejnych rolowań; w ostatnim dniu okresu, na jaki został przedłużony kredyt, kredytobiorca musi zapłacić odsetki od wykorzystanego kredytu.

W umowie kredytu bank zastrzega, iż kredyt zostanie przedłużony na kolejny okres pod warunkiem, iż:

- 1) sytuacja finansowa i gospodarcza kredytobiorcy nie ulegnie pogorszeniu,
- 2) kredytobiorca będzie posiadał zdolność kredytową,
- 3) wartość ustanowionego prawnego zabezpieczenia nie ulegnie zmniejszeniu; w przeciwnym razie bank może uzależnić rolowanie kredytu od ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

13. Kredyty pomostowe

Kredyt pomostowy udzielany jest wówczas, gdy klient potrzebuje środków finansowych jeszcze przed udzieleniem mu kredytu inwestycyjnego zasadniczego. Są to kredyty krótkoterminowe udzielane najczęściej na okres nie dłuższy niż 3 miesiące.

Kredyt pomostowy udzielany jest w wysokości pełnej sumy docelowej lub części tej sumy. W momencie uzyskania kredytu zasadniczego spłacany jest z niego kredyt pomostowy.

Kredyty pomostowe udzielane są zwykle wtedy, gdy sytuacja finansowa i gospodarcza kredytobiorcy kwalifikuje go do udzielenia mu kredytu, jednakże zawarcie umowy uzależnione jest od spełnienia przez kredytobiorcę dodatkowych wymogów, co w krótkim czasie nie będzie możliwe.

Kredyt pomostowy poprzedza zwykle udzielenie kredytu inwestycyjnego lub na finansowanie przedsięwzięcia inwestycyjnego.

Przy udzielaniu kredytu pomostowego bank powinien zadbać o zabezpieczenie obu kredytów: i pomostowego, i zasadniczego.

Kredyt pomostowy często jest udzielany także na czasowe finansowanie wydatków związanych z realizacją przedsięwzięcia inwestycyjnego, które ma być docelowo finansowane przez konsorcjum bankowe do momentu udzielenia przez nie kredytu.

Kredyty pomostowe są udzielane również w przypadku, gdy kredytobiorca oczekuje na uzyskanie dotacji np. z Unii Europejskiej.

14. Kredyty obrotowe

14.1. Definicja kredytu obrotowego

Kredyty obrotowe są to kredyty przeznaczone na finansowanie bieżących potrzeb kredytobiorcy związanych z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą, np. zakup towarów, materiałów, surowców, opłatę energii, płace itp. Powoduje on zwiększenie środków obrotowych kredytobiorcy.

14.2. Rodzaje kredytów obrotowych

Kredyt obrotowy może być:

- 1) w rachunku kredytowym:
 - a) docelowy,
 - b) jako linia kredytowa:
 - odnawialna,
 - nieodnawialna,
 - c) kasowy,
 - d) na pokrycie wymaganych zobowiązań,
 - e) na sfinansowanie należności,
 - f) sezonowy,
- 2) w rachunku bieżącym:
 - a) otwarty (podstawowy),
 - b) *in blanco*,
 - c) kasowy (*overdraft*),
 - d) jako stała zaliczka.

Kredyt obrotowy może być krótko- lub średnioterminowy.

14.3. Kredyty obrotowe w rachunku kredytowym

14.3.1. Kredyt docelowy (w formie doraźnej transakcji)

Kredytem w formie doraźnej transakcji (docelowym) finansuje się środki obrotowe, które mają być zakupione w związku z zawarciem jednej lub kilku ściśle określonych umów.

Kredyt docelowy może być wykorzystany jednorazowo lub w transzach. Również spłata kredytu może nastąpić jednorazowo lub w ratach. Jednakże spłata kredytu w całości lub w części nie powoduje odnowienia kwoty kredytu.

14.3.2. Linia kredytowa

Kredyt w postaci linii kredytowej przeznaczony jest na sfinansowanie w ramach określonego limitu i okresu kredytowania wielu transakcji, których przedmiotem będą sukcesywne i powtarzalne dostawy określonego typu towarów, materiałów, surowców lub usług świadczonych kredytobiorcy.

Linia kredytowa może być odnawialna lub nieodnawialna.

Linia kredytowa może być udzielona jako:

- 1) **kredyt nieodnawialny**, gdy każda wypłata dokonana w ciężar rachunku kredytowego powoduje zmniejszenie limitu kredytu, do wysokości którego kredytobiorca może się zadłużyć, jednakże jakkolwiek spłata kredytu nie powoduje, że może być on ponownie wykorzystany;
- 2) **kredyt odnawialny**, gdy każda wypłata dokonana w ciężar rachunku kredytowego powoduje zmniejszenie limitu kredytu, do wysokości którego kredytobiorca może się zadłużyć, ale każda spłata całości lub części kredytu powoduje, iż kwota kredytu odnawia się o spłaconą kwotę i może być wielokrotnie wykorzystywana aż do wygaśnięcia umowy.

14.3.3. Kredyt na wymagalne zobowiązania

W przypadku krótkotrwałych trudności płatniczych, spowodowanych m.in. przejściowym wzrostem stanu zobowiązań, zakłóceniami w sprzedaży, kredytobiorca może ubiegać się o krótkoterminowy kredyt obrotowy na sfinansowanie wymagalnych zobowiązań.

Kredyt taki jest zawsze krótkoterminowy. Długość okresu finansowania nie przekracza kilku miesięcy.

Kredyt taki, z uwagi na jego przeznaczenie, nie powinien być odnawialny.

14.3.4. Kredyt na sfinansowanie należności

W przypadku gdy kredytobiorcy przysługuje z mocy umowy lub ustawy należność od dłużnika, może on uzyskać w banku kredyt na sfinansowanie należności.

Kredyt taki:

- 1) jest krótkoterminowy,
- 2) nie może być wyższy niż kwota należności,
- 3) jest zabezpieczony przelewem na bank przysługującej kredytobiorcy wierzytelności, na sfinansowanie której kredyt został udzielony.

Wierzytelności te muszą istnieć i być bezsporne co do zasady i wysokości. W związku z tym kredytobiorca musi złożyć w banku umowę lub inny dokument, np. fakturę VAT, potwierdzający, że wierzytelność mu przysługuje.

W praktyce często zastępowany jest faktoringiem.

14.3.5. Kredyt kasowy

Kredyt kasowy udzielany jest w związku z chwilowym brakiem gotówki. Zwykle przeznaczany jest na wypłatę wynagrodzeń.

Kredyt taki jest krótkoterminowy. Powinien być spłacony w ciągu kilku dni.

Udzielany jest klientom znanym bankowi. Poprzedzany jest najczęściej tylko analizą historii rachunku bankowego kredytobiorcy.

14.3.6. Kredyty sezonowe

Kredyty sezonowe są przeznaczone na sfinansowanie potrzeb powstałych w związku z przesunięciem wpływów i nakładów eksploatacyjnych spowodowanych specyfiką produkcji lub świadczonych usług. Ułatwia on finansowanie kosztów produkcji lub odbudowę stanów zapasów.

Wysokość kredytu i okres korzystania z niego uzależnione są od cyklu wytwarzania, magazynowania i sprzedaży. Kredyt taki jest zwykle przyznawany na okres nie dłuższy niż dwa lata.

Kredyty te nie są odnawialne.

Terminy spłaty kredytu powinny być tak ustalone, aby zadłużenie kredytobiorcy z tytułu udzielonego kredytu ulegało stopniowemu zmniejszaniu, aż do całkowitej jego spłaty.

Typowym kredytem sezonowym jest np. kredyt na skup płodów rolnych, kredyty w branży odzieżowej czy opałowej.

14.4. Kredyty obrotowe w rachunku bieżącym

14.4.1. Kredyt otwarty (podstawowy)

Przez umowę kredytu w rachunku bieżącym bank przyznaje kredytobiorcy kredyt w formie linii kredytowej. Przyznana linia kredytowa ustala górną granicę, o jaką może być przekroczone saldo rachunku bieżącego kredytobiorcy w okresie obowiązywania umowy kredytu.

Podstawą ustalenia wysokości limitu jest wysokość średnich wpływów na rachunek bieżący kredytobiorcy w okresie ustalonym przez bank, poprzedzającym złożenie wniosku o udzielenie kredytu.

Kredyty w rachunku bieżącym udzielane są jako krótkoterminowe. Wiele banków dopuszcza jednakże możliwość przedłużenia okresu obowiązywania umowy na kolejne lata.

Przedłużenie okresu obowiązywania umowy może nastąpić w sposób dwójaki:

- 1) na wniosek kredytobiorcy złożony przed wygaśnięciem umowy kredytu,
- 2) na podstawie klauzuli zawartej w umowie kredytu, stanowiącej, iż w przypadku gdy kredytobiorca przed wygaśnięciem umowy niełoży oświadczenia o rezygnacji z przedłużenia okresu obowiązywania umowy, przedłuża się ona automatycznie na kolejny okres.

Natomiast banki nie mogą udzielić bezterminowego kredytu w rachunku bieżącym z możliwością wypowiedzenia umowy, o czym będzie mowa w części V, rozdział 3, pkt 1.7.4.

Warunkiem przedłużenia umowy kredytu jest:

- 1) niepogorszenie się sytuacji finansowej i gospodarczej kredytobiorcy;
- 2) posiadanie przez niego zdolności kredytowej;
- 3) niezmnieszenie wartości ustanowionego zabezpieczenia;
- 4) przedstawianie bankowi w okresie kredytowania w terminach przez niego wyznaczonych dokumentów finansowych dotyczących prowadzonej przez kredytobiorcę działalności gospodarczej niezależnie od tego, czy korzysta z udzielonego mu kredytu czy też nie lub
- 5) pozytywna ocena analizy historii rachunku bankowego kredytobiorcy;
- 6) korzystanie z kredytu zgodnie z ustalonymi zasadami.

Na wniosek kredytobiorcy bank może również podwyższyć kwotę ustalonego limitu.

Jeżeli jednakże kredyt otwarty zabezpieczony był w sposób niżej wymieniony, bank winien uzależnić podwyższenie dopuszczalnego pułapu zadłużenia również od:

- 1) uzyskania na to zgody poręczyciela – gdy kredyt był zabezpieczony poręczeniem;
- 2) uzyskania zgody przystępującego do długu;
- 3) zwiększenia sumy hipoteki lub ustanowienia i wpisania do księgi wieczystej dodatkowej hipoteki na odpowiednią kwotę – gdy kredyt był zabezpieczony hipoteką;
- 4) zmiany w rejestrze zastawów najwyższej kwoty zabezpieczenia – gdy kredyt był zabezpieczony zastawem rejestrowym;
- 5) uzyskania dodatkowego weksla *in blanco*, który będzie zabezpieczał kwotę podwyższoną, względnie;
- 6) zmiany treści deklaracji wekslowej, na mocy której weksel będzie zabezpieczał umowę kredytu zmienioną aneksem;
- 7) uzyskania awalu na kwotę wyższą – gdy kredyt zabezpieczony był poręczonym wekslem *in blanco*.

W przeciwnym razie zabezpieczenie będzie obejmowało tylko pierwotną kwotę kredytu z wyłączeniem kwoty podwyższonej.

Przez udzielenie kredytu otwartego bank daje kredytobiorcy upoważnienie do przekroczenia salda na jego rachunku bieżącym, przyjmując jednocześnie na siebie zobowiązanie do zapłaty dokumentów płatniczych, na których bank jest wskazany jako podmiot, u którego dokument ma być płatny, choćby na rachunku bankowym kredytobiorcy nie było żadnego pokrycia. W ramach kredytu otwartego, jeżeli jest to wyraźnie wskazane w umowie kredytu, banki mogą wykupywać również weksle własne wystawione przez kredytobiorcę lub ciągnię na niego weksle trasowane, jeżeli bank jest wskazany na tych wekslach jako domicyliat. Za wymienione wyżej dokumenty bank płaci w granicach uzgodnionego limitu i w czasie obowiązywania umowy kredytu w zamian za odsetki.

Kredyt otwarty wykorzystywany jest w miarę potrzeb. Kredytobiorca obciąża go swoimi płatnościami i spłaca wpływami na rachunek bankowy.

14.4.2. Kredyt *in blanco* (niepokryty)

Kredyt *in blanco* jest to kredyt bez żadnego prawnego zabezpieczenia. Spłatę kredytu zabezpiecza osoba kredytobiorcy, jego sytuacja finansowa i gospodarcza, zdolność kredytowa, dobre imię i kwalifikacje zawodowe lub do prowadzenia działalności gospodarczej oraz pozytywna ocena współpracy z bankiem.

Przy tym kredycie banki przyjmują czasem zabezpieczenie w postaci weksla *in blanco*. Jednakże podstawowym zabezpieczeniem zapłaty weksla są te same okoliczności co wcześniej wymienione.

W celu zmniejszenia ryzyka w przypadku kredytów *in blanco* w praktyce bankowej przestrzega się następujących zasad:

- 1) kredytobiorca musi być bardzo dobrze znany bankowi;
- 2) kredytobiorca prowadzi pełną rachunkowość; częstym wymogiem jest, aby kredytobiorca był podmiotem zarejestrowanym we właściwym rejestrze sądowym;
- 3) kredytobiorca ma dobrą sytuację majątkową i finansową, a prognozy nie wskazują na możliwość jej pogorszenia;
- 4) kredytobiorca składa bankowi regularnie sprawozdania finansowe w terminach ustalonych w umowie kredytu;
- 5) kredyt jest przeznaczony na uzupełnienie środków obrotowych kredytobiorcy lub na zaspokojenie potrzeb sezonowych;
- 6) wysokość kredytu nie przekracza z reguły:
 - a) 30% środków własnych dłużnika lub
 - b) 30% średnich miesięcznych wpływów na jego rachunek bieżący;
- 7) kredytobiorca korzysta z rachunku bankowego zgodnie z ustalonymi zasadami;
- 8) wywiązuje się w terminie z zobowiązań, w tym z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek;
- 9) kredyt jest krótkoterminowy.

Umowa kredytu *in blanco* może być przedłużona na zasadach opisanych w pkt 14.4.1.

14.4.3. Kredyt stała zaliczka

Przez udzielenie kredytu stałej zaliczki bank daje kredytobiorcy upoważnienie do przekraczania salda na jego rachunku bieżącym zawsze o pełną kwotę udzielonego kredytu.

Kredyt nie może być wykorzystywany w częściach. Kwota zadłużenia pozostaje więc taka sama przez cały uzgodniony okres obowiązywania umowy kredytu. Podlega spłacie jednorazowej.

Kredyt stała zaliczka udzielany jest jako kredyt odnawialny, co oznacza, iż spłata całej kwoty kredytu upoważnia kredytobiorcę do ponownego wykorzystania tej kwoty, aż do wygaśnięcia umowy.

Kredyt stała zaliczka może być udzielany na przewyżczenie przejściowych trudności z utrzymaniem płynności.

Jest to kredyt krótkoterminowy. Możliwe jest przedłużenie terminu obowiązywania umowy na zasadach określonych w rozdziale 14.4.1.

14.4.4. Kredyt kasowy (*overdraft*)

Przez udzielenie kredytu kasowego (*overdraft*) bank daje kredytobiorcy upoważnienie do pobrania z rachunku bieżącego kwoty przekraczającej pokrycie na tym rachunku.

Kredyt kasowy (*overdraft*) udzielany jest w formie linii kredytowej w rachunku bieżącym.

Kredyt taki udzielany jest w związku z przejściowym brakiem gotówki w kasie kredytobiorcy.

Kredyt kasowy jest kredytem krótkoterminowym, który powinien być spłacony w terminie określonym w umowie, najczęściej w ciągu kilku dni od jego wykorzystania. Spłata kredytu powoduje, iż może on być ponownie przez kredytobiorcę wykorzystany, przy czym po każdym kolejnym ciągnięciu kredytu musi on być spłacony w okresie wskazanym w umowie.

W interesie kredytobiorcy leży, aby był to kredyt udzielany w bardzo krótkim czasie, niemal „od ręki”. Jest to jednakże możliwe wyłącznie w sytuacji, gdy kredytobiorca jest stałym klientem banku, o znanej bankowi dobrej sytuacji finansowej i gospodarczej, posiadającym zdolność kredytową na bieżąco przez bank kontrolowaną a klient banku – niezależnie od tego, czy korzysta aktualnie z kredytu czy też nie – składa na bieżąco sprawozdania finansowe.

Możliwe jest przedłużenie obowiązywania umowy kredytu kasowego, jeżeli zostaną spełnione wymagania określone w pkt 14.4.1.

15. Kredyty inwestycyjne

Kredyty inwestycyjne są przeznaczone na finansowanie nakładów, których celem jest stworzenie nowego lub powiększenie już istniejącego majątku trwałego.

Kredytem inwestycyjnym mogą być finansowane nakłady na:

- 1) rzeczowy majątek trwały, np. zakup nieruchomości, budowa budynków, zakup maszyn i urządzeń, środków trwałych itp.;
- 2) wartości niematerialne i prawne, np. zakup patentów, licencji, znaków towarowych, koszty badań rozwojowych, oprogramowanie komputerowe;
- 3) finansowy majątek trwały, np. zakup udziałów lub akcji w innych podmiotach, zakup długoterminowych papierów wartościowych itp.

W zależności od przedmiotu kredytu można wyróżnić następujące rodzaje kredytów inwestycyjnych:

- 1) kredyty na wyposażenie – przeznaczone na zakup lub modernizację sprzętu, nabywanie bądź budowę majątku trwałego; są to kredyty krótko- i średnioterminowe;
- 2) kredyty na restrukturyzację – przeznaczone na przebudowę struktury gospodarczej przedsiębiorstwa kredytobiorcy, mającą na celu odzyskanie jego równowagi finansowej;
- 3) kredyty przeznaczone na zakup lub budowę całych obiektów przemysłowych i rolniczych.

Kredyty wymienione w pkt 2 i 3 są z reguły udzielane jako średnio- i długoterminowe. Zasadą jest, aby termin spłaty kredytu nie przekraczał okresu amortyzacji obiektu będącego przedmiotem kredytowania. Zdania się jednakże udzielanie takich kredytów jako krótkoterminowych.

Kredyt inwestycyjny może być udzielany w formie:

- 1) kredytu na finansowanie jednej, określonej transakcji; jego spłata nie powoduje odnowienia kwoty kredytu;
- 2) linii kredytowej w przypadkach uzasadnionych charakterem i częstotliwością transakcji, bez określenia w umowie obowiązujących terminów i kwot wykorzystania w postaci transz; może to być linia nieodnawialna lub odnawialna.

Kredytem w formie linii kredytowej można sfinansować w czasie obowiązywania umowy, w ramach oznaczonego w niej limitu kredytowego, wiele transakcji, których przedmiotem są sukcesywne i powtarzalne dostawy określonego typu dóbr gotowych i usług inwestycyjnych.

Kredyt inwestycyjny udzielany jest w rachunku kredytowym. Kredytobiorca wykorzystuje przyznany kredyt, dysponując w ciężar rachunku kredytowego pokrycie płatności związanych z realizacją inwestycji (tytułem zapłaty za wykonane dostawy, roboty lub usługi) na rzecz dostawców lub wykonawców.

Dokumenty dotyczące płatności z tytułu realizacji inwestycji muszą być opatrzone klauzulą „płatne w ciężar kredytu inwestycyjnego udzielonego na podstawie umowy kredytu nr ... z dnia ...”.

W przypadku kredytu inwestycyjnego banki często wyrażają zgodę na ustalenie **okresu karencji**, w trakcie którego kredytobiorca nie spłaca rat kredytowych:

- 1) kapitałowych lub
- 2) kapitałowo-odsetkowych.

16. Kredyty na finansowanie projektów inwestycyjnych

Finansowanie projektu inwestycyjnego oznacza udzielenie kredytu na określone zamierzenie inwestycyjne.

Przy czym:

- 1) spłata udzielonego kredytu dostosowana jest do rachunku przepływów pieniężnych (*cash-flow*);
- 2) jedyne źródło spłaty kredytu stanowi *cash-flow*;
- 3) zabezpieczenie kredytu stanowi wartość finansowanego przedsięwzięcia.

Prawo bankowe nie przewiduje możliwości zwolnienia kredytobiorcy z ryzyka związanego z finansowaniem projektu w części lub w całości. Artykuł 69 pr. bank. wyraźnie stanowi, iż kredytobiorca ma obowiązek zwrotu kredytu wraz z odsetkami oraz zapłaty prowizji. Nawet udzielenie gwarancji czy poręczenia przez inny podmiot nie wyklucza regresu do kredytobiorcy.

Pewną możliwość daje art. 392 k.c., według którego osoba trzecia może zobowiązać się przez umowę z dłużnikiem do zwolnienia go z obowiązku świadczenia. Jednakże zobowiązanie to jest skuteczne tylko między dłużnikiem a osobą trzecią, natomiast nie oznacza, iż bank jest zobowiązany i uprawniony do żądania spłaty kredytu od osoby trzeciej. Dłużnikiem banku jest bowiem w dalszym ciągu kredytobiorca.

17. Kredyty refinansowe i konsolidacyjne

Kredyt refinansowy udzielany jest na spłatę wcześniej zaciągniętego kredytu w sytuacji gdy kredyt ten po upływie czasu stał się nieatrakcyjny. W takiej sytuacji można zaciągnąć w innym banku taki sam kredyt na korzystniejszych warunkach na spłatę wcześniejszego.

Przeważnie przedmiotem refinansowania są długoterminowe kredyty hipoteczne. Kwota kredytu refinansowego często jest wyższa od kwoty

spłacanego kredytu, bowiem różnica jest zaciągana na remont nieruchomości, na jej rozbudowę, względnie przebudowę.

Zabezpieczeniem spłaty kredytu refinansowego jest hipoteka oraz roszczenie o przeniesienie jej na miejsce hipoteczne, jakie się zwolni po wygaśnięciu hipoteki zabezpieczającej kredyt spłacany.

Sfinansowaniu spłaty innych zobowiązań służy także kredyt konsolidacyjny. Przy czym kredyt konsolidacyjny w odróżnieniu od kredytu refinansowego służy połączeniu kilku zobowiązań w jeden kredyt. Zobowiązania spłacane za pomocą kredytu konsolidacyjnego mogą być różnego rodzaju: kredyty, pożyczki, zobowiązania pozabankowe. Mogą mieć różny okres, na jaki zostały udzielone, inne formy prawnego zabezpieczenia, inne zasady oprocentowania i spłaty.

Kredyt konsolidacyjny „łączy” wszystkie zobowiązania w jeden kredyt. Następuje zsumowanie kwot zobowiązań, ujednolicenie warunków, na jakich zostaje udzielony kredyt konsolidacyjny, ujednolicenie stopy procentowej i zazwyczaj wydłużenie okresu spłaty.

Kredyt konsolidacyjny może zaciągnąć zarówno przedsiębiorca, jak i konsument.

18. Kredyty lombardowe i hipoteczne

18.1. Kredyty lombardowe

Kredytem lombardowym nazywany jest krótkoterminowy kredyt udzielony pod zastaw ruchomości lub papierów wartościowych, gdy przedmiot zastawu wydany jest bankowi.

18.2. Kredyt hipoteczny

Kredyt hipoteczny *sensu largo* jest to długoterminowy kredyt przeznaczony na finansowanie budownictwa oraz zakup domów, mieszkań, działek budowlanych i innych nieruchomości.

19. Kredyty konsorcjalne

Kredyt konsorcjalny jest to kredyt udzielony kredytobiorcy wspólnie przez co najmniej kilka banków w celu rozłożenia ryzyka niewypłacalności kredytobiorcy.

Konsorcjum bankowe organizowane jest zwykle przy kredytach dużej wysokości oraz średnio- lub długoterminowych.

O konsorcjach bankowych będzie mowa w części II, rozdział 3, pkt 1.2.

20. Kredyty komercyjne i preferencyjne

Kredyty komercyjne są to kredyty udzielane przez banki na warunkach pełnej opłacalności, bez żadnych udogodnień dla kredytobiorców.

Kredyty preferencyjne są to kredyty udzielane na korzystniejszych warunkach niż zwykle kredyty.

Kredyty preferencyjne przeznaczone są dla określonej grupy kredytobiorców oraz na ściśle określone cele.

Koszt kredytu preferencyjnego jest dla kredytobiorcy o wiele niższy niż koszt kredytu komercyjnego. Różnica pomiędzy nimi zwracana jest bankom z funduszy rządowych, głównie za pośrednictwem różnego rodzaju agencji. Na temat kredytów preferencyjnych jest szerzej mowa w części VII.

Część II

OGÓLNE ZASADY DOTYCZĄCE UDZIELANIA KREDYTÓW BANKOWYCH, POŻYCZEK I GWARANCJI

Rozdział 1

CZYNNOŚCI BANKOWE

1. Czynności bankowe według prawa bankowego

Prawo bankowe w art. 5 ustaliło zamknięty katalog czynności bankowych. Zostały one podzielone na dwie grupy:

- 1) czynności bankowe, które mogą być wykonywane wyłącznie przez banki (art. 5 ust. 1 pr. bank.) – nazywane czynnościami bankowymi *sensu stricto*;
- 2) czynności, które otrzymują status czynności bankowych, jeżeli są wykonywane przez banki (art. 5 ust. 2 pr. bank.) – nazywane czynnościami bankowymi *sensu largo*.

Czynności bankowe *sensu stricto* mogą być wykonywane wyłącznie przez banki w granicach określonych przez statut banku. Jednostki organizacyjne inne niż banki mogą wykonywać czynności, o których mowa w ust. 1, jeżeli przepisy odrębnych ustaw uprawniają je do tego (art. 5 ust. 5 pr. bank.).

Czynności bankowe *sensu largo* otrzymują status czynności bankowej wyłącznie wówczas, gdy są wykonywane przez banki (art. 5 ust. 2 pr. bank.). Oznacza to, że czynności wymienione w tym przepisie mogą być wykonywane również przez inne podmioty niż bank.

Do czynności bankowych, które mogą być wykonywane wyłącznie przez bank, należy w szczególności:

- 1) udzielanie kredytów;

- 2) udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie akredytyw (dokumentowych i pieniężnych);
- 3) prowadzenie rachunków bankowych;
- 4) przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych.

Natomiast do czynności, które są uznawane za czynności bankowe, gdy wykonuje je bank, zalicza się w szczególności:

- 1) udzielanie pożyczek pieniężnych;
- 2) wszelkie operacje wekslowe, np. dyskontowanie weksli, akceptowanie weksli, forfaiting wekslowy, awalizowanie weksli;
- 3) wszelkie operacje czekowe, np. kredyty czekowe;
- 4) udzielanie i potwierdzanie poręczeń;
- 5) nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych.

Z kręgu czynności bankowych prawo bankowe wykluczyło **przyjmowanie**:

- 1) poręczeń,
- 2) gwarancji bankowych i ubezpieczeniowych.

Natomiast użycie w prawie bankowym ogólnego wyrażenia „operacje wekslowe” nie wyeliminowało spośród czynności bankowych „przyjmowania przez bank weksla *in blanco*”. Brak przepisu definiującego pojęcie „operacji wekslowej” zarówno w prawie bankowym, jak i w prawie wekslowym, jak też wyraźnego określenia, jakie operacje wekslowe są czynnościami bankowymi, powoduje, iż każda operacja wekslowa, jaka będzie wykonywana przez bank, będzie czynnością bankową.

Czynnością bankową według art. 5 ust. 2 pr. bank. jest również nabywanie i zbywanie przez bank wierzytelności pieniężnych. Ponieważ prawo bankowe nie wyłączyło z katalogu czynności bankowych „przelewu na bank wierzytelności na zabezpieczenie”, również taki przelew jest czynnością bankową.

Do czynności bankowych *sensu stricto* należy zaliczyć także czynności wykonywane przez bank hipoteczny wymienione w art. 12 oraz w art. 14–16 u.l.z.b.h. Będzie o nich mowa w pkt 3.

2. Czynności bankowe wykonywane przez banki spółdzielcze

Czynności bankowe, które mogą być wykonywane przez banki spółdzielcze, określone są w art. 6 u.f.b.s. Mogą one być wykonywane po uzyskaniu zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego. Jednocześnie art. 5 oraz art. 6 ust. 2 i 2a u.f.b.s. ogranicza terytorialny zakres działalności banku spółdzielczego.

Banki spółdzielcze mogą w szczególności wykonywać następujące czynności bankowe (art. 6 ust. 1 u.f.b.s.):

- 1) udzielanie kredytów;
- 2) udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych;
- 3) udzielanie pożyczek pieniężnych;
- 4) udzielanie pożyczek i kredytów konsumenckich w rozumieniu przepisów odrębnej ustawy;
- 5) operacje czekowe i wekslowe;
- 6) nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych;
- 7) udzielanie i potwierdzanie poręczeń;
- 8) przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów;
- 9) prowadzenie innych rachunków bankowych;
- 10) przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych.

Przy czym czynności bankowe wymienione w pkt 1–4 oraz 7 banki spółdzielcze mogą wykonywać z osobami fizycznymi zamieszkującymi lub prowadzącymi przedsiębiorstwo na terenie działania banku spółdzielczego lub z osobami prawnymi i jednostkami organizacyjnymi nieposiadającymi osobowości prawnej, a posiadającymi zdolność prawną, mającymi siedzibę lub jednostki organizacyjne na terenie działania banku spółdzielczego.

Ponadto banki spółdzielcze mogą udzielać i potwierdzać gwarancje bankowe w zakresie i trybie uzgodnionym z bankiem zrzeszającym (art. 6 ust. 2 u.f.b.s.).

W szczególnie uzasadnionych przypadkach bank spółdzielczy będący uczestnikiem systemu ochrony może wykonać czynność bankową z osobą fizyczną, osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, a posiadającą zdolność prawną, mającymi miejsce zamieszkania lub siedzibę poza terenem jego działania, po uzyskaniu zgody organu zarządzającego tym systemem ochrony (art. 6 ust. 2a u.f.b.s.).

3. Czynności bankowe wykonywane przez banki hipoteczne

Czynności, które mogą być wykonywane przez bank hipoteczny, określają art. 12, 15 i 15a u.l.z.b.h.

Do **podstawowych** czynności należą (art. 12 u.l.z.b.h.):

- 1) udzielanie kredytów zabezpieczonych hipoteką;
- 2) udzielanie kredytów niezabezpieczonych hipoteką, o których mowa w art. 3 ust. 2 u.l.z.b.h., tj.:
 - a) kredytów w części zabezpieczonych wraz z należnymi odsetkami, gwarancją lub poręczeniem Narodowego Banku Polskiego, Europejskiego Banku Centralnego, rządów lub banków centralnych państw członkowskich Unii Europejskiej, Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, z wyłączeniem państw, które restrukturyzują lub restrukturyzowały swoje zadłużenie zagraniczne w ciągu ostatnich 5 lat, oraz gwarancją lub poręczeniem Skarbu Państwa zgodnie z przepisami odrębnych ustaw, albo
 - b) kredytów udzielonych podmiotom wymienionym w pkt a, albo
 - c) kredytów w części zabezpieczonych wraz z należnymi odsetkami, gwarancją lub poręczeniem jednostek samorządu terytorialnego oraz kredytów udzielonych jednostkom samorządu terytorialnego;
- 3) nabywanie wierzytelności innych banków z tytułu udzielonych przez nie kredytów zabezpieczonych hipoteką oraz wierzytelności z tytułu kredytów niezabezpieczonych hipoteką, o których mowa w pkt 2;

- 4) emitowanie hipotecznych listów zastawnych, których podstawę stanowią wierzytelności banku hipotecznego z tytułu:
 - a) udzielonych kredytów zabezpieczonych hipoteką oraz
 - b) nabytych wierzytelności innych banków z tytułu udzielonych przez nie kredytów zabezpieczonych hipoteką;
- 5) emitowanie publicznych listów zastawnych, których podstawę stanowią:
 - a) wierzytelności banku hipotecznego z tytułu udzielonych kredytów niezabezpieczonych hipoteką, o których mowa w pkt 2,
 - b) nabyte przez bank hipoteczny wierzytelności innych banków z tytułu udzielonych przez nie kredytów niezabezpieczonych hipoteką, o których mowa w pkt 2.

Poza czynnościami wymienionymi w art. 12 u.l.z.b.h., banki hipoteczne mogą wykonywać następujące czynności **dodatkowe** określone w art. 15 ust. 1 u.l.z.b.h.:

- 1) zaciąganie kredytów i pożyczek;
- 2) emitowanie obligacji;
- 3) przechowywanie papierów wartościowych;
- 4) nabywanie i obejmowanie akcji lub udziałów innych podmiotów, których forma prawna zapewnia ograniczenie odpowiedzialności banku hipotecznego do wysokości zainwestowanych środków, o ile służy to wykonywaniu czynności banku hipotecznego, przy czym ogólna wartość nabytych i objętych akcji i udziałów nie może przekroczyć 10% wysokości funduszy własnych banku hipotecznego;
- 5) świadczenie usług konsultacyjno-doradczych związanych z rynkiem nieruchomości, w tym także w zakresie ustalania bankowo-hipotecznej wartości nieruchomości;
- 6) zarządzanie wierzytelnościami banku hipotecznego oraz innych banków, z tytułu kredytów, o których mowa w art. 12, jak również udzielanie tych kredytów w imieniu innych banków na podstawie zawartych z nimi umów.

Z tym że art. 15 ust. 2 u.l.z.b.h. ograniczył zakres prowadzonej przez bank hipoteczny działalności dodatkowej. Wysokość zobowiązań wynikających z czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 2 i 3 u.l.z.b.h., nie może przekroczyć łącznie:

- 1) w okresie pięciu lat od dnia rozpoczęcia działalności operacyjnej przez bank hipoteczny – dziesięciokrotnej wysokości funduszy własnych banku hipotecznego;
- 2) po upływie okresu, o którym mowa w pkt 1 – sześciokrotnej wysokości funduszy własnych banku hipotecznego.

Ponadto w art. 15 ust. 3 u.l.z.b.h. zostało zastrzeżone, że środki uzyskane z wykonywania czynności, o których mowa w art. 15 ust. 1 pkt 2 i 3 u.l.z.b.h., mogą być przeznaczone wyłącznie na refinansowanie czynności, o których mowa w art. 12 u.l.z.b.h.

Banki hipoteczne mogą również podejmować działania **służące wykonywaniu czynności**, o których mowa w art. 12 i art. 15 ust. 1 pkt 2, 3 i 5 u.l.z.b.h., a w szczególności:

- 1) wykonywać czynności obrotu dewizowego;
- 2) wykonywać czynności ograniczające ryzyko walutowe i ryzyko stopy procentowej, z zastrzeżeniem art. 19 ust. 2 u.l.z.b.h., co oznacza, że w przypadku emitowania hipotecznych listów zastawnych w walucie innej niż:
 - a) waluta, w której wyrażone są wierzytelności banku hipotecznego zabezpieczające te listy, lub
 - b) waluta, w której wyrażone są środki, o których mowa w art. 18 ust. 3 u.l.z.b.h.,

bank hipoteczny obowiązany jest do dokonania czynności ograniczających ryzyko walutowe.

4. Powierzenie wykonywania czynności bankowych podmiotom zewnętrznym (outsourcing bankowy)

Outsourcing bankowy oznacza możliwość prowadzenia działalności bankowej z wykorzystaniem podmiotów zewnętrznych. Banki mogą zatem powierzać wykonywanie pewnych czynności innym podmiotom, umieszczonym poza strukturą przedsiębiorstwa bankowego. Podmioty te zostały określone przez ustawodawcę jako przedsiębiorcy lub przedsiębiorcy zagraniczni.

Na podstawie art. 6a pr. bank. banki mogą powierzyć osobie trzeciej wykonywanie w imieniu i na rzecz banku pośrednictwa w zakresie czynności bankowych wymienionych w art. 5 i 6 pr. bank., polegającego w szczególności na:

- 1) zawieraniu i zmianie umów kredytów i pożyczek pieniężnych udzielanych osobom fizycznym, w tym kredytu konsumenckiego w rozumieniu ustawy z 12.05.2011 r. o kredycie konsumenckim;
- 2) zawieraniu i zmianie umów kredytów i pożyczek pieniężnych dla mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców w rozumieniu Prawa przedsiębiorców;
- 3) zawieraniu i zmianie umów ugody w sprawie spłaty kredytów i pożyczek, o których mowa w pkt 1 i 2;
- 4) zawieraniu i zmianie umów dotyczących ustanowienia prawnego zabezpieczenia kredytów i pożyczek, o których mowa w pkt 1 i 2;
- 5) dokonywaniu wypłat i przyjmowaniu spłat udzielonych przez bank kredytów i pożyczek pieniężnych;
- 6) windykacji należności banku.

Powierzenie przez bank wykonywania czynności następuje na podstawie umowy agencyjnej. Outsourcing działalności bankowej nie jest dopuszczalny w formie innej umowy¹.

5. Regulaminy bankowe, ogólne warunki umów i instrukcje

Banki w zakresie swej działalności mogą wydawać ogólne warunki umów lub regulaminy (art. 109 ust. 1 pr. bank.) określające:

- 1) warunki otwierania i prowadzenia rachunków bankowych;
- 2) rodzaje udzielanych kredytów oraz warunki umów kredytu i umów pożyczki;
- 3) warunki udostępniania skrytek sejfowych;
- 4) warunki wykonywania innych czynności usługowych banku.

¹ Wyrok SN z 24.11.2011 r., I PK 62/11, PiP 2013/7, poz. 71.

Przepis art. 109 ust. 1 pr. bank. zawęża możliwość wydawania regulaminów i ogólnych warunków umów tylko do czynności, które leżą w zakresie działalności banku, czyli czynności, do których wykonywania został upoważniony w zezwoleniu na utworzenie banku (art. 34 ust. 1 pr. bank.). Czynności wykonywane przez bank muszą być wyszczególnione w statucie banku. Prawo bankowe w art. 34 ust. 2 wymaga bowiem, aby statut banku był zgodny z zezwoleniem na utworzenie banku.

Natomiast prawo bankowe nie ogranicza możliwości wydawania regulaminów i ogólnych warunków umów tylko do czynności bankowych. Sformułowanie użyte w art. 109 ust. 1 pkt 4 pr. bank.: „warunki wykonywania innych czynności usługowych banku” zezwala na wydawanie przez banki regulaminów dotyczących czynności usługowej banku, nawet jeżeli nie jest to czynność bankowa *sensu stricto*. Przy tym muszą to być tylko czynności, które mogą być wykonywane przez banki wymienione w szczególności w art. 5 i 6 pr. bank.

Do tych innych czynności można w szczególności zaliczyć:

- 1) udzielanie gwarancji, poręczeń i awali;
- 2) dyskontowanie weksli;
- 3) akceptowanie weksli;
- 4) otwieranie akredytyw dokumentowych.

Regulaminy bankowe oraz ogólne warunki umów zaliczane są przez art. 384 § 1 k.c. do wzorców umowy. Tym samym muszą również czynić zadość przepisom art. 384, 384¹ i 385 k.c.

Regulamin wydany przez bank i ogólne warunki umów wiąże zatem drugą stronę, np. kredytobiorcę, pożyczkobiorcę, posiadacza rachunku bankowego, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy (art. 384 § 1 k.c.).

Ponieważ posługiwanie się regulaminami bankowymi jest zwyczajowo przyjęte, wiążą one drugą stronę czynności również wtedy, gdy mogła z łatwością dowiedzieć się o ich treści (art. 385 § 2 zdanie pierwsze k.c.). W praktyce bankowej najczęściej spotykane jest wywieszanie w widocznym miejscu dokumentu zawierającego regulamin bankowy oraz

wykładanie go w miejscach powszechnie dostępnych dla każdego klienta. Zasada ta nie dotyczy jednak umów zawieranych z udziałem konsumentów, z wyjątkiem umów powszechnie zawieranych w drobnych, bieżących sprawach życia codziennego (art. 385 § 2 zdanie drugie k.c.). Ani umowa kredytu, ani pożyczki, ani rachunku bankowego nie może być uznana za umowę zawieraną w „drobnych, bieżących sprawach życia codziennego”. Tym samym w przypadku umów zawieranych z konsumentami regulaminy bankowe i ogólne warunki umów bankowych muszą być zawsze doręczone konsumentowi przed zawarciem umowy.

Jeżeli bank posługuje się regulaminami i ogólnymi warunkami umów w postaci elektronicznej, powinien udostępnić je drugiej stronie przed zawarciem umowy w taki sposób, aby mogła ona wzorzec ten przechowywać i odtwarzać w zwykłym toku czynności (art. 384 § 4 k.c.).

Banki mogą jednakże posługiwać się tylko takimi regulaminami i ogólnymi warunkami umów, których postanowienia są zgodne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa, zasadami współżycia społecznego oraz z właściwością stosunku prawnego, którego dotyczą.

Regulaminy wydane w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym wiążą drugą stronę, jeżeli zostały zachowane wymagania określone w art. 384 § 1, 2 i 4 k.c., a strona nie wypowiedziała umowy w najbliższym terminie wypowiedzenia.

Przykładem takiej sytuacji będzie umowa kredytu lub pożyczki w rachunku bieżącym, w której po upływie ustalonego okresu automatycznie przedłuża się ją na następny okres, chyba że kredytobiorca lub pożyczkobiorca wcześniej ją wypowiedzą. Zatem w przypadku gdy w trakcie trwania takiej umowy zostanie wydany nowy regulamin lub zmieniony obowiązujący, wiąże on kredytobiorcę lub pożyczkobiorcę tylko wówczas, gdy znając jego treść, wyraził zgodę na włączenie go do treści umowy lub kredytu.

Regulamin taki nie wiąże drugiej strony, jeżeli:

- 1) nie został jej doręczony lub gdy nie mogła z łatwością dowiedzieć się o jego treści lub

- 2) treść regulaminu była jej znana, jednakże nie wyraziła zgody na włączenie go do treści umowy;
- 3) wypowiedziała ona umowę kredytu lub pożyczki w najbliższym terminie wypowiedzenia.

Zarówno art. 109 ust. 2 pr. bank., jak i art. 385 § 1 k.c.² uznają przewagę postanowień umowy nad regulaminem. Według tych przepisów, w razie sprzeczności treści umowy z regulaminem strony są związane umową. Zatem postanowienia regulaminów są dla stron wiążące, jeżeli w umowie nie ustalą one odmiennie swoich praw i obowiązków.

Oprócz regulaminów i ogólnych warunków umów banki wydają także instrukcje. Zawierają one postanowienia skierowane wyłącznie do pracowników banku. Nie mogą więc stanowić podstawy prowadzącej do uzupełnienia treści zawartej przez bank umowy lub jej interpretacji³. Nie obowiązują one w żadnym razie klientów banku.

6. Polityka kredytowa banku

Każdy bank corocznie ustala swoje zasady i zalecenia, jakimi muszą kierować się jednostki banku, przede wszystkim centrala banku i oddziały, przy prowadzeniu działalności kredytowej, w tym przy udzielaniu kredytów i pożyczek. Jest to dokument zwany polityką kredytową banku. Jest to dokument wewnętrzny banku.

Ma ona na celu ukształtowanie właściwej struktury i jakości portfela kredytowego.

Przy ustalaniu zasad polityki kredytowej banki muszą kierować się przepisami prawa bankowego dotyczącymi przede wszystkim:

- 1) dopuszczalnej koncentracji portfela kredytowego;

² Zob. W. Pyziół, *Umowa rachunku bankowego*, Warszawa 1997, s. 21; K. Koperkiewicz-Mordel, *Szczególne uprawnienia banków*, „Przegląd Podatkowy” 1998/8, s. 31–32.

³ Wyrok SN z 7.05.2004 r., I CK 686/03, PB 2005/6, s. 9.

- 2) limitów koncentracji wierzytelności;
- 3) współczynnika wypłacalności.

Podstawowe elementy polityki kredytowej to:

- 1) charakter działalności kredytowej, tj. rozmiary akcji kredytowej, rodzaj udzielanych kredytów, pożyczek i gwarancji, preferowane w obsłudze sektory społeczne, zawodowe i gospodarcze;
- 2) źródła finansowania akcji kredytowej;
- 3) pożądaní klienci banku i zasady współpracy z nimi;
- 4) jakość i struktura portfela kredytowego oraz jego monitoring;
- 5) sposób i klasyfikacja jakości kredytów i kredytobiorców;
- 6) polityka banku w zakresie doboru prawnych zabezpieczeń spłaty kredytu;
- 7) zasady podejmowania decyzji kredytowych, w tym przede wszystkim określenie szczebli decyzyjnych;
- 8) zasady postępowania z kredytami o podwyższonym ryzyku;
- 9) zasady postępowania z zobowiązaniami niespłaconymi w terminie z tytułu kredytów, pożyczek oraz zleceń udzielenia gwarancji.

Wyróżnia się trzy rodzaje polityki kredytowej banku:

- 1) agresywną – polegającą na zawieraniu umów także z klientami nawet bardzo wysokiego ryzyka;
- 2) konserwatywną – polegającą na dążeniu do wyeliminowania ryzyka związanego z udzielaniem kredytów, pożyczek i gwarancji;
- 3) umiarkowaną – polegającą na różnicowaniu jednostkowych kosztów oferowanych kredytów, pożyczek i gwarancji w zależności od oceny wypłacalności klienta.

7. Tajemnica bankowa

Jak stanowi art. 104 ust. 1 pr. bank., banki i osoby w nich zatrudnione oraz osoby, za których pośrednictwem bank wykonuje czynności bankowe, są obowiązane zachować tajemnicę bankową, która obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje.

Ponieważ przepis nie wymienia rodzaju czynności bankowych, których dotyczy, należy zatem uznać, że obejmuje on swoim działaniem wszystkie czynności bankowe, zarówno *sensu stricto*, jak i *sensu largo*.

Z art. 104 ust. 1 pr. bank. wyraźnie wynika, iż obowiązek zachowania tajemnicy bankowej obejmuje jedynie czynności bankowe. Z drugiej jednak strony użycie w Prawie bankowym sformułowania „wszystkie informacje **dotyczące** czynności bankowej” bez dodania „bezpośrednio” wyraźnie wskazuje, iż obowiązek dochowania tajemnicy bankowej odnosi się nie tylko do samej czynności bankowej, ale również wszystkich informacji, które dotyczą tej czynności, uzyskanych w czasie negocjacji oraz związanych z zawarciem umowy z bankiem i jej realizacją. Obowiązek dochowania tajemnicy bankowej spoczywa również na osobach będących stronami umowy. Tajemnicą bankową objęte są w szczególności:

- 1) sam fakt udzielenia kredytu, pożyczki lub gwarancji;
- 2) treść umowy kredytu lub pożyczki oraz treść gwarancji;
- 3) fakt zawarcia przez potencjalnego kredytobiorcę lub zlecniodawcę umowy, która ma być finansowana kredytem lub zabezpieczona gwarancją banku, a także treść tych umów;
- 4) informacje na temat sytuacji finansowej i gospodarczej klienta; nie dotyczy to informacji, które są uwidocznione w bilansach i rachunkach wyników podawanych do publicznej wiadomości;
- 5) sam fakt udzielenia pełnomocnictwa oraz treść pełnomocnictwa:
 - a) do zawarcia umowy z bankiem,
 - b) udzielonego bankowi, np. do dysponowania rachunkiem bankowym.

Obowiązek zachowania przez bank tajemnicy bankowej nie dotyczy przypadków określonych w art. 104 ust. 2 pr. bank. W szczególności są to przypadki, w których:

- 1) bez ujawnienia informacji objętej tajemnicą bankową – ze względu na istotę i charakter czynności bankowej lub obowiązujące przepisy – nie jest możliwe należyte wykonanie umowy, na podstawie której jest wykonywana ta czynność bankowa lub należyte wykonanie czynności pozostających w związku z zawarciem i wykonaniem tej umowy;

- 2) bank powierzył wykonywanie, stale lub okresowo, czynności związanych z działalnością bankową na podstawie umowy outsourcingu bankowego;
- 3) udzielenie informacji objętych tajemnicą bankową jest niezbędne do zawarcia i wykonywania umów sprzedaży wierzytelności zaklasyfikowanych zgodnie z odrębnymi przepisami do kategorii straconych;
- 4) ujawnienie informacji objętych tajemnicą bankową jest niezbędne do wykonywania umów odwróconego kredytu hipotecznego.

Według art. 104 ust. 2 pkt 1 pr. bank. bank zwolniony jest z obowiązku zachowania w tajemnicy tych informacji, bez których ujawnienia nie jest możliwe należyte wykonanie umowy, na podstawie której jest wykonywana dana czynność bankowa lub należyte wykonanie czynności pozostających w związku z zawarciem i wykonaniem tej umowy. Taki przypadek będzie dotyczył np.:

- 1) gwarancji bankowej, która ze swej istoty musi być przekazana beneficjentowi;
- 2) pełnomocnictwa do dysponowania rachunkami w innym banku;
- 3) awalizowania, akceptowania lub indosowania przez bank weksła, który z mocy przepisów prawa wekslowego jest dokumentem obiegowym.

Obowiązek zachowania tajemnicy nie obejmuje sytuacji, gdy ustawa przewiduje ujawnienie takich czynności. Chodzi tu przede wszystkim o przypadki, gdy prawne zabezpieczenie jest ujawniane w rejestrach publicznych, jak np. hipoteka, zastaw rejestrowy. Jednakże w tym przypadku zwolnienie z tajemnicy obejmuje tylko te elementy czynności dokonanej z bankiem, które są niezbędne do dokonania wpisu w księdze wieczystej lub w rejestrze zastawów. Bank nie jest zatem uprawniony do ujawniania w dokumentach będących podstawą wpisu do tych rejestrów informacji niewymaganych przez przepisy do jego dokonania. Taką informacją będzie w szczególności wysokość udzielonego kredytu oraz termin jego spłaty.

Banku nie obowiązuje zachowanie tajemnicy wobec strony umowy. Osobom trzecim wiadomości te nie mogą być ujawnione, chyba że osoba będąca stroną umowy na piśmie upoważni bank do przekazania określonych

informacji wskazanej przez siebie osobie oraz poza przypadkami określonymi w art. 105–106d pr. bank. W przepisach tych określone są okoliczności, w których bank ma obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową. Wymienione tam sytuacje stanowią katalog zamknięty, który nie może być rozszerzony na inne podmioty i przypadki.

W szczególności w myśl art. 105 ust. 1 pkt 1 pr. bank., bank ma obowiązek udzielenia informacji stanowiących tajemnicę bankową innym bankom i instytucjom kredytowym w związku z wykonywaniem czynności bankowych oraz nabywaniem i zbywaniem wierzytelności. Ponieważ przepis nie wymienia rodzaju czynności bankowych, których dotyczy, należy zatem uznać, że obejmuje on swoim działaniem wszystkie zarówno czynności bankowe *sensu stricto*, jak i *sensu largo*. Tak więc informacje stanowiące tajemnicę bankową mogą być w szczególności przekazywane bankom i instytucjom kredytowym w związku z udzielaniem kredytów, pożyczek pieniężnych, gwarancji bankowych i poręczeń. Informacje takie mogą być także udzielane w związku z nabywaniem i zbywaniem wszelkich wierzytelności w szczególności w formie: faktoringu, skupu wierzytelności leasingowych, forfajtingu oraz dyskonta weksli.

Bank ponosi odpowiedzialność za szkody wynikające z ujawnienia tajemnicy bankowej i wykorzystania jej niezgodnie z przeznaczeniem.

Natomiast bank nie ponosi odpowiedzialności za szkodę wynikającą z ujawnienia tajemnicy bankowej przez osoby i instytucje upoważnione przez ustawę do żądania od banków udzielania informacji stanowiących tajemnicę bankową.

Jak wynika z art. 104 pr. bank., tajemnicą bankową objęte są wszystkie informacje dotyczące czynności bankowych. Natomiast przepis ten nie dotyczy innych czynności, które mogą wykonywać banki, wymienionych w art. 6 pr. bank. Nie oznacza to, iż informacje nabyte przez bank w związku z wykonywaniem tych czynności mogą być dowolnie ujawniane.

Należy więc uznać, iż informacje na temat innych czynności wykonywanych przez bank, wymienionych w art. 6 pr. bank., objęte są tajemnicą służbową.

Rozdział 2

FORMA WNIOSKÓW I ZLECEŃ SKŁADANYCH W BANKACH ORAZ UMÓW ZAWIERANYCH PRZEZ BANKI

1. Rodzaje form oświadczeń woli

Zwykle przepisy regulujące dany dokument ustalają, w jakiej formie powinien być sporządzony. Jeżeli tego nie czynią, oznacza to, że bank może sam ustalić dla niego formę.

Przepisy Kodeksu cywilnego przewidują dla czynności prawnych następujące formy:

- 1) dokumentową;
- 2) pisemną;
- 3) elektroniczną;
- 4) z datą urzędowo poświadczoną (datą pewną);
- 5) z podpisem urzędowo poświadczonym;
- 6) aktu notarialnego.

Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, dokumentową albo elektroniczną, czynność dokonana bez zachowania zastrzeżonej formy jest nieważna tylko wtedy, gdy ustawa przewiduje rygor nieważności (art. 73 § 1 k.c.). Przykładowo na piśmie **pod rygorem nieważności**: powinna być zawarta umowa zastawu rejestrowego (art. 3 ust. 1 u.z.r.r.z.), powinno być złożone oświadczenie o ustanowieniu hipoteki przez właściciela nieruchomości na rzecz banku (art. 95 ust. 4 pr. bank.).

Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej inną formę szczególną, czynność dokonana bez zachowania tej formy jest nieważna (art. 73 § 2 k.c.). W szczególności: oświadczenie właściciela nieruchomości o ustanowieniu hipoteki musi zostać złożone w formie aktu notarialnego (art. 158 zdanie pierwsze w związku z art. 245 § 1 k.c.), umowa zastawu zwykłego (cywilnego) na prawach powinna być zawarta na piśmie z datą pewną (art. 329 § 1 zdanie pierwsze k.c.), a zbycie udziału w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością oraz jego zastawienie powinno być dokonane w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi (art. 180 § 1 k.s.h.).

„Najsilniejszą” formą czynności prawnej w prawie polskim jest forma aktu notarialnego, a kolejno „słabszymi”: forma pisemna z podpisem urzędowo poświadczonym, forma pisemna z datą pewną oraz tzw. zwykła forma pisemna. Należy przy tym przyjąć zasadę, że każda forma „silniejsza” zawiera elementy formy „słabszej”, np. sporządzając akt notarialny, notariusz potwierdza tożsamość stron (co stanowi odpowiednik poświadczenia podpisu) oraz datę dokonania czynności prawnej (odpowiednik poświadczenia daty)¹. Formę „słabszą” można więc zastąpić formą „silniejszą”, ale formy „silniejszej” nie można zastąpić formą „słabszą”. Dla przykładu, jeżeli hipoteka na rzecz banku **może** być ustanowiona na piśmie w trybie art. 95 ust. 4 pr. bank., to **będzie ważna** również wtedy, gdy zostanie ustanowiona w formie aktu notarialnego. Ale w wypadku gdy hipoteka **musi** być ustanowiona w formie aktu notarialnego, to **będzie nieważna**, jeżeli zostanie ustanowiona na piśmie.

Jeżeli strony zastrzegły w umowie, że określona czynność prawna między nimi ma być dokonana w szczególnej formie, czynność ta dochodzi do skutku tylko przy zachowaniu zastrzeżonej formy (art. 76 zdanie pierwsze k.c.). Jeżeli w umowie kredytu bank i kredytobiorca ustalą, że hipoteka na rzecz banku ma zostać ustanowiona w formie aktu notarialnego, nieważna będzie hipoteka ustanowiona na piśmie w trybie art. 95 ust. 4 pr. bank. Również w przypadku, gdy w umowie

¹ Zob. A. Brzozowski [w:] *Kodeks cywilny*, t. 1, *Komentarz do artykułów 1–44910*, red. K. Pietrzykowski, Warszawa 2011, komentarz do art. 73, nb 24; P. Sobolewski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Warszawa 2012, komentarz do art. 73, teza 1.

kredytu zostanie zastrzeżone, że wszelkie zmiany do niej muszą być sporządzone na piśmie pod rygorem nieważności, zmiany dokonane w formie np. ustnych ustaleń będą nieważne (*a contrario* art. 76 zdanie drugie k.c.).

2. Zmiana umowy, jej rozwiązanie lub wypowiedzenie

Uzupełnienie lub zmiana umowy wymaga zachowania takiej formy, jaką ustawa lub strony przewidziały w celu jej zawarcia (art. 77 § 1 k.c.). W związku z tym aneks do umowy kredytu wymaga formy pisemnej, zmiana treści hipoteki ustanowionej w formie aktu notarialnego wymaga również formy aktu notarialnego.

Jeżeli umowa została zawarta w formie pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej, jej rozwiązanie za zgodą obu stron, jak również odstąpienie od niej albo jej wypowiedzenie wymaga zachowania formy dokumentowej, chyba że ustawa lub umowa zastrzega inną formę (art. 77 § 2 k.c.). Zasada ta odnosi się m.in. do wypowiedzenia umowy kredytu, umowy zastawu.

Jeżeli umowa została zawarta w innej formie szczególnej, jej rozwiązanie za zgodą obu stron wymaga zachowania takiej formy, jaką ustawa lub strony przewidziały w celu jej zawarcia. Natomiast odstąpienie od umowy albo jej wypowiedzenie powinno być stwierdzone pismem (art. 77 § 3 k.c.).

3. Dokumentowa forma czynności prawnej

Do zachowania dokumentowej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci dokumentu w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie (art. 77² k.c.).

Dokumentem jest nośnik informacji umożliwiający zapoznanie się z treścią umowy (art. 77³ k.c.).

Przepis nie wymaga jednakże, aby nośnik informacji, który stanowi dokument, miał charakter trwały. Musi jednak zawierać treść oświadczenia woli albo innego oświadczenia, a nie jedynie informacje o fakcie jego złożenia². Do zbioru nośników informacji, które umożliwiają bankowi oraz klientowi banku zapoznanie się z treścią oświadczenia, zalicza się dokumenty:

- 1) sporządzone w postaci papierowej, w tym w formie pisemnej zwykłej oraz w formach pisemnych kwalifikowanych (szczególnych)³;
- 2) w formie elektronicznej;
- 3) zamieszczone na urządzeniach służące do przechowywania danych, takich jak dyskietka, wszelkiego rodzaju nośniki pamięci: płyty CD-ROM, DVD, pendrive, dyski zewnętrzne przenośne czy dysk twardy komputera;
- 4) przesłane za pomocą poczty elektronicznej na elektroniczną skrzynkę pocztową banku;
- 5) złożone za pośrednictwem strony internetowej banku.

Nośnik w postaci papierowej nie musi zawierać własnoręcznych podpisów, może zawierać faksymile lub innego rodzaju podpis powielony mechanicznie albo być w ogóle pozbawione podpisu, a informacje, które zamieszczono na urządzeniu służącym do przechowywania danych, nie muszą być opatrzone podpisem elektronicznym⁴.

4. Pisemna forma czynności prawnej

4.1. Definicja formy pisemnej

Do zachowania pisemnej formy czynności prawnej wystarcza złożenie własnoręcznego podpisu na dokumencie obejmującym treść oświadczenia woli (art. 78 § 1 zdanie pierwsze k.c.).

² Por. P. Sobolewski [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Osajda, 2012, komentarz do art. 77³, nb 4.

³ Por. P. Sobolewski [w:] *Kodeks cywilny...*, red. K. Osajda, 2012, komentarz do art. 77³, nb 1.

⁴ Zob. T. Czech, *Prawa konsumenta. Komentarz*, Warszawa 2017, komentarz do art. 2, nota 145 i 147.

Dokument, na którym jest składany podpis, może być sporządzony w dowolny sposób; napisany ręcznie, napisany na maszynie, wydrukowany, odbity pieczęcią, skopiowany itp.

4.2. Podpis własnoręczny

Przepisy prawa nie zawierają jednak definicji podpisu ani nie określają, co powinien on zawierać. Z art. 78 § 1 zdanie pierwsze k.c. wynika jedynie, że podpis musi być:

- 1) złożony na dokumencie;
- 2) złożony pod treścią oświadczenia woli;
- 3) własnoręczny.

Podpis musi obejmować całą treść oświadczenia woli. Tym samym to wszystko, co będzie się znajdowało poniżej podpisu, nie będzie należało do treści oświadczenia woli. Treść umieszczona poniżej podpisu nie może być przypisywana podpisującym dokument. Odstępstwo od tej zasady można odnosić tylko do druków narzuconych stronom z zewnątrz (tzw. druków urzędowych), gdyż tylko wówczas strony wypełniają formularz zgodnie z jego formą. Wyjątek ten nie odnosi się natomiast do wzorców dokumentów przygotowanych przez jedną ze stron (np. przez bank) albo obie strony czynności (np. przez bank i kredytobiorcę). Wówczas bowiem same strony decydują o umiejscowieniu podpisu względem treści oświadczeń⁵.

Ponieważ podpis musi być własnoręczny, nieważny będzie dokument, na którym podpis został odbity sposobem mechanicznym, np. pieczęcią faksymile. Nie można uznać za dokument podpisany własnoręcznie kserokopii dokumentu tak podpisanego⁶.

Ponieważ podpis wyraża wolę podpisującego, musi mieć on cechę trwałości uniemożliwiającą jego usunięcie. Nie może być więc napisany np. ołówkiem.

⁵ Postanowienie SN z 22.06.2016 r., III UZ 6/16, LEX nr 2122062.

⁶ Por. postanowienie SN z 29.04.2015 r., IV CSK 527/14, LEX nr 1683413.

Dla ważności dokumentu **nie jest natomiast wymagane, aby podpis był czytelny**. Podpis nieczytelny musi być jednak złożony w formie zwykle używanej przez podpisującego⁷. Powinien składać się z możliwych do stwierdzenia liter, umożliwiających identyfikację podpisującego. Dopuszczalne jest pomijanie pewnych liter, zwłaszcza samej końcówki nazwiska. Jednakże podpis powinien pozwolić na porównanie i ustalenie przez powtarzalność, że ma postać zwykle używaną, nawet gdy jest mało czytelny. Chodzi więc o cechy indywidualne i powtarzalne. Podpis nieczytelny musi zatem pozwolić na zindywidualizowanie podpisującego⁸. Jeżeli znaki graficzne, składające się na podpis, nie mają postaci liter, należy przyjąć, że podpis nie został złożony⁹. W zasadzie **nie powinno się dopuszczać składania podpisu przy pomocy liter drukowanych**. Można się na to zgodzić jedynie w rzeczywistocie wyjątkowych sytuacjach, bowiem tego rodzaju technika podpisywania znacząco utrudnia orientację w rozpoznaniu i indywidualizacji osoby, która sygnowała dokument takim podpisem. Ponadto tego rodzaju podpis jest łatwy do sfałszowania i zwiększa zagrożenie dla bezpieczeństwa obrotu¹⁰.

Podpis musi zawierać co najmniej nazwisko. Imię nie jest elementem koniecznym dla ważności podpisu, podpisujący może zatem w ogóle nie umieszczać go w podpisie, może umieścić je w pełnym brzmieniu, w skrócie lub używając zdrobnienia. Nieważny będzie jednak dokument podpisany wyłącznie imieniem, nawet jeżeli identyfikuje ono podpisującego w sposób bezsporny. Jednakże ewidentnie podpis czytelny, pełnym imieniem i nazwiskiem, pozwoli na wyeliminowanie wszelkich wątpliwości co do tożsamości osoby i autentyczności złożonego podpisu¹¹.

Podpisem nie jest parafta, tj. inicjał będący pierwszymi literami imienia i nazwiska lub innym znakiem graficznym niebędącym podpisem¹².

⁷ Uchwała SN (7) z 30.12.1993 r., III CZP 146/93, OSNC 1994/5, poz. 94.

⁸ Uchwała SN (7) z 30.12.1993 r., III CZP 146/93; wyrok SN z 8.05.1997 r., II CKN 153/97, LEX nr 55391 oraz z 27.04.2016 r., II CSK 518/15, LEX nr 2051476.

⁹ Wyrok SN z 8.03.2012 r., III CSK 209/11, LEX nr 1168545.

¹⁰ Wyrok SN z 27.04.2016 r., II CSK 518/15, LEX nr 2051476.

¹¹ Por. wyrok SN z 27.04.2016 r., II CSK 518/15, LEX nr 2051476.

¹² Por. postanowienie SN z 5.07.2018 r., I CZ 63/18, LEX nr 2518918, dotyczące podpisu sędziego pod sentencją orzeczenia.

W przeciwieństwie do podpisu nie musi wywodzić się od imienia i nazwiska. Parafa może się nawet składać z jednego znaku graficznego, może być zbyt krótka, aby pozwalać na zidentyfikowanie osoby, która ją złożyła. Umieszczenie na dokumencie parafy zamiast podpisu unieważnia go¹³. Tak jest nawet wówczas, gdy parafa ma charakter powtarzalny.

W przypadku gdy dokument, np. umowa kredytu, ma kilka stron, wystarczające jest podpisanie się na ostatniej stronie. Jednakże wówczas każdą ze stron należy parafować, co zapobiegnie możliwości ich podmiany¹⁴. Parafa potwierdza wówczas treść złożonych przez strony umowy oświadczeń woli zawartych na **danej karcie dokumentu**. Na dokumentach nierzadko spotyka się również parafy osób, które przez ich umieszczenie wskazują, że dokument jest gotowy do podpisu (np. parafa radcy prawnego czy parafa pracownika, który przygotował umowę, ale jej nie podpisuje). Parafowanie wyraźnie przewiduje Prawo o notariacie, wymagając, aby w przypadku gdy akt notarialny jest sporządzony na dwóch lub więcej arkuszach, arkusze te były parafowane (art. 93 pr. not.). Parafowanie stron dokumentu daje dodatkową gwarancję jego integralności oraz utrudnia celową lub przypadkową zmianę lub wymieszanie poszczególnych jego kart¹⁵.

Podpisem natomiast jest **kontrasygnota**. Nie stanowi ona jednak oświadczenia woli kontrasygnującego, ale dodatkową przesłankę skuteczności oświadczenia woli podpisanego przez organ lub pełnomocnika. Brak kontrasygnaty powoduje, że oświadczenie to jest nieskuteczne. Przykładowo, gdy oświadczenie woli złożone w imieniu gminy może spowodować powstanie zobowiązań pieniężnych, do jego skuteczności potrzebna jest kontrasygnota skarbnika gminy (głównego księgowego budżetu) lub osoby przez niego upoważnionej (art. 46 ust. 3 u.s.g.). Kontrasygnowana w taki sposób musi być np. umowa kredytu zawarta z gminą, powiatem i województwem.

¹³ Wyrok SA w Szczecinie z 13.09.2012 r., I ACa 480/12, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

¹⁴ Por. wyrok SN z 20.01.2012 r., I CSK 373/11, OSNC-ZD 2013/B, poz. 34; wyrok SA w Szczecinie z 13.09.2012 r., I ACa 480/12, www.orzeczenia.ms.gov.pl.

¹⁵ Zob. M. Grochowski [w:] *Prawo o notariacie. Komentarz*, red. K. Osajda, Warszawa 2019, komentarz do art. 93, nb 4.

Jeżeli dokument **podpisuje przedsiębiorca**, jego „podpis” obejmuje firmę, często odbitą stemplem firmowym, aczkolwiek może być ona także napisana ręcznie albo wydrukowana¹⁶, oraz podpisy. Używanie skrótu firmy może mieć miejsce wyłącznie wówczas, jeżeli skrót ten jest prawnie dopuszczalny, np. S.A., sp. z o.o., lub ujawniony w KRS. W przeciwnym wypadku przedsiębiorca powinien używać pełnej firmy. Pod firmą podpisuje się sam przedsiębiorca (w przypadku gdy jest on osobą fizyczną) lub osoby przez niego upoważnione. Ponieważ osoba prawna nie może się sama podpisać, w jej imieniu podpisują dokument organy powołane do działania za tę osobę, prokurenci lub właściwie umocowani pełnomocnicy. Podpisy muszą być składane w sposób ujawniony w rejestrze. Ze względu na to, że **podpisy ww. osób powinny wskazywać, że zostały złożone w imieniu osoby prawnej**, a nie prywatnie przez osoby podpisujące, muszą być one umieszczone pod odciskiem firmy przedsiębiorcy (tj. pod pieczęcią lub napisaną firmą). Złożenie przez osoby fizyczne podpisów pod pieczęcią firmową osoby prawnej stanowi dostateczny wyraz działania tych osób w imieniu zastępowanej osoby prawnej¹⁷. Jeżeli stroną umowy jest osobowa spółka handlowa, np. jawna, komandytowa, wówczas pod pieczęcią firmową takiej spółki podpisują się wspólnicy lub prokurenci upoważnieni do reprezentowania spółki, lub właściwie umocowani pełnomocnik.

Do zawarcia umowy wystarcza wymiana dokumentów obejmujących treść oświadczeń woli, z których każdy jest podpisany przez jedną ze stron, lub dokumentów, z których każdy obejmuje treść oświadczenia woli jednej ze stron i jest przez nią podpisany (art. 78 § 1 zdanie drugie k.c.).

Osoba **niemogąca pisać** może złożyć oświadczenie woli w formie pisemnej w ten sposób, że (art. 79 k.c.):

- 1) uczyni na dokumencie tuszowy odcisk palca, a obok tego odcisku osoba przez nią upoważniona wypisze jej imię i nazwisko oraz złoży swój podpis, albo

¹⁶ Por. wyrok SN z 20.07.2008 r., V CK 9/06, LEX nr 421047, oraz wyrok SA w Lublinie z 20.11.2012 r., I ACa 323/12, LEX nr 1237218.

¹⁷ Wyrok SN 2.03.2016 r., V CSK 406/15, OSNC 2017/2, poz. 22.

- 2) zamiast składającego oświadczenie podpisze się osoba przez niego upoważniona, a jej podpis będzie poświadczony przez notariusza, wójta (burmistrza, prezydenta miasta), starostę lub marszałka województwa z zaznaczeniem, że został złożony na życzenie osoby niemogącej pisać.

Osoba taka może złożyć swoje oświadczenie woli także w formie aktu notarialnego (art. 87 § 1 pkt 4 pr. not.). W akcie odnotować należy, że osoba niemogąca pisać nie mogła złożyć podpisu.

W przypadku składania podpisu przez osobę niemogącą pisać ani art. 79 k.c., ani art. 87 pr. not. nie wymagają zamieszczania wzmianki, dlatego złożenie podpisu nie było możliwe¹⁸.

5. Elektroniczna forma czynności prawnej

Do zachowania elektronicznej formy czynności prawnej wystarcza złożenie oświadczenia woli w postaci elektronicznej i opatrzenie go kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 78¹ § 1 k.c.). Jest to podpis składany za pomocą kwalifikowanego urządzenia do składania podpisu elektronicznego oparty na kwalifikowanym certyfikacie podpisu elektronicznego, który jest wydawany przez kwalifikowanego dostawcę usług zaufania (art. 3 pkt 12 i 15 eIDAS).

Podpis elektroniczny należy rozumieć jako dane w postaci elektronicznej, które są dołączone lub logicznie powiązane z innymi danymi w postaci elektronicznej, i które są użyte przez podpisującego jako podpis (art. 3 pkt 10 eIDAS). Rozporządzenie eIDAS zawiera również definicję zaawansowanego podpisu elektronicznego. Jest nim podpis elektroniczny, który spełnia następujące warunki:

- 1) jest unikalnie przyporządkowany podpisującemu;
- 2) umożliwia ustalenie tożsamości podpisującego;

¹⁸ Por. postanowienie SN z 4.12.1973 r., III CRN 294/73, OSNCP 1974/11, poz. 193.

- 3) jest składany przy użyciu danych służących do składania podpisu elektronicznego, których podpisujący może, z dużą dozą pewności, użyć pod wyłączną swoją kontrolą;
- 4) jest powiązany z danymi podpisanymi w taki sposób, że każda późniejsza zmiana danych jest rozpoznawalna.

Za dokument podpisany elektronicznie nie można być uznany skan dokumentu podpisanego i przesłanego pocztą email lub kopia dokumentu podpisanego własnoręcznie.

Oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest **równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej** (art. 78¹ § 2 k.c.). Podpis elektroniczny lub pieczęć elektroniczna weryfikowane za pomocą certyfikatu wywołują skutki prawne, jeżeli zostały złożone w okresie ważności tego certyfikatu (art. 18 ustawy o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej).

6. Forma pisemna z datą urzędowo poświadczoną (datą pewną)

Podstawowym sposobem, w jaki dokument w formie pisemnej może uzyskać taką datę pewną, jest poświadczenie jej przez notariusza (art. 96 pkt 3 pr. not.). Notariusz poświadcza na okazanym mu dokumencie datę, a na żądanie stron także godzinę i minutę okazania tego dokumentu. W poświadczeniu wymienia imię, nazwisko i miejsce zamieszkania osoby, która dokument okazała (art. 99 § 1 i 2 pr. not.).

Notariusz, poświadczając na dokumencie datę, nie ma obowiązku badania zgodności z prawem treści tego dokumentu¹⁹. Notariusz jedynie potwierdza, że dokument ten istniał w dacie przedstawienia do potwierdzenia.

Jeżeli ustawa uzależnia ważność albo określone skutki czynności prawnej od urzędowego poświadczenia daty, poświadczenie takie jest skuteczne

¹⁹ Por. uchwała SN z 19.11.2010 r., III CZP 82/10, OSNC 2011/6, poz. 62.

także względem osób nieuczestniczących w dokonaniu tej czynności prawnej (art. 81 § 1 k.c.).

Data pewna zabezpiecza osoby trzecie przed możliwością antydatowania dokumentów przez strony czynności prawnych. Dokument uzyskuje datę pewną od chwili poświadczenia daty, a nie od chwili sporządzenia dokumentu.

Urzędowe poświadczenie daty jest wymagane np. dla skuteczności wobec masy upadłości umowy przeniesienia własności rzeczy, wierzytelności lub innego prawa zawartej w celu zabezpieczenia wierzytelności (art. 84 ust. 2 pr. up.) oraz dla ważności umowy zastawu na prawach (art. 329 § 1 zdanie drugie k.c.).

Czynność prawna ma datę pewną także w wypadkach następujących (art. 81 § 2 k.c.):

- 1) w razie stwierdzenia dokonania czynności w jakimkolwiek dokumencie urzędowym – od daty dokumentu urzędowego, np. w akcie notarialnym;
- 2) w razie umieszczenia na obejmującym czynność dokumencie jakiegokolwiek wzmianki przez organ państwowy, organ jednostki samorządu terytorialnego albo przez notariusza – od daty wzmianki, np. odnotowanie przez organ na dokumencie faktu pobrania opłaty skarbowej²⁰, czytelna data stempla pocztowego²¹ lub prezentaty sądu;
- 3) w razie opatrzenia kwalifikowanym elektronicznym znacznikiem czasu dokumentu w postaci elektronicznej – od daty opatrzenia kwalifikowanym elektronicznym znacznikiem czasu.

W razie śmierci jednej z osób podpisanych na dokumencie datę złożenia przez tę osobę podpisu na dokumencie uważa się za pewną od daty śmierci tej osoby (art. 81 § 3 k.c.).

²⁰ Wyrok SN z 22.11.1978 r., III CRN 232/78, OSNCP 1979/9, poz. 173 oraz z 5.02.2009 r., I CSK 325/08, OSNC-ZD 2010/B, poz. 30.

²¹ Wyrok WSA w Warszawie z 15.01.2015 r., III SA/Wa 868/14, LEX nr 1747010.

Dokument z datą notarialnie poświadczoną nie jest ani aktem notarialnym, ani dokumentem urzędowym.

7. Forma pisemna z podpisem notarialnie poświadczonym

Notarialne poświadczenie własnoręczności podpisu może być wymagane przez przepisy prawa lub przez bank.

Przykładowo wpis w księdze wieczystej może być dokonany na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują innej formy dokumentu (art. 31 ust. 1 u.k.w.h.), zastawienie udziału w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością powinno być dokonane w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi (art. 180 § 1 k.s.h.).

Poświadczenia podpisu danej osoby przez notariusza może żądać również bank w przypadku, gdy podpisy na dokumencie składanym w banku nie będą umieszczane w obecności pracownika banku, a bank nie dysponuje wzorem podpisu tej osoby.

Notariusz może poświadczyć własnoręczność podpisu mającego cechy podpisu oraz pochodzącego od osoby o to wnioskującej²².

Istnieją dwa rodzaje poświadczenia podpisu. Jeden występuje wtedy, gdy notariusz poświadcza, że osoba złożyła podpis w jego obecności, a drugi wtedy, gdy poświadcza, że w jego obecności osoba uznała podpis za własny (art. 88 w związku z art. 96 i art. 79 pkt 2 pr. not.). W obu przypadkach notariusz ma obowiązek stwierdzić tożsamość osoby, gdyż notarialne poświadczenie własnoręczności podpisu jest stwierdzeniem, iż podpis na dokumencie pochodzi od osoby określonej, zidentyfikowanej (art. 85 pr. not.)²³.

²² Uchwała SN z 19.11.2010 r., III CZP 82/10.

²³ Uchwała SN z 8.11.2019 r., III CZP 26/19, www.sn.pl.

Przy dokonywaniu czynności poświadczenia własnoręczności podpisu na dokumencie notariusz nie ma obowiązku badania zgodności treści tego dokumentu z prawem²⁴.

Dokument z podpisem notarialnie poświadczonym nie jest ani aktem notarialnym, ani dokumentem urzędowym.

8. Forma aktu notarialnego

Akt notarialny jest „najsilniejszą” formą czynności prawnej w prawie polskim. Jeżeli przepis prawa wymaga złożenia oświadczenia woli w formie aktu notarialnego, a nie zostanie ona zachowana, wówczas dokument jest nieważny.

Sporządzany jest wówczas, gdy wymaga tego przepis albo taka jest wola stron (art. 91 pr. not.).

Formy aktu notarialnego wymaga w szczególności: przeniesienie własności nieruchomości (art. 158 zdanie pierwsze k.c.), ustanowienie hipoteki (art. 158 zdanie pierwsze w związku z art. 245 § 1 k.c.) czy poddanie się egzekucji w trybie art. 777 k.p.c.

Ale również bank z kredytobiorcą mogą ustalić w umowie kredytu, że np. hipoteka na rzecz banku będzie ustanowiona w formie aktu notarialnego, pomimo że możliwe byłoby ustanowienie jej na piśmie w trybie art. 95 ust. 4 pr. bank.

Akt notarialny jest w całości sporządzany przez notariusza. Dla swej ważności musi zawierać w nagłówku tytuł dokumentu, tj. „akt notarialny”, oraz elementy określone w art. 92 pr. not.

Jest dokumentem urzędowym (art. 2 § 2 pr. not.). Oznacza to, że stanowi dowód tego, co zostało w nim urzędowo zaświadczone (art. 244 § 1 k.p.c.).

²⁴ Uchwała SN z 19.11.2010 r., III CZP 82/10.

Jednakże domniemanie zgodności z prawdą w wypadku aktu notarialnego odnosi się do tej jego części, w której notariusz stwierdza określone okoliczności, w tym fakt złożenia przez podmioty biorące udział w akcie oświadczeń woli lub wiedzy o określonej treści. Natomiast nie obejmuje kwestii, czy treść tych oświadczeń jest zgodna z prawdą, gdyż nie są to oświadczenia notariusza jako osoby sporządzającej taki akt, lecz tych podmiotów²⁵. W szczególności domniemanie prawdziwości nie rozciąga się na oświadczenie osoby stawającej do aktu, że nabywa nieruchomości do majątku osobistego za środki pochodzące z tego majątku²⁶.

Oryginały aktów notarialnych przechowywane są przez notariusza (art. 95 pr. not.). Strony czynności notarialnej otrzymują wypis aktu. Ma on moc prawną oryginału (art. 109 pr. not.). Wypis powinien być dosłownym powtórzeniem oryginału. W nagłówku wypisu aktu zaznacza się, że wydany dokument jest wypisem (art. 110 § 1 i 3 pr. not.). Notariusz może również wydać elektroniczny wypis aktu notarialnego (art. 110a pr. not.).

9. Elektroniczna forma czynności bankowych (art. 7 pr. bank.)

9.1. Oświadczenia składane w formie elektronicznej

Przepis art. 7 pr. bank. upoważnia banki do zawierania umów w postaci elektronicznej. W takiej formie mogą być składane oświadczenia woli związane z dokonywaniem **czynności bankowych**, a więc w szczególności związanych z udzieleniem kredytu, pożyczki lub gwarancji bankowej. Bank nie może składać oświadczeń woli w trybie określonym w art. 7 pr. bank., o ile nie dotyczą one czynności bankowych. W tych wypadkach może oczywiście stosować podpis elektroniczny na ogólnych zasadach ustalonych w ustawie o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej.

²⁵ Wyrok SN z 9.08.2019, II CSK 341/18, www.sn.pl.

²⁶ Postanowienie SN z 21.02.2018 r., V CSK 459/17, www.sn.pl.

Jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, uznaje się, że czynność dokonana w formie elektronicznej spełnia wymagania formy pisemnej także wtedy, gdy forma została zastrzeżona pod rygorem nieważności, np. w przypadku gwarancji bankowych (art. 7 ust. 3 pr. bank.).

Ustawodawca nie precyzuje, co należy rozumieć przez pojęcie „informatyczne nośniki danych”. Tym samym można do nich zaliczyć wszelkie przedmioty, które służą do zapisywania i magazynowania informacji (np. dyskietka, wszelkiego rodzaju nośniki pamięci: płyty CD-ROM, DVD, pendrive, dyski zewnętrzne przenośne czy dysk twardy komputera). Warunkiem prowadzenia dokumentacji w takiej formie jest, aby w sposób należyty została utworzona, utrwalona, przekazana, przechowywana i zabezpieczona.

Brak spełnienia któregośkolwiek z tych wymogów powoduje, że dokumentacja elektroniczna nie będzie miała skutków wyrażonych w art. 7 ust. 3 pr. bank.

Usługi związane z zabezpieczeniem tych dokumentów mogą być wykonywane przez banki, spółki tworzone przez banki z innymi podmiotami, a także przedsiębiorstwa pomocniczych usług bankowych.

9.2. Tworzenie dokumentów sporządzonych na informatycznych nośnikach informacji

Sposób tworzenia, utrwalania, przekazywania, przechowywania i zabezpieczania, w tym przy zastosowaniu podpisu elektronicznego, dokumentów związanych z czynnościami bankowymi, sporządzanych na informatycznych nośnikach danych określa rozporządzenie Rady Ministrów z 9.03.2020 r. w sprawie dokumentów związanych z czynnościami bankowymi, sporządzanych na informatycznych nośnikach danych.

Utworzenie dokumentu polega na zapisaniu sekwencji danych na elektronicznym nośniku informacji związanych z jedną lub wieloma czynnościami bankowymi oraz opatrzenie go podpisem elektronicznym lub

pieczęcią elektroniczną. Przez podpis elektroniczny należy rozumieć kwalifikowany podpis elektroniczny albo inny podpis elektroniczny zgodny z umową stron, a w przypadku dokumentów wewnętrznych banku, zgodny z jego przepisami wewnętrznymi. Natomiast pieczęcią elektroniczną jest kwalifikowana pieczęć elektroniczna albo inna pieczęć elektroniczna zgodna z umową stron, a w przypadku dokumentów wewnętrznych banku, zgodna z jego przepisami wewnętrznymi (§ 2 pkt 1 i 3 r.d.c.b.).

Jeżeli dokument nie będzie opatrzony kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub kwalifikowaną pieczęcią elektroniczną, wówczas strony muszą umówić się wcześniej co do sposobu sygnowania informacji przekazywanych sobie za pomocą nośników elektronicznych²⁷.

Utrwalenie dokumentu polega na zapisaniu dokumentu na elektronicznym nośniku informacji, w sposób zapewniający sprawdzenie jego integralności, możliwość weryfikacji podpisu elektronicznego lub pieczęci elektronicznej lub danych identyfikujących oraz możliwość odczytania wszystkich informacji zawartych w tym dokumencie, aż do zakończenia czasu przechowywania²⁸.

Przekazanie dokumentu polega na przekazaniu go na informatycznym nośniku danych albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w sposób zapewniający integralność przekazywanych danych (§ 4 r.d.c.b.). Oznacza to, że od chwili podpisania i przekazania dokumentu elektronicznego jest zapewniona niezmienną postać zapisanych danych. Każda bowiem późniejsza zmiana takiego dokumentu jest rozpoznawalna. Do środków komunikacji elektronicznej należy zaliczyć również pocztę elektroniczną.

Utrwalony dokument **musi być przechowywany** w sposób zapewniający jego integralność przez cały okres przechowywania, gwarantujący

²⁷ Zob. J.J. Zięty [w:] *Ochrona prawna konsumenta na rynku mediów elektronicznych*, red. M. Królikowska-Olczak, B. Pachuca-Smulska, Warszawa 2015, rozdział 20, § 5.

²⁸ Zob. T. Grabowski [w:] *Prawo bankowe. Komentarz*, red. H. Gronkiewicz-Waltz, Warszawa 2013, nb 2.

możliwość odczytywania zawartych w nim danych oraz możliwość weryfikacji podpisu elektronicznego lub pieczęci elektronicznej, którymi ten dokument został opatrzony. Dokument przechowuje się w co najmniej dwóch kopiach, każda na innym informatycznym nośniku danych. Każdy z tych nośników powinien zawierać oznaczenie umożliwiające identyfikację tego nośnika (identyfikator). Po upływie wymaganego okresu przechowywania dokument usuwa się z informatycznego nośnika danych w sposób nieodwracalny (§ 5 r.d.c.b.).

Dokument jest zabezpieczony, jeżeli w sposób ciągły (§ 6 ust. 1 r.d.c.b.):

- 1) jest zapewniona jego dostępność wyłącznie dla osób uprawnionych oraz
- 2) jest chroniony przed przypadkowym lub nieuprawnionym zniszczeniem, oraz
- 3) są zastosowane metody i środki ochrony dokumentu, których skuteczność w czasie ich zastosowania jest powszechnie uznawana.

W procesie cywilnym oświadczenia woli złożone za pomocą elektronicznych nośników informacji należy uznać za **równoważne oświadczeniu utrwalonemu za pomocą pisma** na nośniku tradycyjnym (papierze), a więc za dokument w rozumieniu Kodeksu postępowania cywilnego²⁹.

²⁹ Postanowienie SN z 11.03.2004 r., V CZ 12/04, LEX nr 183797.

Rozdział 3

STRONY UMOWY KREDYTU I POŻYCZKI BANKOWEJ

1. Bank

1.1. Obszar działania banku

W przypadku zawierania umowy kredytu lub pożyczki jedną stroną umowy jest zawsze bank. Będzie on kredytodawcą lub pożyczkodawcą. Bank jest przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ k.c.

Prawo bankowe **nie zawiera postanowień wprowadzających regionalizację** banków. Oznacza to, iż można zwrócić się o udzielenie kredytu, pożyczki lub gwarancji do każdego banku, a nie tylko do tego, w którego okręgu działania potencjalny klient banku ma miejsce zamieszkania, siedzibę lub miejsce prowadzenia działalności gospodarczej. Ograniczenia takie mogą natomiast wprowadzić same banki. Odmiennie wygląda sprawa z kredytami preferencyjnymi, bowiem uprawnienie do ich udzielania i rozliczania otrzymują tylko niektóre banki.

Natomiast **miejscowy zakres działalności banku spółdzielczego** określa art. 5 u.f.b.s. Bank spółdzielczy posiadający kapitał założycielski nieprzekraczający równowartości 1 000 000 euro prowadzi działalność na terenie powiatu, w którym znajduje się jego siedziba, oraz na terenie powiatów, w których w dniu wejścia w życie ustawy¹ znajdowały

¹ Ustawa z 7.12.2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających weszła w życie 28.01.2001 r.

się jego placówki wykonujące czynności bankowe, o których mowa w art. 6 ust. 1 u.f.b.s. W przepisie tym są w szczególności wymienione takie czynności jak: udzielanie kredytów, udzielanie gwarancji bankowych, udzielanie pożyczek pieniężnych oraz udzielanie pożyczek i kredytów konsumenckich w rozumieniu przepisów odrębnej ustawy (art. 5 ust. 1 u.f.b.s.). Jeżeli bank spółdzielczy posiada kapitał założycielski wyższy niż równowartość 1 000 000 euro, lecz niższy niż równowartość 5 000 000 euro, może prowadzić działalność na terenie województwa, w którym znajduje się jego siedziba, oraz na terenie powiatów, w których znajdują się jego placówki wykonujące czynności bankowe, o których mowa w art. 6 ust. 1 (art. 5 ust. 1a u.f.b.s.). Natomiast gdy bank spółdzielczy posiada kapitał założycielski o równowartości co najmniej 5 000 000 euro, może prowadzić działalność na obszarze całego kraju (art. 5 ust. 1b u.f.b.s.). W przypadku łączenia się banków spółdzielczych działających na różnych terenach, teren działania banku przejmującego ulega powiększeniu o teren działania banku przejętego w dniu połączenia (art. 5 ust. 3 u.f.b.s.).

Ograniczeń, o których mowa w art. 5 ust. 1a i 2 u.f.b.s., nie stosuje się do banku spółdzielczego będącego uczestnikiem systemu ochrony, w przypadku:

- 1) gdy bank ten jest stroną umowy o utworzeniu konsorcjum bankowego, z zastrzeżeniem, iż siedziba kredytobiorcy powinna znajdować się w zakresie działania przynajmniej jednego z uczestników konsorcjum;
- 2) udzielania kredytów jednostkom podporządkowanym bankowi zrzeszającemu w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 42 u.r. lub jednostkom, na które bank zrzeszający wywiera znaczący wpływ w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 36 u.r.;
- 3) wykonywania czynności bankowych z członkami banku spółdzielczego;
- 4) wykonywania czynności bankowych z jednostką zarządzającą systemem ochrony.

1.2. Konsorcjum bankowe

1.2.1. Umowa konsorcjum

Konsorcjum bankowe jest umową zawartą przez banki w celu wspólnego udzielenia kredytu na takich samych warunkach (art. 73 ust. 1 pr. bank.).

Umowa konsorcjum nie została uregulowana w Kodeksie cywilnym ani nie została kompleksowo ujęta w innym akcie normatywnym². Dopuszczalność jej zawarcia wynika z ogólnej zasady swobody umów określonej w art. 353¹ k.c. Konsorcjum jest stosunkiem obligacyjnym wynikającym z umowy, w którym każdy z jego członków (konsorcjantów) zobowiązuje się do określonego uczestnictwa w konsorcjum i do oznaczonego działania na jego rzecz, a tym samym na rzecz pozostałych konsorcjantów dla osiągnięcia celu, dla którego umowa została zawarta³.

Treść umowy konsorcjum została ukształtowana przez praktykę. Dotyczy to także konsorcjum bankowego, do którego odnosi się tylko art. 73 pr. bank.

Prawo bankowe nie określa również formy umowy konsorcjum. W praktyce umowa konsorcjum bankowego zawierana jest w formie pisemnej. Możliwe jest również zawarcie umowy konsorcjum w postaci elektronicznej opatrzonej kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Oświadczenie woli złożone w takiej formie jest równoważne z oświadczeniem złożonym w formie pisemnej (art. 78¹ § 2 k.c.).

² Wyrok SN z 3.04.2018 r., II CSK 452/17, LEX nr 2500409.

³ Wyrok SA w Warszawie z 20.11.2017 r., VI ACa 648/16, orzeczenia.waw.sa.gov.pl.

1.2.2. Uczestnicy konsorcjum bankowego

Umowa konsorcjum w celu wspólnego udzielenia kredytu może być zawarta tylko przez banki⁴. Jest to zrozumiałe, zważywszy na to, że udzielanie kredytów zostało zastrzeżone wyłącznie dla banków (art. 5 ust. 1 pkt 3 pr. bank.).

Umowa konsorcjum musi być zawarta przez co najmniej dwa banki. Prawo bankowe nie określa natomiast maksymalnej liczby banków mogących zawrzeć umowę konsorcjum. Może być ona zawarta zarówno przez banki komercyjne, jak i przez banki spółdzielcze. Może być zawarta także umowa konsorcjum pomiędzy bankiem komercyjnym i spółdzielczym. Nie ma również ograniczeń w dopuszczalności zawarcia umowy konsorcjum przez bank polski z bankiem zagranicznym.

Powody, dla których bank nie mógłby uczestniczyć w konsorcjum, mogą wynikać:

- 1) ze statutu banku, wydanych przez niego regulaminów lub z zasad polityki kredytowej banku, które określają zakres czynności banku, a w szczególności rodzaje kredytów udzielanych przez bank, względnie wykluczające możliwość udzielania przez bank kredytów określonego rodzaju lub określonym klientom, np. podmiotom z niektórych branż⁵;
- 2) z art. 5 ust. 5 u.f.b.s., zgodnie z którym bank spółdzielczy będący uczestnikiem systemu ochrony może być stroną umowy konsorcjum pomimo ograniczeń wprowadzonych przez art. 5 ust. 1a i 2 u.f.b.s. tylko wówczas, gdy siedziba kredytobiorcy znajduje się w zakresie działania przynajmniej jednego z uczestników konsorcjum.

Wskutek zawarcia umowy konsorcjum nie powstaje nowy podmiot ani jakiegokolwiek struktury organizacyjne. Współpraca konsorcjan-tów zwykle ma charakter jednorazowy i dotyczy transakcji udzielenia

⁴ Tak też: Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, komentarz do art. 73; G. Sikorski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2015, komentarz do art. 73, teza 1.

⁵ Podobnie Z. Ofiarski, *Prawo bankowe...*, komentarz do art. 73.

konkretnego kredytu. Uczestników konsorcjum łączą więc tylko więzy prawne i organizacyjne określone w umowie konsorcjum⁶. Nie jest to także spółka cywilna, chyba że w umowie konsorcjum zostały zawarte cechy konstrukcyjne spółki cywilnej. Musiałyby więc być spełnione wymogi wyznaczające treść takiego stosunku prawnego, tj. istnieje przedsiębiorstwo, majątek wspólny, więzi organizacyjne i majątkowe współników⁷.

1.2.3. Rodzaje konsorcjów

Dopuszczalne jest zawarcie zarówno konsorcjum jawnego (zewnętrznego), jak i tajnego (cichego, ukrytego, wewnętrznego).

Konsorcjum tajne występuje wówczas, gdy umowa konsorcjum istnieje tylko w sferze wewnętrznej. Natomiast na zewnątrz uczestników konsorcjum reprezentuje wyznaczony przez nich bank, który jednakże wobec kredytobiorcy występuje we własnym imieniu⁸.

Konsorcjum jawne występuje wówczas, gdy wszyscy konsorcjanci są ujawnieni osobom trzecim.

W praktyce spotyka się oba rodzaje konsorcjum oraz konsorcjum „mieszane”, w którym część banków uczestniczy w konsorcjum na zasadzie „cichej” partycypacji i jest nieznana kredytobiorcy, a część banków występuje wobec kredytobiorcy jako kredytodawca.

W przypadku konsorcjum tajnego jako kredytodawca występuje w umowie kredytu bank umocowany przez uczestników konsorcjum do zawarcia umowy kredytu. Natomiast przy konsorcjum jawnym kredytodawcą są wszystkie banki uczestniczące w konsorcjum.

⁶ Podobnie T. Czech, *Konsorcjum kredytowe*, Warszawa 2010, rozdział 2.2.1.

⁷ Postanowienia SN: z 15.01.2019 r., III CSK 182/18, LEX nr 2610282; z 12.10.2018 r., V CZ 71/18, LEX nr 2577355; z 3.04.2018 r., II CSK 452/17, LEX nr 2500409; z 9.07.2015 r., I CSK 353/14, LEX nr 1765999; z 6.03.2015 r., III CZP 113/14, LEX nr 1733674.

⁸ Zob. L. Stecki, *Konsorcjum*, Toruń 1994, s. 60–62.